

پیشہ کی

سویاس و ستایشی بی‌پایان بُو خِوای پەروەردگاری جیہان و دروود و سەلامیش
لەسەر گیانی سەرداری پیغەمبەران و یارو یاوەر و شوین کەوتوان ..

خوای گەورە قورئانی پیروزی ناردووہ تاوہ کو لەنایەتەکانی وردبینەوہ و
بەچاکی شارەزای بین و پەپرەوی بکەین، ھەرۆک دەفەر مویت (کِتَابُ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ
مُبَارَكًا لِيَذَّبَرُوا آيَاتِهِ وَلِيَتَذَكَّرَ أُولُو الْأَلْبَابِ) (ص: 29) واتە: ئەم قورئانە
پەراویکی پیروژە دامانبەزاندووہ بۆلای تو، بۆ ئەوہی لەنایەتەکانی
وردبینەوہ و خواوہن بیرو ھۆشەکانیش پەندو نامۆزگاری لیوەرگرن.

ئەم نایەتە لەمەککە ھاتە خواوہوہ و ، پاش ماوہیەک

لەسورەتی (المؤمنون) داھەر لەمەککە جاریکی تر جەختی کردووہ لەسەر وورد

بونەوہ لەقورئان و فەرمووی: (أَفَلَمْ يَدَّبَّرُوا الْقَوْلَ أَمْ جَاءَهُمْ مَا لَمْ يَأْتِ آبَاءَهُمُ
الْأُولَئِينَ، أَمْ لَمْ يَعْرِفُوا رَسُولَهُمْ فَهُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ، أَمْ يَقُولُونَ بِهِ جِنَّةٌ بَلْ جَاءَهُمْ
بِالْحَقِّ وَأَكْثَرُهُمُ لِلْحَقِّ كَارِهُونَ) (المؤمنون: 70) واتە: ئایا ووردبونەتەوہ لەم

گوفتارە ﴿کەئەم شیوازەش (أَفَلَمْ يَدَّبَّرُوا الْقَوْلَ) سەرزەنشتی تیاہە بۆیان کە

ھەق وراستی یان پیشیل کردووہ و پشتگویی یان خستووہ .. ﴿رەنگە ئەم پشت

گویی خستنەشیان لەبەر ئەوہ بی کەئەم بەرنامە ی کەبۆ ئەمان ھاتووہ شتی وا

بۆباوک و باپیرانیان نەنیردراوہ، (دیارە ئەمانیش کویرانە دوای باوباپیرانیان

دەکەون) .. یان لەبەر ئەوہیە کە پیغەمبەرەکیان نەناسیوہ و ئەوہ بۆتە ھۆی

ئەوہی کە بپروا بە پەیا مەکە ی نەکەن ، یاخود (بی شەرمانە) دەلین: شیتی سەری

لی داوہ، نەخیر وان ییە، بە لکوپرستی و ھەقی بۆ ھیناون، بەلام زۆر بەیان رقیان

لەراستی یەوپی ی سەغلەتن پاشان لەمەدینەش قورئان جاریکی دیکە جەختی

کردووہ سەر ووردبونەوہ و لەباسی دوورووہ کاندافەر مووی (أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ

وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا) (النساء: 82)

واته: ئەو بۆ سەرنجی قورئان نادەن ولی ئی وردنابنەو؟ خو ئەگەر لەلایەن کەسیکی ترەو بوایه جگە لەخوا بیگومان جیاوازی و دژایەتی یەکی زۆریان تیادەدۆزیەو.

لەسورەتی (محمد) یش دا جارێکی دیکە لەمەدینە هەمان سەرزەنشستی دوو پرۆهکانی کرد و فەرمووی (أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ أَمْ عَلَى قُلُوبٍ أَقْفَالُهَا) (محمد: 24) واتە/ ئەو بۆچی وردنابنەو لەقورئان؟ ناخۆ دلەکانیان قفل دراو؟ ئاشکرایە مرۆفی برۆادار لەقورئان بیزار نابێ، لەزۆر خۆیندەو و دوبارە کردنەو هی دا هەرگیز عەجایباتەکانی دواپی نایەت.. بۆیە تا پۆژی قیامەت دەرگا و الایە بۆ هەرکەسی بیەوی لەقورئان وردییتەو.. خۆی گەرەش بەفەزلی خۆی ئەم نوسینە بکاتە هوکاریک بۆ چاکتر وردبوونەو و تیگەیشتنی زیاتر لە قورئان و سودی موسلمانان . .

ئیستاش فەرموون ئیو و بنەماکانی وردبوونەو لەقورئان:

یەكەم/پەيوەندی رستهی قورئانی بەبەسەکانی ئەو سورەتەو کە تیايدا هاتوو و هەرودها پەيوەندی بەوئایەتانی ترەو کە لەسەر هەمان مەبەست و مانا هاتوون لەهەموو قورئاندا:

ئەگەر باش وردبینەو، دەبینین رستهی قورئانی پەيوەندی هەیه بەو ئایەتانی ترەو کە لەسەر هەمان مانا و مەبەست هاتوون و پەيوەندیشی هەیه بەبەسەکانی تری سوورەتەو..

1. **پەيوەندی یەكەم:** هەر باسیك بۆ ئەو هی زیاتر روون بیتهو دەبیته چی لەسەرئەو بەسە هاتو لەقورئاندا کۆبکریتهو، چونکە پەيوەندی یان هەیه بەیه کەو و تەواوکاری یەكترین..

چاھەریە کە لەو ئایەتانی کە دووبارە دەبنەو، بی مەبەست نییە، بەلکو بۆ پەرودەکردن و فیڕکردن و پڕینمایمی کردن...

2. **په یوه ندى دووهم:** په یوه ندى پرته ی قورئانى یه، به ونايه ته وه که تیايدا هاتووه. ئەمه بېجگه له وهى په یوه ندى هه یه له نېوان هه موو ئەو ئا یه تانه ی که له سوره تیکدان ...

نموونه ی یه که م: هه ر ووشه یه کی قورئانى پیروژ وهک دهنکه مرواری یه ، که به ته نها بوخوی جوانه، کاتیک له پارچه یه ک ئالتونیش دا دائه نری ، هه رجوانه و، کاتیک ملوانکه یه کیشی ئی دروست ده کری هه ر نایابه و ده گونجی له گه ل دهنکه کانی تردا ... هه یچ پیته یک یا ووشه یه ک یان سه رو بوړیک له قورئاندا زیاده نى یه و به بی هووده نه هاتووه وده ستی په روه ردگار نه خشاندویه تی، ئەوه ی بلیمه ت وخواناس بی وتی بگات سه ری ده سوپمی له گه وره یی وناوازه یی ئەم قورئانه ..

قورئان ده فهرمویت (خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ يُكْوِّرُ اللَّيْلَ عَلَى النَّهَارِ وَيُكْوِّرُ النَّهَارَ عَلَى اللَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى أَلَا هُوَ الْعَزِيزُ الْعَفْوَ) (الزمر: 5)

واته / خواوهند ئاسمانه کان وزه وى له سه ر بنچینه ی هه ق وراستی دروست کردووه ، به شیوه ی که وانه یی شه و به سه ر پوژدا ده هیئیت و به هه مان شیوه ش پوژیش به سه ر شه و دا دینیت ، خوړومانگیشی پام کردووه وپرای هیئان و (له فه رمانی ده رناچن و له خزمه تی ئاده میزاد دان)، هه ریه که له وانه له چه رخ و خولدان تا کاتیکی دیاری کراو، ئاگاداربن هه ر خوایه زوړ به ده سه لاته و، لیخوش بووه ... له م ئایه ته دا هه موو ووشه کان په یوه ندى ان به یه که وه هه یه و، دیارده ی پوژو شه ویش په یوه ندى یان هه یه به پام کردنى زه وى و خوړ ومانگه وه و هه روه ها په یوه ندى شیان هه یه به خولاندنه وه و جولانى زه وى و مانگ و خوړه وه که هه ریه که یان له خولگه ی تابه تی خو ی دا بو ما ویه کی دیاری کراو به رده وام ده بی ..

نموونه‌ی دووهم/قورئان باسی سهختی سزای دۆزهخ دهکات
وده‌فرمویت: (وَلَئِنْ مَسَّنَّهُمْ نَفْحَةٌ مِنْ عَذَابِ رَبِّكَ لَيَقُولُنَّ يَا وَيْلَنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ)
(الانبياء: 46)

لیره‌دا قورئان بۆده‌رخستنی سهختی وگرانی‌سزای‌دۆزهخ باسی کاریگه‌ری
که‌مترین سزا دهکات ، تاپیمان بسه‌لمیئنی نه‌گه‌ر به‌که‌مترین سزا ئاوا هاواری لی
هه‌ستی و به‌رگه‌ی نه‌گریت ئه‌ی ده‌بیئت هه‌موو سزاکه‌ی چۆن بیئت...؟؟. له‌م ئایه‌ته‌دا
چه‌ند وشه‌یه‌که‌ی به‌کار هاتوو هه‌مووی کار له‌سه‌رکه‌م کردنه‌وه ده‌که‌ن. (لَئِنْ)
واته : نه‌گه‌ر ، بۆ (تشکیک) هه‌که‌می ده‌گه‌یه‌نیئت، (مس) به‌ریان بکه‌وی
، وشه‌ی (أصاب) ی به‌کار نه‌هیناوه که‌مانای تووش بوون و به‌رکه‌وتنی زۆر
و به‌هه‌یزه ، (نَفْحَةٌ) بۆنیکی که‌م... هه‌روه‌ها (تنوین التنکیر) ی هه‌یه که‌بۆ
مه‌به‌ستی که‌م کردنه‌وه به‌کار هاتوو... .

(مَنْ عَذَابٌ) به‌شیک له‌سزا نه‌که‌ هه‌موو سزاکه‌ ! وشه‌ی (النکال، العقاب)
به‌کار نه‌هاتوو که‌ سزای گه‌وره‌ترن ، (ربک) په‌روه‌ردگارت ، له‌جیاتی
وشه‌ی (القهار، الجبار، المنتقم) به‌کار هاتوو... (لَيَقُولُنَّ) که‌ (تأکید) ی تیا به‌ (لام)
و به (نونی تأکید) هکه ، که‌به‌دنیایی زۆروه‌ه هاواریان لی هه‌لده‌ستی... .

جامانای ئایه‌ته‌که‌ به‌م جووره‌ی لی‌دی: سویند به‌خوا نه‌گه‌ر که‌می‌که‌ له
هالاوی یان (بۆنی) سزای په‌روه‌ردگارت بی به‌سه‌ریانا ، ئه‌وه‌ خوانه‌ناسان به‌کول
ده‌لین : هاوارو ئاهو ناله‌ بۆ ئیمه ، به‌راستی ئیمه‌ سته‌مکار بوین... به‌م شیوه‌یه
ده‌بینین که‌ هه‌موو یه‌کی له‌ وشه‌کان له‌ خزمه‌تی مانای ئایه‌ته‌که‌دان که‌ ناکری
بگۆردین بۆ وشه‌ی تر.. هه‌روه‌ها ئاشکراشه‌ که‌ ئه‌م ئایه‌ته‌ په‌یوه‌ندی هه‌یه
به‌ئایه‌ته‌کانی پیش‌خوی و دوا‌ی خۆیه‌وه‌و به‌جوانی چی‌ی خوی‌کردۆته‌وه‌ و
رۆلی‌خوی ده‌بینی له‌ سوره‌تی (الانبياء) دا... .

نمونه‌ی سی‌یه‌م/ ووتمان په‌یوه‌ندی هه‌یه له‌نیوان نایه‌تی سوره‌تیک و نایه‌تی سوره‌تی تردا که له سه‌ریه‌ک مه‌سه‌له هاتون ، ئه‌وه‌تا له‌مه‌ککه فه‌رمانیک هاتوو بۆ چه‌زرت (ص) که دوور بکه‌وئته‌وه له کوپرو کو‌مه‌لی ئه‌وانه‌ی که سووکایه‌تی ئه‌که‌ن به‌ نایه‌ته‌کانی خوا ، پاشان له مه‌دینه‌ش جه‌خت ده‌کاته‌وه سه‌ر ئه‌م مه‌سه‌له‌یه وئاماژه ده‌کاته‌وه بۆ فه‌رمانه‌که‌ی که له‌مه‌ککه نارده‌بوویه خواری... .

خوای په‌روه‌ر دگار له مه‌ککه له سوره‌تی (الانعام/68) دا فه‌رمان ئه‌دات به چه‌زرت (ص) و ده‌فه‌رموئیت (وَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آيَاتِنَا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ وَإِمَّا يُنسِبُكَ الشَّيْطَانُ فَلَا تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّكْرِى مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ) (الأنعام:68)

واته/کاتیک ئه‌وانه‌ت بینى که سووکایه‌تی به‌نایه‌ته‌کانی ئیمه ده‌که‌ن، ئه‌وا پشته‌ی‌یان تی‌بکه و کوپرو کو‌بونه‌وه‌یان به‌جی‌به‌یله هه‌تا ئه‌و کاته‌ی ده‌چنه سه‌ر باسیکی تر، کاتیکیش ئه‌گه‌ر شه‌یتان له بیرى بر دیته‌وه که دوور بکه‌وئته‌وه له‌یان، هه‌ر ئه‌وه‌نده‌ی بیرت که‌وته‌وه له‌گه‌ل گه‌ل سته‌مکاراندا دامه‌نیشه‌.. له‌شارى مه‌دینه‌ش دوورپوه‌کان به‌پرووکه‌ش موسلمان بوون وله‌دلیشه‌وه دژی به‌رنامه‌ی خوا بوون، بۆیه هه‌ر فرسه‌تیکیان بۆ هه‌لکه‌وتایه تانه‌و ته‌شه‌ریان نه‌دا له‌موسلمانان وژه‌هرى خو‌یان ده‌رشت.. بۆیه جاریکى تر له‌باسى دوورپوه‌کاندا جله‌و گيرى کرد له‌دانیشتن له‌کوپرو کو‌مه‌لی ئه‌وانه‌ی که سووکایه‌تی به به‌رنامه‌ی خوا ده‌که‌ن وئاماژه‌شى بۆ فه‌رمانه پيشینه‌که‌ی مه‌ککه‌ش کردو، فه‌رمووى (بَشِّرِ الْمُنَافِقِينَ بِأَنَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا الَّذِينَ يَتَّخِذُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ أَلِيْبَتُهُمْ عِنْدَهُمُ الْعِزَّةُ فَإِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ أَنْ إِذَا سَمِعْتُمْ آيَاتِ اللَّهِ يُكْفَرُ بِهَا وَيُسْتَهْزَأُ بِهَا فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ إِنَّكُمْ إِذًا مِثْلُهُمْ إِنَّ اللَّهَ جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا) (النساء:140)

واته ئەى پيڤه مبهه (ص) مژده به دوو پرووه كان بده كه به پراستى سزايه كى به ئيشيان بو ناماده كراوه ، ئەو دوو پرووانه كى كه بى باوه پره كان ده كه نه پشتيوان ويا وهى خويان له جياتى پرواداران ، ئايا ده يانه ويٽ ده سولات و سه به رزيان له لاي ئەوان ده ست بكه ويٽ ؟ ئەوانه به هه له داچوون ، چونكه به پراستى ده سولات و بالاده ستى و سه به رزى هه ره مووى بو خوايه ، به پراستى خواى كه وه له قورناندا ئەم پريارهى ناردووه بو سه رتان ، (مه به ست فرمانه كهى مه كه كهيه) كه هه ركاتيئ كه له جى يه كدا گوٽان لى بوو كو فرو گالته به ئايه ته كانى خوا ده كرا ، ئەوه دامه نيشن له گه ل ئەوانه داهه تا قسه و باسه كه يان ئەه گورن ، ئەهه ردا نيشن و گوى نه ده نى ئەوه به پراستى ئيوه ش له وكاته دا وه كه ئەوانن و حيسابى ئەوانتان بو ده كرى ، به پراستى خوا دوو پرووه كان و بى باوه پران هه موويان له دوزه خ دا كو ده كاته وه .. ئەم ئايه تانهى (النساء) لومهى ئەوانه ده كات كه به گوى فرمانه كهى پيشويان نه كردووه كه هه رزوو له مه كه كه هاتوته خواره وه و پاشان زياتر پروونى ده كاته وه كه نابى دوستايه تى بكرى له گه ل ئەوانه كى كه دژايه تى ئيسلام ده كهن و گالتهى پيڤه كه ن ، ئينجا ئەوانه ش كه وا ده كهن و گوى ناده نى به دوو پروويان دانه نى و هه ره شهى دوزه خيشيان لى ده كات .. ليڤه وه په يوه ندى نيوان ئەو دوو فرمانه تيڤه گه ين كه قورنان خوئى ناماژهى بو ده كات ..

نموونهى چواره م: قورنان ريڤمايى پرواداران ده كات كه ته نها له خوا داواى عيززه ت و سه به رزى بكه ن ، چونكه هه رچى عيززه ت و ده سولاته هى خوايه ولاى ئەوه وه ده ست ده كه ويٽ .. ئەم مه سه له يه له شه ش سووره تدا هاتووه وه هه موويان پيڤه وه هه موو لايه نه كانى روون ده كه نه وه و هه ريه كه شيان به ته نها رولى خوئى بينيوه له و سووره تدا كه تيايدا هاتووه ..

یه که هه: له مه که که یه که م جار له سه ر ئەم مه سه له یه ئەم ئایه ته هاته خواره وه: (من كان يريد العزة فلله العزة جميعا ، اليه يصعد الكلم الطيب والعمل الصالح يرفعه والذين يمكرون السيئات لهم عذاب شديد ومكر اولئك هو يبور) فاطر 10 واته : ئەوه ی سه ره رزی و پایه بلندی دهویت ، بابزانیت که هه موو سه ره رزی و پایه بلندی هه ر بو خوایه ، گوفتاری جوان و به جی بولای ئەو به رزه بیته وه ، کارو کرده وه ی چاکیش گوفتاری شیرین به رزه کاته وه ، جا ئەوانه ی که پیلانی خراب ده گێرن سزای زور توندو تیز بویان ئاماده یه ، پیلانی ئەوانه هه ر خو ی پووچ ده بیته وه و بی بیا کامه ..

دوو وه: هه ر له مه که که ئەم ئایه ته هاته خواره وه (واتخذوا من دون الله الهة لیکونوا لهم عزا ، کلا سیکفرون بعبادتهم ویکونون علیهم ضدا) مریم 82 واته : ئەو بیبا وه رانه له جیاتی خوا جو ره ها شتی تریان کردو ته خوای خو یان تا پایه داری و ده سه لاتیان ده ست بکه ویت .. نه خیر ، ئەو شتانه ی ئەوان ده ی په رستن له پرۆژی قیامه ت دا با وه پریان به په رستن یان نیه و نا په زای ده رده بپرن ، به لکو به سه ختی دژایه تی یان ده که ن و به په رچیان ئە ده نه وه ..

سی یه هه: هه ر له مه که که له سه ره تی یونس ئایه تی (65) قورئان هاته وه سه ره ئەم با سه و به سه زه تی فه رموو: هه رچه نده کافره کان پر و پا گه نده ده که ن و پیلان ده گێرن ، تو گو ی یان مه ده ری و بزانه که هه موو عی ززه ت و گه وه ری و ده سه لاتیک هی خوایه و ئەویش بی سه رو زانایه (وَلَا یَحْزُنْكَ قَوْلُهُمْ إِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعاً هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ) (یونس: 65) دیاره ئەم ئایه ته په یوه ندی پته وی هه یه به ئایه ته کانی تری سه ره تی (یونس) هه وه له هه مان کاتیش دا ، با سه کانی تری مه سه له ی (عی ززه ت) ته وا و ده کات ...

چوارهم: دیسان هرله مه ککه سوره تی (صافات) هاته خواره وه

پیغه مبه رانی تی ، چونکه خوای پهروه دگار (رَبُّ الْعِزَّة) ه یه وه ، فه رمووی (وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا لِعِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ ، إِنَّهُمْ لَهُمُ الْمَنْصُورُونَ ، وَإِنَّ جُنَدَنَا لَهُمُ الْعَالِبُونَ ، فَتَوَلَّ عَنْهُمْ حَتَّى جِئِنَا ، وَأَبْصِرْهُمْ فَسَوْفَ يُبْصِرُونَ ، أَفَبِعَذَابِنَا يَسْتَعْجِلُونَ ، فَإِذَا نَزَلَ بِسَاحَتِهِمْ فَسَاءَ صَبَاحُ الْمُنْذَرِينَ ، وَتَوَلَّ عَنْهُمْ حَتَّى جِئِنَا ، وَأَبْصِرْ فَسَوْفَ يُبْصِرُونَ ، سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ ، وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ) (الصافات: 171-182) واته : سویند به خوا بیگومان برپاری ئی مه بو به نده فرستاده و پیغه مبه ره کانمان (هر زو دهر چووه) که به دلنیا یی ، هر شه وان سهر که وتو سهر فراز دهن ، سهر یازه ئی مانداره کانیشمان هر دهسه لات ده گرنه دست و زال دهن ، جاری تاما ویه که خوت بگره و گوی یان پی مه ده ، تو سهره نجامی لاری و خوانه ناسینیان بخهره بهر چاو ، له ئاینده دا خویان ده بیننه وه... ئایا نه وانه په له یانه که زو سزاو تو له ی ئی مه رووبه پرویان بیته وه ویه خه یان پی بگریت؟! (خاک به دامانیان) ، کاتیک که سزاو تو له ی ئی مه داده به زیته مهیدانیان ، ئای که به ره به یانیکی سامنا که بو نه وانه ی که ئینزار کراون له سزای خواو گوی یان پی نه دا وه... تو تاما ویه که مؤ له تیان بده و گوی یان پی مه ده و ، راستی یه کان بخهره بهر چاو ، سهره نجام خویان ده بیننه وه ، پاکی و بیگهردی بو پهروه دگارت ، پهروه دگاری خاوه ن دهسه لات و عیززه ت ، له وه ی که نه وانه دهیده نه پال شه و زاته بی هاوه ل و هاوتایه .. سلاو درودیش له سهر ه موو پیغه مبه ران و سهر جه فرستاده کانی خوا ، سو پاس و ستایشیش هی خوای پهروه دگاری ه موو جیهانه .

پینجه م : له مه دینه ش له سوره تی (النساء) دا ، باسی دوپرووه کان دهکات که دو ستایه تی جوله که و کافرانیان ده کرد به مه بستی شه وه ی که نه وه که پوژیک بکونه ته نگانه وه و که س نه بیته فریایان بکه ویت .. قورئان ده فه رموویت (بشیر

الْمُتَّافِقِينَ بِأَنَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا، الَّذِينَ يَتَّخِذُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ أُلَيْبَتُهُمْ عِنْدَهُمُ الْعِزَّةَ فَإِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا (النساء: 138-139) واته: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر(ص) مژده بده به دوپرووه‌کان که به پرستی سزایه‌کی به سوی یان بو ناماده‌کراوه، ئه‌وانه‌ی که بی‌باوه‌ران ده‌کهن پشتیوان و یارو یا وه‌روی خو یان له‌جیاتی برپواداران، ئایا ده‌یان‌ه‌و ییت عیززه‌ت و ده‌سه‌لات و سه‌ربه‌رزیا ن لای ئه‌وان ده‌ست بکه‌و ییت؟ ئه‌وانه به‌هله‌ داچوون، چونکه به‌پرستی عیززه‌ت و بالاده‌ستی هه‌ره‌مووی هی خویه‌وئهو ده‌یبه‌خشی، به‌هه‌رکه‌سی که برپواداروشایسته بییت.

شه‌شهم: پاش لییوونه‌وه له‌غه‌زای به‌نی‌موسته‌له‌ق، پیغه‌مبه‌ر(ص) له‌سه‌ر ئاو ییک خیوه‌تی هه‌لداوخه‌لک هاتن بو ئاو بردن، (عمری کوری خه‌تتاب کابرایه‌کی کری‌گرته‌ی له‌گه‌لدا بوو ناوی (جهجاه) ی‌غه‌فاری بوو، ئه‌م پیاوه له‌سه‌ر ئاوه‌که له‌گه‌ل (سنان) ی کوری (وبر) ی (جهنی) دا بوو به‌ده‌مه‌قالییا نوشه‌پر دروست بوو. کابرای (جهنی) هاواری کرده ئه‌نساری‌یه‌کان، (جهجاه) یش هاواری کرده کوچه‌ران، خه‌ریک بوو مه‌سه‌له‌که گه‌وره بییت، پیغه‌مبه‌ر(ص) پی‌ی فه‌رموون: ئایا بانگه‌شه به‌دروشمی جاهیلی ده‌کهن، له‌کاتی‌ک دا هیشتا من له‌ناوتاندام؟ وازی لی‌به‌ینن ئه‌مه بوگه‌ن و خراپه‌..

ئه‌م هه‌واله گه‌یشته‌وه به‌ (عبدالله‌) ی کوری (ئوبه‌ی) کوری سه‌لول سه‌ر کرده‌ی دوپرووه‌کان، ئه‌ویش له‌ناو خزمانیدا خوی توپه‌کرد و وتی: ئه‌مه‌شیان کرد؟ هاتنه سه‌رمان و مال و حالیا ن لی‌داگیر کردین، وه‌للایه‌ی ئیمه‌و ئه‌وان وه‌ک ئه‌وه وایه که و تراوه: سه‌گه‌که‌ت تی‌ر بکه بابتخوات، به‌خوا که‌گه‌پاینه‌وه بو مه‌دینه ده‌بییت پزداره‌که‌مان بی‌پزده‌که‌مان شار به‌ده‌ر بکات.. پاشان پووی کرده ئه‌وانه‌ی ده‌وربه‌ری و پی‌ی و وتن: ده‌بخوون ده‌ی، ئه‌مه‌ خو‌تان به‌خو‌تان

کرد، هیئاتان بوسه خاك و نأوی خوتانو، مالتان له گهل بهش كردن ، به خوا
ئه گهر نانیا نهدنی لهوی بارده كه ن وده پون ..

هه ردهم ودهست (زید) ی كورپی (أرقم) كه كورپیی میرد مندالبوو له وییدا
دانیشتبوو ، ئەم قسه یه ی گه یانده خزمهت پیغه مبه ر(ص) وئه ویش خه لکه كه ی
سه رقال کرد به پویشتنه وه كه ته واو ماندوو بوون و لایان دا بو پشوودان هه موو
له ماندوویی دا خویان لی كه وت ، ئەمهش بوئه وه ی فریای قسه و باس نه كه ون
وكی شه كه كپ ببیته وه .. ئینجا كه عبدالله ی كورپی ئوبه ی زانی زهید قسه كه ی
گه یانده وهات و سویندی خوارد كه شتی وای نه وتوو .. ئینجا قورئان هاته
خواره وه و پراستی یه كانی ئاشكرا كرد له سووره تی (المنافقون) دا
كه ده فه رموی (هُمُ الَّذِينَ يَقُولُونَ لَا تُنْفِقُوا عَلَيَّ مِنْ عِنْدِ رَسُولِ اللَّهِ حَتَّى يَنْفُسُوا
وَلِلَّهِ خَزَائِنُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَفْقَهُونَ يَقُولُونَ لَئِن رَجَعْنَا إِلَى
الْمَدِينَةِ لُيَخْرِجَنَّ الْأَعَزُّ مِنْهَا الْأَذَلَّ وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ
لَا يَعْلَمُونَ) (المنافقون: 7-8) واته/ دوو پرووه كان ده لئین به خه لکی : مال و سامان
مه به خشن به و كه سانه ی كه له ده وری پیغه مبه ری خودادان ، تابلاوه ی لی بکه ن!
ئهی نازانن هه رچی گه نجینه كان هه یه له ئاسمان و زهوی دا هه ر خوا خاوه نیانه ،
به لام دوو پرووه كان ئەم راستی یه تی ناگه ن .. ئەو دوو پروانه ده لئین : سویند به خوا
ئه گهر گه پراینه وه بو مه دینه ، ده بیته ئه وه ی كه ده سه لاتداروبه ریزو پیاو ما قووله ،
ئه وه ده ر بکات له شار كه بی ریزو بی ده سه لاته ، هه رچی عیززه ت وده سه لات
وپایه داری یه هی خواو پیغه مبه ره كه ی و پرواداران هه ، هه رچه ند دوو پرووه كان ئەم
راستی یه نازانن ، یان خویانی لی هه له ده كه ن .. دیاره ئەم چه ند ئایه ته له سووره تی
(المنافقون) دا ، كه هه مووی باس له دوو پرووی ده كات ، جی ی خوی گرتوو هه ، به لام
لا په ریه کی تره له باسی (عیززه ت) دا ئە گه ربیخه یینه پال باسه كانی تر له م
مه سه له یه دا ،

جا بۇ ئەۋەدى بەچاكى لەھەموو لايەنەكانى ھەر مەسەلەيەك تىبگەين ،چاك واىە
چى ئايەتئىك ھەيەلەو بارەيەۋەكۆى بگەينەۋەو لىۋى وردىينەۋە تاباشتر
بەرچاومان پروون بىيىت وسەرمان ئى نەشىۋىت!
بىنەماى دوۋەم/تەۋەردى ھەرسورەتئىك:

ھەر سورەتئىك ۋەك درەختئىك واىە كەبەلق وپۆپ وگەلاكانى وئىنەيەكى جوانى
ھەبىۋەقەدەكەى ھەموو لىق وپۆپەكانى ھەلگرتبىۋە ھەموويان بەيەكەۋە جوۋرە
درەختئىك كەناۋىكى تايبەتى ھەيە..
ھەر سورەتئىكى قورئان ناۋىكى تايبەتى ھەيەو كەسايەتىيەكى تايبەتىو
تەۋەردەيەك يان چەند تەۋەردەيەكى ھەيە كەبەدەوريا دەخولئىتەۋەوباسى
دەكات.. بۇ نمونە:

يەكەم/ سورەتى فاتحە , گەۋرەترين (أعظم) سوورەتى قورئانەو پىۋى
دەوترىت (أم الكتاب), لەسەرەتاي قورئانەۋەدانراۋەوخۇلاسى ھەموو قورئانەو
لەۋە دەچىت ھەموو سورەتەكانى دواترى راقە وشەرحى ئەۋىن.. ھەسەنى
بەسرى دەلىۋ (خو ھەموو زانستى پەراۋەئاسمانىيەكانى پىشۋوىلەقورئاندا
داناۋەۋئىجا ھەرچى زانستى قورئانىش ھەيە لەفاتىحە دا دايىناۋە , ھەر كەس
تەفسىرەكەى بزانىۋ ۋەك ئەۋە واىە كە تەفسىرى ھەموو پەراۋە
ئاسمانىيەپىشۋىنەكان بزانىت) ھەر لەبەر ئەۋەشەكەئەۋەندە گىرنگى پىدراۋەو
نوۋىژ بەبىۋ خويىندى فاتىحە دروست نىە..

دوۋەم/ تەۋەردى سەرەكى سورەتى (يوسف) , بەسەرھاتى (يوسف) ھەسەلامى
خوۋى لىۋىۋىۋئىجا ناۋبەناۋ نامازە دەكات بەھەندىۋ پەندو ئامۇزگارى, بۇنمونه
دەفەرموۋىت (لَقَدْ كَانَ فِي يُوسُفَ وَإِخْوَتِهِ آيَاتٌ لِّلْمُتَلِّينَ) (يوسف: 7) واتە/ بەخوۋا,
بىگومان لەم پروداۋەى يوسف وبراكادىدا نىشانە وبەلگەى زۆر ھەيە بۇ
كەسانىك كە پرسىار دەكەن ۋەدەگەپىن بەدوۋى راستىتى پىغەمبەرىەتى تۇدا.

هروه‌ها ده‌فهرمویت (وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ)
(یوسف: 22)

واته / کاتیك كه یوسف پی‌گه‌یشت وگه‌یشته نه‌وپه‌ری توندو تو‌لی‌لاشه‌یی
وژی‌ری، ئیمه‌ش پله‌ی فه‌رمانه‌وایی و دانایی وزانیاریمان پی‌به‌خشی،
هه‌ربه‌وشیوه‌یه‌ش پاداشتی چاکه‌کاران ده‌دینه‌وه (واته هه‌رکس وهک یوسف
چاکه‌کاریت، به‌هه‌مان شیوه‌ دین به‌هانا‌یه‌وه و پایه‌به‌ری دنیاو ئاخیره‌تی
ده‌کین، چونکه نه‌وه سوننه‌تی خویه‌ بو‌ه‌موو چاکه‌کاریک دووباره
ده‌بیته‌وه) ..

هروه‌ها ده‌فهرمویت (وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ يَتَّبِعُوا مِنْهَا حَيْثُ يَشَاءُ
نُصِيبُ بِرَحْمَتِنَا مَنْ نَشَاءُ وَلَا نُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ، وَلَا جُرْ الْأَخْرَةَ خَيْرٌ لِلَّذِينَ
آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ) (یوسف: 56-57)

واته ئابه‌وشیوه‌یه‌ ده‌سه‌لاتمان دا به‌یوسف وجی‌گیروپایه‌دارمان کرد له‌خاکی
میسردا، هه‌ر پله‌و پایه‌کی ده‌ویست له‌و وولاته‌دا ده‌ستی ده‌که‌وت و بو‌ی ساز
ده‌بوو.. هه‌رکس سمان بو‌یت ئاوا به‌هه‌وه‌ری ده‌کین له‌په‌حمه‌ت
وبه‌خششه‌کانمان و پاداشتی چاکه‌کاران به‌زایه‌ ناده‌ین، بیگومان پاداشتی
ئاخیره‌تیش له‌به‌هه‌شت داچاکتره‌ بو‌ئه‌وانه‌ی که‌باوه‌ریان هیئاوه‌و پاریزکارن.

پاشان ده‌ئایه‌تی دوایی سووره‌ته‌که‌ش هه‌ر رینماییه‌وه په‌روه‌ده‌یه‌ بو‌
موسلمانان، بو‌ نمونه‌ له‌دوو ئایه‌تی دوایی دا ده‌فهرمویت (حَتَّىٰ إِذَا اسْتَيْسَرَ
الرُّسُلُ وَظَنُوا أَنَّهُمْ قَدْ كُذِّبُوا جَاءَهُمْ نَصْرُنَا فَنُجِّيَ مَنْ نَشَاءُ وَلَا يُرَدُّ بَأْسُنَا عَنِ
الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِأُولِي الْأَلْبَابِ مَا كَانَ حَدِيثًا يُفْتَرَى
وَلَكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ)
(یوسف: 110-111) واته / نه‌ی پی‌غه‌مبه‌ر (ص) و امه‌زانه‌ که‌ئه‌م ریگه‌یه‌ به‌گول

وگولزار چینراوه، به‌لکو پره‌ له‌ناخوشی و نازارو گه‌یشتوته‌ راده‌یه‌ک که، هه‌تا
پی‌غه‌مبه‌رانیش تووشی نائومی‌دی و بی

هيوایی دهبن و گومان وا دهبه ن که به پراستی ئه وان بهرنامه که یان به درو زانراوه، ئینجا ئاله و کاتی بی هيواییه دا، سه رکه وتنی تایبه تی ئیمه یان بو دیت، نه وسا نه وه ی بمانه ویت و شایسته بیت پرزگاری ده که یان، جا که س نی یه بتوانیت توله ی توندو تیزئی ئیمه له که سانی تاوانباروتا وانکار بگیڕیتته وه و بهر په رچی بداته وه.. سویند بیت به خوا به پراستی له سه ر گوزه شته و به سه رهاتی پیغه مبه راندا په ندو ئاموزگاری هیه بو که سانی ژيرو هوشمهند، وه نه بیت ئه م قورئانه قسه و باسیک بیت هه لبه سترابیت، به لکو به پراست دانهری نه وه یه که له پیش خویه وه هاتووه (تهورات و ئینجیل) و روونکه ره وه و جیا کردنه وه ی هه مووشتیکی پیویسته له ئاینده دا و، پینمویی و په حمه تیشه بو که سانیک باوه پ دهینن..

سی یه م / ته وه ره ی سه ره کی سوره تی (الرحمان) په حمه ت و به خششه زوره کانی
 په روه رداگاره، یه که به یه که له پیشانگای سوره ته که دا ده یان خاته بهرچاوو، پاش هه ریه که یان ده فه رموویت: ئه ی ئاده میزادو په ری به کام له نازو نیعمه ته کانی په روه رداگار باوه پ ناکه ن و کامه ی په سه ند ناکه ن

(فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ) (الرحمن: 28) قورئان ده فه رموویت: (الرحمان، علم القرآن، خلق الإنسان، علمه البيان، الشمس والقمر بحسبان، والنجم والشجر يسجدان، والسماء رفعها ووضع الميزان، والارض وضعها للأنام، فيها فاكهة والنخل ذات الأكمام، والحب ذو العصف والريحان، فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ) (1-13) الرحمان واته خوای میهره بان، قورئانی فیبری ئاده میزاد کردووه (که ئه مه ش یه که م په حمه ته وگه وره ترینیانه له پیشانگا که دا) ئینجا دیته سه ره وانی تر: هه ر خوا ئاده میزادی دروست کردوه، هه ره ویش فیبری گوفتارو ئاخاوتنی کردووه... خو روما نگیشی به حیسابیکی وورد

دروست كردووو له خولگه كانياندا له سوپرانه وهدان ، ئەستىڤه و درهخته كان ، پرووه كه بى قه دو درهخته بهرزه كان، هه موويان سوجدە دەبەن بۆ دروستكارىان و له و نهخشه يه دەرناچن كه بۆيان ديارى كراوه ، ئاسمانىشى بهرزوبلند كردۆته ووه، تەرازوو پيۆههرى بۆ هه مووشتيک داناوه (هه موو شت به ياسايه وههچ شتيك به هه ره مه كى و به بى هوده دروست نه كراوه بۆيه پيويسته ئاده ميزاديش بهرنامه و ياساي هه بييت له چوارچيويه قورئان و سوننهت دا) .. ئيۆهش ئهى نه وهى ئاده م با تەرازوو پيۆههرتان ريك و پييك بييت و سته م له يه كتر مه كەن . دادپهروه ر بن له كيشان و پيوان داو تەرازوو بازي مه كەن و كه م فروشى ئه نجام مه دن... زه ويشى بۆخه لك راخستوووه و بارى هيناهه تاژيانى تيا بهر نه سه ر ، جوړه ها ميوه ي تيدا ديته بهر، ههروه ها خو رماي خاوه ن ده فرى گولدانى بو قه راهه م هيناون، ههروه ها جوړه ها دانه وي له ي كا و په لو پودار و بو نخوشى تيا دا به ره م هيناهه... جا ئيتر ئه ي گروى ئاده ميزادو په رى به كام له نازو نيعمه ته كانى پهروه ر دگار بپروانا كەن و كامه ي په سه ند نا كەن..

(خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَالٍ كَالْفَخَّارِ، وَخَلَقَ الْجَانَّ مِنْ مَارِجٍ مِنْ نَارٍ، فَبِأَى آلاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ)

ئاده ميزادى دروست كردووو له قورپكى وشك بوو، و كه فه خفورى، په رى يه كانىشى له بليسه ي ئاگر دروست كردووو، ئه ي گروى ئاده مى و په رى به كام له نازو نيعمه ته كانى پهروه ر دگار بپروانا كەن و په سه ندى نا كەن! (رَّبُّ الْمَشْرِقَيْنِ وَرَبُّ الْمَغْرِبَيْنِ، فَبِأَى آلاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ)

خوا خاوه نى هه ردوو خوړه ه لآت و هه ردوو خوړ ئاوايه، ئه ي گروى ئاده مى و په رى به كام له نازو نيعمه ته كانى پهروه ر دگار بپروانا كەن و په سه ندى نا كەن!

(مرج البحرين يلتقان بينهما برزخ لا يبغيان, فبأى آلاء ربكما تكذبان) ئاوىدوو دەرياي بەيەك گەياندوو ەو تىكەلەيش نابن, ئەى گرۆى پەرى وئادەمى بەكام لەنازو نىعمەتەكانى پەرورەدگار پىرواناكەن وپەسەندى ناكەن! (يُخْرِجُ مِنْهُمَا اللؤلؤ والمرجان, فبأى آلاء ربكما تكذبان) لەودوو جورە دەريايە مروارى ومەرجان دەردەچىن, ئەى گرۆى پەرى وئادەمى بەكام لەنازونىعمەتەكانى پەرورەدگار پىرواناكەن وپەسەندى ناكەن ئىتر بەم جورە بەردەوام دەبى ودايش دىتە پاداشتى پرواداران وبىباوەران ..

چوارەم / سوورەتى (العلق) يش ئەگەر لىى وردىنەو ە كەباسى سەرەكى برىتىيە لەپىويستى مروؤ بەئايىن وئەو ەى پىويستە لەسەرى وەلويستى خەلكى بەرامبەر بەئايىن, لەو ەدا كە ەندىكى دەبى بەموسلمان وتەنەا بۇ خويەتى وە ەندىكى دەبى بەموسلمانى بانگخوازو بە ەمان شيوە خەلكانىك دەبن بەكافرو پشت ەلدەكەن لەراستى وتەنەا كوفرەكەيان بۇ خويانەو ە شيانە كافرو رىگرى دەكات لەبلاو بوونەو ەى ەق وراستى... وانەى يەكەمى دەست پىدەكات بە (إقرأ) بخوينە... چونكە خويندن ەوكارىكى گەورەى فير بوونە, خويندنىك كە بەناوى ئەو پەرورەدگارەو ە بىت كە دروستكارو بەدبەينەرە (بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ) (العلق: 1), ئەو خويەى كە مروؤى دروست كردوو ە لەچەند خانەيەكى نەناسراو لەناو مندالدان دا (خلق الانسان من علق) ەروەها ئەو چەند خانەيە ەك (زەرورە) كە بەديوارى منالدان دا ەلواسراو ەو لەپرىى خوينەو ە خوراك ەردەگرى... جارىكى تر جەخت دەكاتەو ە لەسەر خويندن (اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ، الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ، عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ) بخوينە, لەكاتىك دا پەرورەدگارى توبەخسندەيەو ئەو زاتەيە كە بە ەوى قەلەمەو ە زانستى وزانىارى فير كردوو ە, ئادامىزادى فيرى ئەو شتانە كردوو ە كە نەيزانىوون... ئىنجا باسى ەلويستى خەلكى دەكات بەرامبەر ئەم

ئاينه و بهرام بهر نيعمهت و به خششه كانى خوا (كَلَّا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَيْطَعَى، أَنْ رَأَهُ اسْتَعْتَى) (العلق: 6-7) نه خير، له گه له وهه مو چا كه و ريزه دا كه خوا به خشيوويه تى به ئاده ميزاد، به پراستى خه لكى سه ركه شى ده كه ن ، يا خى ده بن ، ستم ده كه ن ، هه رنه وه ندهى كه شتتيكيان به خويان شك بردو و ايان زانى ده وله مه ندو بى نياز... ئنجا ئه وه يان ده خاته به رچاو كه گه پرانه وه يان بولاى پهروه دگار ه (إِنَّ إِلَىٰ رَبِّكَ الرُّجْعَى) (العلق: 8) ... به لى.. له خو بايى بوون وله سنوور ده رچوون و ستم كردن سيفه تى گشتى مروقه ، جا هه نديك كوفر ده كه ن و پى هه قيش له خه لكى ده گرن، (أَرَأَيْتَ الَّذِي يَنْهَى، عَبْدًا إِذَا صَلَّى) (العلق: 9-10) باشه، پيم بلى، ئايا ئه و كه سهى كه ريگرى ده كات له به نده يه كى خوا كاتيك نويژ ده كات... (أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ عَلَى الْهُدَى، أَوْ أَمَرَ بِالْقَوَى/العلق: 11-12) ئهى نه گه ر ئه و كه سهى قه ده غهى لى ده كريت له سه ر پي بازي هيدا يهت و چا كه بيت (هه ربو خوى موسلمان بيت)، يان فه رمانى خواناسى بكات و بانگ خواز بيت.. ئينجا ديتته وه سه رباسى ئه وانهى كه بو خويان كوفر ده كه ن (أَرَأَيْتَ إِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى، أَلَمْ يَعْلَم بِأَنَّ اللَّهَ يَرَى) (العلق: 13-14) ئهى نه گه ر كا برى خوانه ناس به رنامهى خوا به درو بزانى و پشتى تيبكات، ئا يانه يزانيوه كه خوا ده يبينيت و ناگاي لى يه تى.. ئينجا هه په شه يان لى ده كات (كَلَّا لَئِنْ لَمْ يَنْتَه لِنَسْفَعًا بِالنَّاصِيَةِ، نَاصِيَةٍ كَاذِبَةٍ خَاطِئَةٍ) (العلق: 15-16) نه خير.. سو يند به خوا نه گه ر كو لنه دات و كو تا يى به دو ژمنكارى نه هيني، ئيمه پيشه سه رى ده گرين و بو دو زه خ كيشى ده كه ين، ئه و پيشه سه ره درو زنه تا وانكاره (چونكه پيشه سه رو به شى پيشه وهى ميشك به رپرسه له بير كردنه وه وه لبر ژار دنى پى چاك و خراب).. دهى ئينجا ده ستى به كى دا ئه گات له هاوه ل و دو ستان يا با بانگيان بكات (فَلْيَدْعُ نَادِيَهُ) ، ئيمه ش فرشته كانى كار به ده ستى دو زه خيان بو بانگ ده كه ين بچنه گيانيان (سَدْعُ الزَّبَانِيَةِ)

(العلق: 18), ئىنجا پىنمايى حەزرىت (ص) و بىر واداران دەكات بەرامبەريان
كەبەگوىيان نەكەن و سەرگەرمى خواپەرستى نزيك بوونەوہ بن لەخوای
پەرودگار (كَلَّا لَا تُطَعُّهُ وَاسْجُدْ وَاقْتَرِبْ) (العلق: 19) ...

پىنجا مەم / سوورەتى (القيامة) یش، تەوہرەى باسەکانى مەسەلەى قیامەت
ولپىرسینەوہیە، ھەرچەند وانەىەكى تايبەتى تيايە بو حەزرىت (ص) كەلەكاتى
دابەزىنى قورئان دا بو سەرى بەپەلەپەل نەیلپتەوہ لەترسى لەبیرچونەوہ، چونكە
خوا خوای دەچەسپینى لەدل و دەروونى دا، جائەمەش وەك ئەوہ وایە كە لە
كاتى ووتنەوہى وانەىەك دا مامۆستايەك ھەندى نامۆزگارى قوتابىەكانى بكات
دوور لەباسى وانەكەيان.. قورئان دەفەر مویت: (لا اقسام ببيوم القيامة) ... سویند
دەخۆم بەرۆژى قیامەت

*ولا أقسم بالنفس اللوامة.. سویند دەخۆم بەو ویزدانى زیندوو و نەفسى پەخنە
لەخۆگر كە لو مەى خوای دەكات..

*أيحسب الإنسان أن لن نجمع عظامه... ئايامرۆق وادەزانپت ھەرگیز
ئیسكەكانى كوئاكەینەوہ؟!

*بلى قادرين على أن نسوي بنانه... بەلى، لەوہ زياتریش دەكەين و توانامان
ھەيە كە نەخشە وردەكانى سەرپەنجەكانى دروست بكەینەوہ....

*بل يريد الإنسان ليفجر أمامه.. نەخپەر، باگومانى وانەبات، بەلكو ئادەمیزاد
دەيەویت گوناھوتاووان بكاتە پيشەى خوای بەدریژايى ژيانى، ياخود دەيەویت

قیامەت لەبەردەمیدا بەرپا بپیت ئنجا باوہرى پىبھینپت

*يسأل ائان يوم القيامة... بىباكانە دەپرسیت: كوا، كەى رۆژى قیامەت بەرپا
دەبپت؟ (بەخەياى خوای زۆر بەدوورى دەزانپت)

*فإذا برق البصر، وخسف القمر، وجمع الشمس والقمر... كاتيك كه چاو
ئه بله ق ئه بيئتو، مانگيش ده گيريت وتاريك ده بييت وخورو مانگ كو ده كرينه وهو
ده چنه پال يهك...

* (يَقُولُ الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ أَيْنَ الْمَفْرُ) (القيامة: 10) .. ئه و پوژه مروقه ده لييت : ئه ي
هاوار بو كوي پرابكه م وله كويوه خو م پزگار بكه م ..

* (كَلَّا لَا وَزَرَ الرَّبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمُسْتَقَرُّ) .. نه خير ده ربا زبون نيه وه بي لاي
په روه دگارت ناما ده بيت

و ئوقره بگريت بو ليپرسينه وه .

* (يُنَبِّأُ الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ بِمَا قَدَّمَ وَأَخَّرَ) (القيامة: 13) ... له و پوژه دا مروقه هه والي
هه موو ئه و كر ده وانه ي ده دري تي كه كر دويه تي و ناسه واري ئه و كر ده وانه شي كه
دواي خو ي هاتونه ته دي .

* (بَلِ الْإِنْسَانُ عَلَى نَفْسِهِ بَصِيرَةٌ، وَلَوْ أَلْقَى مَعَاذِيرَهُ) (القيامة: 14-15) ...
به لكو مروقه خو ي شايه ته به سه ر خو يه وه وئه ندامه كاني له ش شايه تي له سه ر
ئه دن، هه رچه ند پا كانه بكات و بيانو و به يني ته وه .. تائيره با سي قيامه ت بوو،

ئنجا ديته سه ر ئاموزگاري و وانه په روه رديه كه ي حه زره ت

(ص) كه پي ي ده فه رموييت (لا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ، إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ
وَقُرْآنَهُ، فإذا قرأناه فاتبع قرآنه، ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا بَيَانَهُ) (القيامة: 16-20)
واته: په له مه كه و زمانت مه جو لي نه، بو ئه وه ي په له بكه يت له وه رگرتني دا، به پراستي
له سه ر ئيمه يه كو كردنه وه و خو يندنه وه ي، جا كاتيك ئيمه ده ي خو يني نه وه تو ش
شو يني مان بكه وه له خو يندنه وه ي دا، پاشان به پراستي پوون كر دنه وه شي
له سه ر ئيمه يه ... ئنجا له مه سه له ي په له كر دنه وه كه سي فاتي كي مروقه، نايه ته كه
ده به ستي ته وه به با سي په له كر دنه ئا ده مي زاد و حه ز كر دنه له دنيا
كه (عاجله) يه وشتي كي كه م وكورت و خيرايه وته واو ده بييت و ده فه رموييت :

* کلاً بل تحبون العاجله... نه خير, وانى يه (زيندوبونوه هه رده بييت), دياره ئيوه هه ر ئه دنيا يه تا نخوش ده وييت كه به په له به سه رده چييت.

* وتذرون الآخرة.. قيامه تو به هه شت پشت گوي ده خه ن و وازى لى ده هينن.. ئينجا ديته سه ر ئه و پروانه ي كه گه شن و ئاسو وده ن به بينيني په روه ر دگاريان , وه هه روه ها ئه و پروانه ش كه پرش و گرژوتالن و دوزه خين و ده فهرموييت: (وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَاصِرَةٌ، إِلَى رَبِّهَا نَاطِرَةٌ) (القيامة: 22-23) ..

ئه و روزه پروو خسارانيك گه شاوه و ئاسو وده ن و ته ماشاي په روه ر دگارى ده كات ..
* (وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ بَاسِرَةٌ) تَنْظُرُ أَنْ يُفْعَلَ بِهَا فَاقِرَةٌ) (القيامة: 24-25) هه ر له و روزه ش دا پروو خسارانيكي تر پرش وتالن , چاوه پروانن كاره ساتى پشت شكينيان به سه ردا به يئرييت.

* كلا إذا بلغت التراق، وقيل من راق.. نه خير ئه و خه لكه هه روا ژيانيان به رده وام نابييت به لكو كاتي ك دييت كه پروحي يه كه به يه كيان ده گاته گه رويان , ئه و ساد ه و ترييت , كي فرياد پر سه يه تي؟

* وظنَّ أنه الفراق والتفت الساق بالساق , به لام له و كاته دا , ئه و كه سه ي له سه ره مه ر گدايه دلنيا يه كه ئيتر هيچ شتيك فرياي ناكه وييت وكاتي مال ئاوايييه.. ئيتر قاچى به يه كدا ده ئالييت ..

* الى رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمَسَاق... ئه و سا له و روزه دا بو لاي په روه ر دگارته راپيچ كردن ..

* فلا صدق ولا صلى ولكن كذب وتولى... نه بر واي هيناونه نويژى كرد به لكو هه ر بر واي نه هينا و پشتى تي كرد.

* ثمَّ ذهب الى أهله يتمطى.. پاشان هه موو جار به له نجه و لارو خو بادانه وه ده گه رايه وه ناو كه س و كاري و كه شخه ي ده كرد ..

*أولى لك فأولى, ثم أولى لك فأولى..جائهم دؤزه خه بؤ توشياوترو لهبارتره,

پاشان هەر ئه وسزايه بؤتؤ شياوترو لهبارتره

*أحسبُ الإنسان أن يترك سدى، ألم يك نطفة من منى يمنى ، ثم كان علقةً

فخلق فسوى فجعل من الزوجين الذكر والانثى

ئايا ئادهميزاد وادهزانييت ههروا وازى لى دههينرييت ولىى ناپرسريتهوه؟باشه

كاتى خؤى نوتفهيهك نهبووه لهمهنى كه دهپرژينرايه شويى خؤى وپاشان

خؤهلواسهريك بوو گهشهى كردو ئينجا هه ره لهو مهنى يه ههردوو جووت

نيرومىى دروست كردوه,

*أليس ذالك بقادر على أن يحيى الموتى... ئايا ئه و زاتهى ئه وه بكات ناتوانييت

مردوهكان زيندوو بكاتهوه؟ (بهلى..دهتوانى وئيمه لهسهه ئه وه شايهتى

دهدهين ئهى خواى پهروهردگارمان)

بنه ماى سىيه م: وردبونه وه له هه رده قىكى قورئانى كه چهند رووى هه يه و

هه ريه كه يان چهند مه به ستى پهروه رده يى و فير كردنى تيايه (حول أوجه

النص التى يهدف اليها)

دهقى ئه ده بى به رزو به پيژ جارى واهيه كو مه لى ئامانج ده پيكي وه موو ئه و

ئامانجان هه ش مه به ستن, به تايبه تى كاتيك بو كو مه ليك بووترى كه پيك

هاتبى له چهند چين وتويژيكي جياواز... بو نمونه: سولتانيك فه رمانيك

ده رده كات هه ره شه ئاميزه بو هه ركه سى كه به گووى نييردراوه كهى نه كات له

كاريك دا كه راي سپاردوه.. ئه م فه رمانه دوو پرووى هه يه:

يه كه م/ هه ره شه يه بو ئه وان هى كه نيازى سه رپيچيان هه يه تاسه رپيچى نه كه ن ..

دوو ه م/ هان دانه بو ئه وهى كه نييردراوه بو ئه وهى چاكتر به كاره كهى

هه ستى چونكه ده زانى گرنكى دراوه به كاره كهى وسولتان پشتنگيريتى .. جارى

واش هه يه ده قيك سى ئامانجى له خو گرتووه يان بگره زياتريش و هه ركه سه

وبه پيى خؤى سوودى ليوه رده گرييت , ئينجا ده قه قورئانى يه كانيش ئاوه هان ,

جاری واش هیه ، هه شهیه بۆ کافران و پهیمانی خیره بۆ موسلمانان
وپه روهده و دنیایی و دلنه و ایشه بۆ حه زهت (ص).. بۆ نمونه:

یه که م/ قورئانی پیرۆز له سووره تی (مدثر) دا ده فهرمویت :
(سأصليه سقر ، وما أدراك ما سقر ، لا تبقي ولا تذر ، لراحة للبشر ، عليها تسعة
عشر ، وما جعلنا أصحاب النار إلا ملائكة...) المدثر واته/ (وهل يدي كورى
موغیره) كه نه و شایه تی یه ناهه قه ی داو دژی ئیسلام و قورئان قسه ی کرد ، ده بیئت
بیگه یه نمه ناو دۆزه خ ، جاتۆ نازانی دۆزه خ چیه .. هیج ئەندامیک ناهیلێته وهو
دهست هه لئاگریت ، پیستیان هه لده قرچینیت و پره شی ده کات ، نۆزده فریشه
سه رپه رشتی دۆزه خ ده کهن ، جائیمه وه نه بیئت کارگوزارانی دۆزه خمان
له کهسانی تر جگه له فریشته به دی هینا بیئت :

1. (وما جعلنا عدتھم إلا قننۃ للذین کفروا) .. ئەو ژماره یه شمان ته نها بۆ

تاقی کردنه وه ی کافران داناوه

2. (لیستقن الذین أوتوا الكتاب) هه روه ها بۆ ئە وه ی ئەوانه ی په راوی
ئاسمانیان پیدراوه دنیایا بن له راستی ئەم قورئانه چونکه له ته ورات
وئینجیلدا ئەو باسه هیه

3. (وَیَزِدَادَ الذِّینَ آمَنُوا إِیْمَانًا) بۆ ئە وه ی که به روا داران زیاتر باوه پریان
دامه زرا و بیئت ..

4. (وَلَا یَرْتَابَ الذِّینَ أُوْتُوا الْکِتَابَ وَ الْمُؤْمِنُونَ) ئەوانه شی
که په راوی ئاسمانیان پیدراوه و به روا دارانیش هه ق نییه
که تووشی دوو دلی بن .

5. (وَ لَیَقُولَ الذِّینَ فِی قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَ الْکَافِرُونَ مَاذَا أَرَادَ اللّهُ بِهَذَا مَثَلًا)
بائه وانه ی بدل و ده روونیان نه خو شه له دوو پوه کان و بی باوه پان هه ر
بۆ خو یان قسه بکه ن و بلین : نیازی خوا چی یه به م ژماره یه ؟

6. (كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ وَمَا هِيَ إِلَّا ذِكْرَى لِلْبَشَرِ) (المدثر: 31)

بهو شیوهیه باسکرا خوا هه رکه سیکی بویت گومرای دهکات ، هه رکه سیکیشی بویت رینماییه دهکات و، کەس ژماره‌ی سه‌ریازانی په‌روه‌ردگارت نازانیت جگه له‌زاتی خۆی، ئەو نایه‌ت و فەرموودانه، تهنه‌ها په‌ندو نامۆژگارین بو ناده‌می.. که‌واته لی‌ه‌روه به‌ناشکرا تی ده‌گه‌ین که‌با سکردنی مه‌لائیکه‌تانی دۆزه‌خ و ژماره‌یان که‌نۆزده‌ن ئەو هه‌موو مه‌به‌سته‌ی تیا‌یه‌و ئەو نامانجان‌ه‌ی هه‌یه‌ !

دووهم / ماوه‌یه‌ک له‌سه‌ره‌تای پی‌غه‌مه‌رایه‌تیه‌وه، به‌پیی‌ی وستی خوا جبرائیل دانه‌به‌زی‌یه‌ لای سه‌زه‌ت(ص)، ژنی ئە‌بو له‌ه‌ب به‌تایبه‌تی وه‌ندیکی تر له‌خزمان وله‌بی‌پروایان وتیان: له‌وه ده‌چی(محمد) له‌ده‌ست شه‌یتانه‌که‌ی رزگاری بوو بی‌ت وخواکه‌ی لی‌ی زویر بو‌بی‌ت... قورئانی پی‌روزی‌ش له‌سووره‌تی (الضحی) دا فەرمووی:

(وَالضُّحَى، وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَى، مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَى، وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ لَّكَ مِنَ الْأُولَى، وَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَى) (الضحی: 1 - 5) واته سویند به‌چیشه‌نگاو، سویند به‌شه‌و کاتیک تاریکی دادینیت، په‌روه‌ردگارت ده‌ست به‌رداری تو نه‌بووه‌و وازی له‌تو نه‌هیناوه‌و خه‌شمی لی‌نه‌گرتویت، بی‌گومان دواپۆژو قیامه‌تیش چاکتره‌ بو تو له‌دنیا، له‌ناینده‌دا په‌روه‌ردگارت ئە‌وه‌نده نازو نیعمه‌تت پی‌ده‌به‌خشیت که‌زۆر پی‌ی رازی و خوشنوود ده‌بی‌ت.. ئەم سووره‌ته ،

أ / دلنه‌وا‌یی‌یه بو سه‌زه‌ت(ص)...

ب / دلنه‌وا‌یی‌یه بو پرواداران...

ج / ولام دانه‌وه‌ی پروپاگه‌نده‌وه‌ده‌مکو‌تکردنی دوژمانه، تاله‌خویانه‌وه تهنه‌نگ به‌تاریکی‌یه‌وه نه‌نین...

سی‌یه‌م / سووره‌تی (النصر) که‌هاته‌ خواره‌وه ئە‌بو به‌کر ئە‌وه‌ی لی‌ تیگه‌یشت که‌سه‌زه‌ت(ص) له‌دواپۆژه‌کانی ته‌مه‌نیدا‌یه‌و ئە‌جه‌لی نزیکه، بو‌یه‌ زۆر گریا،

ههروهها (ئيبين عباس) يش دهلى: حه زره تى عومهر منى له گهل هاوه لاندنا دادنه
له مه جليسى خوى دا، له كاتيك دا كه من زور
له وان منالتر بووم، هه نديكيان له وه ده چوو پييان ناخوش بووبى، بويه پوژيك
حه زره تى عومهر له مه جليسه كه يدا پرسى يارى له هه مووان كرد كه چى
له سووره تى (النصر) تى ده گهن، ئه وانيش ئه وهى دياره و پوونه و تى
ده گه يشتن باسيان كرد، پاشان پووى ده مى كرده من گوايه من چى لى تى ده گهم،
منيش و وتم: ئه و سووره ته نيشانه ي نزيك بوونه وهى ئه جه لى حه زره ت بوو (ص)
، عومهر يش و وتى: منيش هه ر ئه وهى لى تى ده گهم ..

سووره ته كه ش ده فهرموى (إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ ، وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي
دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا، فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا) (النصر: 1-3)
واته / كاتيك يارمه تى و كوومه كى خوا دي ت و شارى مه ككه پرزگار
ده كریت و دهرگای نازادى و الاده كریت، خه لكيشت بينى پو ل پو ل دينه
ئايى خوا وه، ئه و سائيتر تو سو پاس و ستايشى په روه ردگار
بكه و داواى لى خوشبوونى لى بكه، چونك به راستى خوا زورچا و پووشى
ده كات و ته و به و هر گره ..

ليروه تيدده گه ين كه بي جگه له مانا دياره كه ي سووره ته كه، لايه نيكي ترى گرتو ته
خوى و نامازه يه كى تريشى تيا بوو كه ئه ويش ئه جه لى حه زره ت (ص) بوو ..

**بنه ماى چوارهم / وردبونه وه له كات و شوينى دابه زينى نايه ت و هه روه ها
حاله تى نه فسى و كوومه لايه تى نه و كاته ي كه نايه ته كه ي تيا ها تو ته
خواره وه:**

ئه وهى بيه وى چا كتر له قورئان تي بگات ده بيت وردببيت وه و ديراسه ي كات
و شوينى دابه زينى نايه ته كان بكات و هه روه ها ئه و حاله ته نه فسى

كۆمەلەيە تىيەي كەتيايا ھاتۆتە خوارى.. چونكە سوورەتە مەككىيەكان سىماي تايبەتى خۇيان وشىۋازى تايبەتىيان ھەيەو لەوكاتەدا موسلمانان كەم بوون وغەريب بوون وكوفر لەدەورىيان دەيان چەوساندنەو ھو بارى دەروونىيان جياواز بوولەمەدينە كەخاۋەن دەولەت بوون.. سوورەتەكانى مەككە ۋەك جزمى (عمّ يتساءلون) كە (سیدقطب) لەبارەيانەو دەلئیت (ئەم جزمە ھەمووى ۋەك بیدار كەردنەو، سىخورمەو، بانگكەردنىيەك لەدواى يەك وایە بەدەنگى بەرز بۆ ئاگادار كەردنەو، مەردومى نووستوى خەو گران، يا ھىنانەو ھۆشى سەرخۆشى بىئاگا، يا بیدار كەردنەو، چەند يارىكەرىكى وا كە لەيارىيەكەياندا نوقم بوين و، ھەموو شتىكىيان لەبىر چوبىتتەو، ۋەك بانگيان بكات و پايان ۋەشىنىۋو نكورچيان لى بگىرى، سىخورمەيان لى بداو يەك لەسەر يەك پىيان بلى: بیدار بىنەو، ھۆشيار بىنەو، بىرىكەنەو، خوا ھەيە، پىغەمبەر ھەيە، رۆژى زىندوو بونەو ھەيە، لى پىرسىنەو ھەيە، دۆزەخ ھەيە.. ھەر ۋەھا جارى دووھم وسىيەم... دەھەم، ۋەلەگەل ئەم بانگكەردنەو شدا دەستىكى بەھىز بى، كە ئەم نووستووانە پراۋەشىنى ۋەم سەرخۆشانە ھەلسىنىۋو، ئەم يارىكەرانە ھەلچىرىنى لەيارىيەكەيان، ئەمانىش ناو بەناو چاۋىكى خەوالو ھەلپن و خىرا خەويان لى بکەۋىتتەو، ئىنجا دەست بكاتەو بەپراۋەشاندىيان و بانگكەردنىيان ۋەاوار لى كەردنىيان، ناو بەناو نووستوو ھەكەن بیدار بىنەو، بۆ ئەو ھى لەپرووى لاسارىيەو ھەلپن:

ھەلئاستىن، بیدار نابىنەو، لەپاشا بەرد بگرنە ئەو بانگخوازەي كە بیدارىيان دەكاتەو.. ئىنجا بنونەو ھو ديسان دەست بكاتەو بە بانگكەردنەو ھو پراۋەشاندىيان، ۋەلەگەل ھەموو جارىكا كە چاۋ ھەلئەپن، چەشمەندازىكىيان نىشان بدات لەچەشمەندازانى ئادەمى بوونەو، ھەرچەند دەورى ئەم جزمە دەكەمەو شتىكى ئاۋەھام بەبىردادى، وا بزائم، ھەر كەسىكى تىرىش وردىبىتتەو

لیئى وهك من وایه، نه خوازه لا ئه وانه ی كه له م ئایه تانه ورد ده بنه وه (قلینظر
 الإنسانمَ خَلَق)... (أفلا ينظرون الى الإبل كيف خلقت؟ وإلى السماء كيف
 رفعت؟ وإلى الجبال كيف نصبت؟ وإلى الأرض كيف سطحت؟) وه ئه وانه ی كه
 ئه م ئایه تانه ده خویننه وه (ألم نجعل الأرض مهادا؟ والجبال أوتادا، وخلقناكم
 أزواجا، وجعلنا نومكم سباتا، وجعلنا الليل لباسا، وجعلنا النهار معاشا، وبنينا
 فوقكم سبعا شدادا، وجعلنا سراجا وهاجا، وأنزلنا من المعصرات ماء ثجاجا،
 لنخرج به حبا ونباتا، وجنات ألقافا، إن يوم الفصل كان ميقاتا) یا ئه وانه ی كه م
 ئایه تانه ده خویننه وه (يا أيها الإنسان ما غرَّك برَّبِّك الكريم، الذى خلقك فسواك
 فعدلك، فى أئِّ صورة ما شاء رَّكبك).. ئه م جزمه هه مووی یا باسی دروستکردنی
 ئاده می وگیانله به رانه، وه یا باسی چه شمه ندازی جیهانه، كه چه شمه ندازیکی
 لاپه ریه کی کراویه له نامه ی بوونه وه، وه یا باسی هیندی پوو په ریه ترش
 وتالی پوژی دوا یی یه كه ته زو به ناوشان وموچرک به ئه نداما ده هیئی)

(سهیری ته فسیری جزمی 30 بکه شیخ محمدی خال)

لهو زه مانه دا عه ره ب گرنگیه کی زوری ئه دا به لایه نی په وان بیژی وجوانی
 ده رپرین وقورئانیش به شیوازو دارشتنی قورئان ته حه دای کردن، به لام له گه ل
 ئه وه ش دا ده بینین بو هه موو زه مانیک شتانیکی وای تیا یه كه مایه ی هیدایه تن
 تارپوژی قیامهت، ئه وه تاله م سه رده مه دا ئی عجازی زانستی زور له قورئان
 وسوننه تدا ده رکه وتوون كه مایه ی هیدایه تی خه لکانیکی زورن....

ئایه ته کانی مه دینه ش درییژترن وباسه کانیشی له باره ی یاساو ده وله تدارى
 وبه سه ره اتی گه لی جووله كه وگه لانی ترو، دوو پرووه کان وغه زاکانی حه زره ت و
 کو مه لی شتی تره وه ن كه جیاوازی ئاشکرایان هه یه له شیوازی ئایه ته کانی
 مه ککه... كه موسلمانان کوچیان کرده مه دینه، سه ره تای (البقره) هاته خواره وه
 كه باسی پیکهاته ی کو مه لگای تازه ده کات، كه پیک هاتوو له موسلمانان

ودوو پرووه كان وجووله كه كان، دياره بو بهرچاو پوښنكردنى موسلمانان بوو
تابزانن چوڼ مامه له بكن له گه ليانداو له و بارو زرووفه تازه يه دا كار بكنه!

بڼه ماى پيڼجه م / ته فسيراى جوزئى و ماناى گشتى (التفسيرات الجزئية والمعنى الكلى)

له كاتيك دا كه نايه تيك مانا يه كى گشتى هه يه وكومه لى ماناى جوزئيشى هه بى
كه بتوانرى ته خصيص بكرى به يه كى له و مانا يانه، نه و تخصيص ده كرى،
و نه گهر ده ليليك نه بى بو ته خصيص نه و هه موو مانا جوزئيه كان ده گريته وه، بو
نمونه:

يه كه م / خواى په روه دگار به پرواداران ده فهرمويت كه له هه موو كاتيك
و بارو زروفيكدا له جيهاد دوانه كه ون وتوانا كانيان بخه نه كار بو خزمه تى دينى
خوا (انروا خفافا و ثقالا وجاهدوا باموالكم و انفسكم فى سبيل الله ذلكم خير لكم ان
كنتم تعلمون) التوبة 41
له لاي موفه سيره كان (خفافا و ثقالا) بهم چهند مانا يه راقه كراوه كه هه موو يان
ده گريته وه و پيويست ناكات تخصيص بكرت به يه كيكيان، نه مهش
ته فسيره كانه :

- بچن بو غهزا له كاتى چالاكى و سستى داو له كاتى توانا و بى هيږى دا...
- بچن بو غهزا له خوښى و ناخوښى و تهنگانه و فهره حى دا...
- بچن بو غهزا له كاتيك دا نه گهر ده و له مهند بن يا هه ژارين ..
- بچن بو غهزا نه گهر چه كتان كه م پى بى يان زورتان پى بى ..
- بچن بو غهزا به پى بى يان به سواری ...
- بچن بو غهزا نه گهر مال و منالتان كه م بى يان زور و بارتان گران بى ...

□ بچن بۇ غەزا ئەگەر لاون يان پيرين ..

دوۋەم/ لەسەرەتادا موسلمانان بۇ ماوھىيەك پرويان دەكرده (بيت المقدس) و دوایى خىواى گەورە پروگەى بۇ گۆرپىنەوہ بەرەو (كەعبە)، كەسانى ناحەزو سادەو ساويلكە كەوتنە تانەو تەشەردان و دەيان ووت: ئەو چى وای ليكردن پروگەى خويان بگۆپن (سيقول السفهاء من الناس ماؤلأهم عن قبلتهم التى كانوا عليها) لەتەفسىرى (السفهاء) دا

* (الزجاج) دەلى: مەبەست عەرەبە موشرىكەكانە ..

* (مجاهد) دەلى: مەبەست زانايانى جوولەكەيە ..

* (سدى) دەلى: مەبەست دوپرووہكانە ..

* (ئيبين كئير) دەلى: (السفهاء) ئەو سى دەستەو تاقمە دەگرىتەوہ، كەواتە كەماناكەى بەگشتى ئەو سى دەستەيە بگرىتەوہ پيويست ناكات تايبەت بكرى بەتاقە كۆمەليكيانەوہ، چونكە رەنگە جوولەكەكان ئەو قسانەيان كردبى و دوپرووہكان و موشرىكەكانىش قۆستيبتيانەوہ و تيبتيانەوہ، چونكە دوپرووہكان و موشرىكەكان بەچاويكى بەرز سەيرى ئەھلى كىتابيان دەكردو دەيانزانى كەپەراوى ئاسمانيان ھەيە، جابويە تەنسيقيان لەگەلدا دەكردن بۇ دژايەتى و بەر بەرەكانى پيغەمبەر (ص) و موسلمانان ...

سىيەم/ خىواى پەروەردگار لەسوورەتى (القمر) دا دەفەرموى (إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَنَهْرٍ فِي مَقْعَدِ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِيكٍ مُّقْتَدِرٍ) (القمر: 54-55) وشەى (نَهْر) بەكار ھاتووە لىبەر ئەوہى لەگەل كۆتايى نايەتەكانى ترى سوورەتەكەدا بگونجى كەكۆتايى ھاتوون بە (القمر، مَسْتَمِر، مَسْتَقَرّ، مَزْدَجَر، مَحْتَضَر، بَسْحَر، شَكْر، سَقَر، بَقْدَر، ... ھتد) ئىنجا چەند مانايەكيش ھەيەكەھەموو ماناكان مەبەستن و دەسفى بەھەشتن، (نَهْر) واتە

1. الأنهار: پروبارەكان

2. سعة الرزق: رزق وپوڑی زور

3. الضیاء: پووناکی ...

(د. فاضل السامرائی)

چارم / له سووره تی (فاتحه دا) (مالک یوم الدین) هاتووہ که (یوم الدین) چہند مانایہ کی ہئیہ کہئویش (یوم الجزاء ، یوم الحساب ، یوم الطاعة ، یوم القهر) کہئو ہموومانایہش بہمہ بہست بہکار هاتووہو ہموویان دہگریتہوہ، چونکہ پوڑی قیامت پوڑی جہزاو حیساب وگوی پرایہلی بؤ خواو پوڑی زہبوونی و بی دہسہ لاتیہ... ئہوہ شمان لہ بیر نہ چئی کہہ لبراردنی وشہی (الدین) لہویدا گرنکہ کہدہ گونجی لہ گہل کۆتایی ئایہ تہکانی پیش ودوای دا کہ) رَبِّ الْعَالَمِينَ ، وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ، الضَّالِّينَ)....

بنہ مای شہ شم / دووبارہ بوونہ وہی ئایہ تیئک لہ سہر مہسہ لہ یہک لہ گہل ئہوہ دا جہخت کردنہ سہر ئہو مہسہ لہ یہیہ لہ ہہ مان کاتدا ئایہ تہکان یہ کتری تہواو دہکہن....

ئہوہی کہسہیری قورئان دہکات چہند ئایہ تیئک دہبینی لہ سہر مہسہ لہ یہک دووبارہ بووتہوہ رہنگہ وایزانی ہہروا بی مہ بہست دووبارہ بووتہوہ، یان وایزانی تہنہا بؤ جہخت کردنہ سہر ئہو مہسہ لہ یہیہ چہند جار باسکراوہ، کہلہ راستی دا ئہگہر ورد ببینہوہ دہبینین دووبارہ بوونہ وہی ہہر ئایہ تیئک، بؤ جہخت کردنہ لہ لایہک ولہ لایہکی تریشہوہ تہواو کردنی لایہ نہکانی باسہ کہیہ، تاہرچی یہک پہیوہندی بہو باس و مہسہ لہ یہوہ ہئیہ ہقی خوی بدیٹی و بپروادار بہرچاو پوون بیٹ... تہنہت چپروکی ہہر گہلیئک کہلہ قورئان دا باسکراوہو لہ چہند سوورہ تیئکدا دووبارہ بووتہوہ، ہہر جارہو چہند شتیکی نویی لی باس دہکات کہ بؤ ئہوشوئنہ پیویستہ...

نمونه‌ی یه‌که‌م / له‌قورئاندا له‌دوو‌جیگا دا باسی نه‌کوشتن وزینده به‌چال نه‌کردنی منال هاتوو، ئه‌گه‌ر لی‌ئ وردیینه‌وه یه‌که‌میان، جله‌و‌گیری ده‌کات له‌کوشتنی منال ئه‌گه‌ر له‌به‌ر ئه‌وه‌بی‌ت که‌ئه‌وه‌که‌سه‌ه‌ترسی‌ت له‌داها‌تو‌دا هه‌ژار بکه‌وی‌ت و نه‌توانی به‌خیوی بکات، واته ئیستا‌حالی باشه‌و له‌داها‌توو ده‌ترسی، دووه‌میش باسی حاله‌تی‌ک ده‌کات که‌که‌سی‌ک ئیستا هه‌ژاره‌به‌بیانوی ئه‌وه‌ی که‌نا‌توانی ئیستا به‌خیوی‌بکات، مناله‌که‌ی خو‌ی ده‌کوژنی‌ت... دیاره ئه‌مه دوو‌حاله‌تی جیا‌وازن و‌قورئان چاره‌سه‌ری هه‌ردوو‌حاله‌ته‌که‌ ده‌کات ویه‌کتری ته‌واو ده‌که‌ن..

ئایه‌تی‌یه‌که‌م / (ولا‌تقتلوا اولادکم خشیه‌ه‌ اِملاق، نحن نرزقکم وایاکم، ان قتلهم کان خطاً کبیراً) الإسراء 31/واته / مناله‌کان‌تان مه‌کوژن له‌ترسی‌هه‌ژار که‌وتن (له‌داها‌توو)، چونکه ئی‌مه‌ه‌ پزق و‌پو‌زی ئه‌وان وئی‌وه‌ش ده‌ده‌ین، به‌پراستی کوشتن وزینده به‌چال‌کردنیان هه‌له‌یه‌کی گه‌وره بووه.

ئایه‌تی دووه‌م / (ولا‌تقتلوا اولادکم من اِملاق، نحن نرزقکم وایاهم) الانعام 151/واته / مناله‌کان‌تان مه‌کوژن وزینده به‌چالیان مه‌که‌ن له‌به‌رئ‌ه‌وه‌ی هه‌ژارن، چونکه ئی‌مه‌ه‌ پو‌زی ئی‌وه‌و ئه‌وانیش ده‌ده‌ین... له‌ئایه‌تی یه‌که‌مه‌دا که‌ده‌ترسن مناله‌که‌ه‌بی‌ته‌مایه‌ی هه‌ژاریان له‌داها‌تو‌دا وشه‌ی (نرزقهم) ی‌پیش خستوو، واته‌ه‌ پزقیان له‌گه‌ل خو‌یان‌ه‌و، له‌دووهم دا که‌خو‌یان هه‌ژارن و ده‌ترسن به‌مناله‌که‌ زیاتر هه‌ژاربن، وشه‌ی (نرزقکم) پیش ده‌خات واته‌ه‌ پزق و‌پو‌زی ده‌ده‌ین به‌ئی‌وه‌و به‌ئه‌وانیش...

نمونه‌ی دووه‌م / له‌مه‌سه‌له‌ی شوینکه‌وتن و‌لا‌سای کردنه‌وه‌ی کو‌یرانه‌ی با‌وباپیراندا، دوو‌ئایه‌ت هه‌یه‌ که‌یه‌که‌میان له‌مه‌که‌وه‌ دووه‌میان له‌مه‌دینه

هاتوته خوارى و ، لهيه كه مياندا ده فهرموى (أَلَمْ تَرَوْا أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَا فِي
 السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعْمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً وَمِنَ النَّاسِ مَنْ
 يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُنِيرٍ ، وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ
 اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أَوْ لَوْ كَانَ الشَّيْطَانُ يَدْعُوهُمْ إِلَىٰ عَذَابِ
 السَّعِيرِ) (لقمان: 21-22) واته/ نایا سه رنجتان نه داوه كه به راستی هه رچی
 له ئاسمانه كان و زه ویدا هه یه هه ر هه مووی خوا بو خزمه تی ئیوهی
 دروست کردوه و بو یی رام کردون ، هه روه ها به فراوانی ناز نیعمه تی
 ئاشکرا و په نهانی به سه ردا پڑاندون ، له گه ل ئه وه شدا هه ندیک له خه لکی
 موجد ده له و دمه ده می ئی نابه جی ده رباره ی خوا و به رنامه که ی ده که ن ، بی هیج
 به لکه یه کی زانستی و پرینماییه کی پیغه مبه ران و په راویکی پرون که ره وه ی
 خوابی ... کاتیکیش پییان بوتریت شوینی ئه و به رنامه یه بکه ون که خوا
 نار دوویه تی ، ئه وه ده لئین: نه خیر شوین ئه وه ناکه وین ، به لکو هه ر شوینی ئه و
 شتانه ده که وین که باو و با پیران و مامؤستایانمان په یه ره و بیان ئی کردوه ، نایا
 ئه گه ر شه ی تانیش بانگی کردین بو سزای داگیرسای دۆزه خ ، هه ره یه ره وه ی
 ده که ن؟! له نایه تی دووه مییش دا ده فهرموی (وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ
 قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا أَلْفَيْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أَوْ لَوْ كَانَ آبَاؤُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ شَيْئاً وَلَا يَهْتَدُونَ)
 (البقرة: 170) واته/ ئه گه ر به و خه لکه نادانه بوتریت : شوینی ئه و به رنامه یه
 بکه ون که له لایه ن خواوه ره وانه کراوه ، ده لئین: نه خیر ، هه رشوینی ئه وه
 ده که وین که باو و با پیرانمان پیوه ی ئالووده بوون وله سه ری راهاتوون ، نایا ئه گه ر
 باو و با پیرانیشیان تی نه گه یشتوو هیج نه زان بن و هیدایه ت وهر نه گرن ،
 هه ردوایان ده که ون ... له جاری یه که مدا هیرشى تیانیه بو سه ر باوک و با پیران
 چونکه له مه که ئه وه زیاتر قورس ده که و ته وه له سه ریان وله سه ر باو و با پیران
 لاریان نه بوو خو به کوشت دان ، به لآم له مه دینه شه ر هه لگیرسابوو ، جائیتر
 هیرش ده کاته سه ر باو و با پیرانیمان که عه قلیان نه بووه و هیدایه تیان ورنه گرتوووه

هەردوو ئایەتە یەكەش یەكتری تەواو دەكەن و جەخت دەكەنە سەر ئەوێ
كە چاویلکەری کوێرانە کاریکی ئەشیاو و خراپە و ناگونجی کەسی بیکات کە خوا
نیعمەتی عەقل و بیروھۆشی داوەتی.....

نەوونە ی سەییەم/قورئان لە دە شوین دا باسی داوای کافرەکان دەکات کە
فرسەتییکی تریان بدیئتی و بگەڕینەوێ دنیایا تا چاکە بکەن ، جا هەر یەكەیان
تەواو کەری ئەوانی ترەوماناو مەبەستێک پیشان دەدات کە جیاوازی لەوانی تر :
یەكەم/لەسەر مەرگدا کافرەکان دەئین : (حتی اذا جاء احدهم الموت قال رب
ارجعون لعلی اعمل صالحا فیما ترکت کلا انها کلمة هو قائلها ومن ورائهم
برزخ الی یوم یبعثون) المؤمنون 100 واتە/ئەوکاتە ی مردن دیت و یەخە
بە یەکیکیان دەگرت دەئیت : پەرەردگار بمرگێرەرەوێ بۆ دنیا بەلکو چاکە بکەم
و ئەو هەلانە ی لە دەستم چوو لە مەودا لە دەستی نە دەم ، پی ی
دەوتریت: نەخیرئەوێ قسە یەكە ئەو بۆخۆی دەئیت بەلکو دەبیئت لە جیھانی
بەر زەخدا لە نیوان مردن و زیندوو بوونەوێ دا چاوەری ی بیئت ..

دوووەم/ داوای زیندوو بوونەوێ و حەشر کافران بە کۆمەل بە زەلیلێ و داماوێ و
سەر شوێ دەئین : پەرەردگار! بینیمان ، بیستمان بمانگێرەرەوێ تا چاکە بکەین
ئێمە بە پراستی ئیستاد ئنیاین (ولو تری اذا المجرمون ناکسوا رؤوسهم عند
ربهم ، ربنا ابصرنا و سمعنا فارجعنا نعمل صالحا انا موقنون) السجده-12/

سەییەم / کاتی سزا کە دەبینن لە دای خویاندا دەئین: ئاخو پێگا چارەمان
هەبێ و بگەڕینەوێ بۆ دنیا (و تری الظالمین لما راوا العذاب یقولون هل الی
مرد من سبیل ، و تراهم یعرضون علیها خاشعین من الذل ینظرون من طرف
خفی و قال الذین امنوا ان الخاسرین الذین خسروا انفسهم و اهلیهم یوم القیامة الا
ان الظالمین فی عذاب مقیم) شوری-45

واتە/ سەرەنجام تاوانباران دەبینیت دەبرینە سەر دۆزەخ ، هەموو پەست و
زەلیل و لارەمل و خەجالەتن ، لە شەر مەزاری و ترسدا لە ژێرەوێ بەتیلە ی چا و

دەپوانن بۆ ئاگرەكە ، ئا لەو كاتە ناھەموارو ناخۆشەدا ئەوانەى باوەپريان
 ھىناوہ دەلین: بەراستى خەسارەتمەندو زەرەرمەندان ئەمپرو ئەوانەن كەخۆيان
 وكەس وكارو مال و منداليان لە دەستداوہ لە قىامەتدا، (واتە: ئەگەر كەس
 وكاريان لە بەھەشت بى بەمان چى؟ اوہ ئەگەر لە دۆزەخيشدا بن ئەوا كەس
 فرياي كەس ناكەوى، كەواتە كەس وكاريان لە دەستدا) بەراستى ستەمكاران
 لەئازاروئەشكەنجەى بەردەوامدان ..

چوارەم/ ئنجا كافران دەگەرپين بەدواى تەكارو شەفاعە تەكارپيدا بەلكو
 لِيَخْشَوْا بِيَوْمِ يَأْتِي تَأْوِيلَهُ يَقُولُ الَّذِينَ نَسُوهُ مِنْ قَبْلُ قَدْ جَاءَتْ رُسُلٌ رَبِّنَا بِالْحَقِّ فَهَلْ لَنَا مِنْ
 شُفَعَاءَ فَيَشْفَعُوا لَنَا أَوْ نُرَدُّ فَنَعْمَلَ غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ قَدْ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَضَلَّ
 عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ) (الأعراف: 53) واتە/ ئايادى باوەپريان چاوەپرى
 چى دەكەن جگە لەپيشهاتن وپرودانى ھەپرەشە قورئانىيەكان؟ جا ئەو پۆژەى
 كە ھەپرەشەو بەلینەكان دینە دى، ئەوانەى پيشتر فەرامۆشيان كردبوو دەلین:
 بەراستى پيغەمبەرانى پەروردگارمان ھەقىقەت وپراستىيان ھىنابوو، ئەرى
 ئەوہ كەسيك نىيە تەكامان بۆ بكات؟ بەلكو خوا بمانبەخشيت يا خود
 بگەرپينەوہ بۆ دنياو كارو كردەوہى چاك بكەين ، نەك ئەوہى كە ئەوسا
 دەمانكرد، بەراستى ئەاونە خۆيان دۆراندو ھەرچيان ھەلبەستبوو وپاوەپريان
 پىى ھەبوو، لىيان ون بوو...

پينجەم/ ئينجا كە دەچنە لای ئاگرەكەوہو سەرەنجاميان دەبينن وھەولەكانيان
 بۆ گەپرانەوہ سوودى نابيت ، ئنجا داواناكەن ، بەلكو خۆزگە بەگەپرانەوہ
 دەخوازن ! (وَلَوْ تَرَى إِذْ وَقَفُوا عَلَى النَّارِ فَقَالُوا يَا لَيْتَنَا نُرَدُّ وَلَا نُكَذِّبُ بآيَاتِ رَبِّنَا
 وَنَكُونُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ، بَلْ بَدَا لَهُمْ مَا كَانُوا يُخْفُونَ مِنْ قَبْلُ وَلَوْ رُدُّوا لَعَادُوا لِمَا
 نُهُوا عَنْهُ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ) (الأنعام: 27-28) واتە/ ئەگەر ئەوانە ببيني لەقىامەتدا
 لەسەرليواری دۆزەخ راوہستينراون و دەلین: خۆزگە جاريكى تر

بیانگیر اینایه ته‌وه بو دنیا، ئەوسا هەرگیز نیشانه‌و بەلگه‌و ئایه‌ته‌کانی خوامان بەدرو نەدەزانی وله بپرواداران دەبوین. نەخیر راست ناکەن بپروا ناهینن، بیگومان ئەوه ئاواتیکی ئەستەمه، هەموو ئەو کارو کردەوه‌و پیلانانە‌ی کە‌پیشتر دەیانشاردوه، ئیستا وائاشکرا بووه‌ بویان، خو ئەگەر بگێردرێنە‌وه‌ بو دنیا، دەست دەکە‌نە‌وه‌ به‌و کارو کردە‌وانە‌ی کە‌جاران دەیانکرد، بە‌پراستی ئە‌وانه‌ درۆزنن.

شە‌شە‌م / پاش ئە‌وه‌ی دە‌چنە‌ دۆ‌زە‌خه‌وه‌و سزا دە‌چێ‌زن و دە‌زانن خ‌وای گه‌وره‌ وە‌عدی خ‌وی برده‌ سه‌رو سزای دان، ئینجا داوا دە‌کە‌نە‌وه‌، بە‌لکو‌ری‌یان بدری بگه‌رێ‌نە‌وه‌ دونیاو ده‌لین (وَمَنْ حَقَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ فِي جَهَنَّمَ خَالِدُونَ، تَلْفَحُ وَجُوهُهُمُ النَّارُ وَهُمْ فِيهَا كَالْحُورِ، أَلَمْ تَكُنْ آيَاتِي تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فَكُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ، قَالُوا رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا وَكُنَّا قَوْمًا ضَالِّينَ، رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْهَا فَإِنَّا عِدْنَا فَإِنَّا ظَالِمُونَ، قَالَ اخْسَأُوا فِيهَا وَلَا تُكَلِّمُونَ) (المؤمنون: 108) واته/ئە‌و کە‌سه‌ی تە‌رازووی چاکه‌کانی سووک بێت، ئە‌وانه‌ ئە‌و کە‌سانە‌ن خ‌ویان لە‌دە‌ست داوه‌و خ‌ویان خە‌سارو ریسوا کردوه‌و، دە‌بێت هەر له‌ناو دۆ‌زە‌خدا ژیا‌نی نە‌پراوه‌ ببه‌نه‌ سه‌ر، بلیسه‌ی ئاگر دە‌م وچاویان دە‌برژێ‌نیت، هە‌موویان دە‌م وچاویان دە‌شیوین، (ئە‌وسا خ‌واوه‌ند پرسیا‌ریان لی‌ده‌کات) ئایا کاتی خ‌وی ئایه‌ته‌کانی من به‌سه‌رتاندا نە‌ده‌خویندرايه‌وه‌، کە‌چی ئیوه‌ پ‌رواتان پی‌نە‌بو و به‌درو تان دە‌زانی؟ سه‌ره‌نجام به‌کە‌سه‌ی یه‌وه‌ ده‌لین: په‌روه‌ردگارا نە‌گه‌ته‌ی و نه‌ه‌امه‌تی سه‌رشانی گرتین و زال بوو به‌ سه‌رماندا، ئیمه‌ کە‌سانیکی گومرا بووین، په‌روه‌ردگارا له‌ ناو ئاگری دۆ‌زە‌خ و سزاکه‌ی ده‌رمان به‌ینه‌ ئە‌گەر جاریکی تر گه‌راینه‌وه‌ بو گومرایی ئە‌وه‌ ئیتر دياره‌ ئیمه‌ کە‌سانیکی سته‌مکارین، خ‌وای گه‌وره‌ له‌وه‌ لایان دا ده‌فه‌رموین: بی‌ده‌نگ بن و ده‌متان داخه‌ن، قسه‌شم له‌گه‌ل مه‌که‌ن...

هوتهم/ نجا که لهوش بی‌هیوا دهن ، واده‌زانن به‌هاوارهاوارو
دهنگه دهنگ ره‌حمیان پی‌ده‌کری و سزایان سووک ده‌کری
وده‌گیردرینه‌وه بو دنیا ، دیاره که‌ئه‌مه‌ش هه‌ر سوودی نابیت:
 (وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ نَارُ جَهَنَّمَ لَا يُقْضَىٰ عَلَيْهِمْ فَيَمُوتُوا وَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ
 مِنْ عَذَابِهَا كَذَلِكَ نَجْزِي كُلَّ كَافِرٍ ، وَهُمْ يَصْطَرِخُونَ فِيهَا رَبَّنَا أَخْرِجْنَا
 نَعْمَلْ صَالِحًا غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ أَوَلَمْ نُعَمِّرْكُم مَّا يَتَذَكَّرُ فِيهِ مَنْ تَذَكَّرَ
 وَجَاءَكُمُ النَّذِيرُ فَذُوقُوا فَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ نَصِيرٍ) (فاطر: 37) واته/

ئه‌وانه‌ی کافرو بی‌پروابوون ، دۆزه‌خ بو‌یان ناماده‌یه ، بریاری له‌ناو‌چوونیان
نادریت ، تابمرن و پرزگاریان ببیت ! تهنانه‌ت به‌شیک له‌سزاکه‌ش له‌سه‌ریان که‌م
ناکریته‌وه ، نا به‌وشیوه‌یه هه‌موو کافرو بی‌باوه‌ره سه‌رسه‌خته‌کان سزا ده‌درین
وتوله‌یان لی‌ده‌ستینین . ئه‌وانه گریه‌و زاری‌وهاوارو قیژه‌و ناله‌یان له‌ناو
دۆزه‌خدا لی‌به‌رز ده‌بیته‌وه‌و به‌که‌ساسی‌یه‌وه ده‌لین: په‌روه‌دگارا ده‌رمان
به‌ینه‌و پرزگارمان بکه له‌م حاله‌، مه‌رج بی‌ت کارو کرده‌وه‌ی چاک ئه‌نجام بده‌ین،
نه‌ک ئه‌وه‌ی که‌جاران ده‌مانکرد، له‌وه‌لامیاندا خواوه‌ند ده‌فرمویت :
ئایانه‌وه‌نده ته‌مه‌نمان پی‌نه‌به‌خشین، ئه‌وه‌ی بیه‌ویت بیرئ بکاته‌وه تیایدا
بیربکاته‌وه؟!

بی‌دارکه‌ره‌وه‌شتان بو‌هات، (دیاره هه‌موو خه‌جاله‌ت و سه‌ر شوپ دهن و قسه‌یان
نامینیت) بو‌یه پییان ده‌وتریت: که‌واته ده‌بچیژن سزای سه‌ختی دۆزه‌خ، چونکه
سته‌مکاران هیچ پشتیوانیکیان نی‌یه ...

هه‌شته‌م/ سزاو‌نازاری‌دۆزه‌خ کافران بی‌زار ده‌کات و هیچ چاره‌یان نامینئ ته‌نها
ئه‌وه نه‌بی‌ت که‌ داوا ده‌که‌ن تا‌قه پوژیک به‌شیک له‌سزاکه‌یان له‌سه‌ر سووک
بکریت، دیاره بو‌ئه‌مه‌ش وه‌لامیان نادریته‌وه: (وَقَالَ الَّذِينَ فِي النَّارِ لِخَازِنَةِ جَهَنَّمَ

ادْعُوا رَبَّكُمْ يُخَفِّفْ عَنَّا يَوْمًا مِّنَ الْعَذَابِ قَالُوا أَوْلَمْ تَأْتِيكُمْ رُسُلُكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا بَلَى قَالُوا فَادْعُوا وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ (غافر: 49-50)

واته/ئهوانه‌ی که له‌ناو ئاگری دۆزه‌خدان به‌فریشته‌کانی کارگیڤری دۆزه‌خ ده‌لین: داوا له په‌روه‌ردگارتان بکه‌ن، ته‌نها پوژئیک به‌شیک له‌سزاو ئازارمان که‌م بکاته‌وه. ئه‌وانیش له‌وه‌لامیان دا ده‌لین: باشه مه‌گه‌ر پیغه‌مبه‌ره‌کانتان به‌ به‌لگه‌و نیشانه‌ی پوون وئاشکراوه، په‌روانه نه‌کراپوون بو‌تان؟ هه‌مووان ده‌لین: به‌لی، راسته، ئینجا فریشته‌کان ده‌لین: ده‌ی که‌ه‌وابوو هه‌ر داوا بکه‌ن و بپارینه‌وه، بیگومان داخوازی و پارانه‌وه‌ی کافران به‌هیچ ناچیت، تازه هیچ نرخیکی نیه‌وگه‌را نابیت...

نویه‌م/ کاتی بی هیواش ده‌بن له ده‌رچوون له دۆزه‌خ و که‌م کردنه‌وه‌ی سزا که‌ی ، ئنجا داوا ده‌که‌ن له کارگیڤرانی دۆزه‌خ ، که‌ داوا بکه‌ن له‌خوا که‌ به‌یه‌کجاری له‌ناویان به‌ریت: (إِنَّ الْمُجْرِمِينَ فِي عَذَابٍ جَهَنَّمَ خَالِدُونَ ، لَا يُفْتَرُ عَنْهُمْ وَهُمْ فِيهِ مُبْلِسُونَ ، وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا هُمُ الظَّالِمِينَ ، وَنَادُوا يَا مَالِكُ لِيَقْضِ عَلَيْنَا رَبُّكَ قَالَ إِنَّكُمْ مَا كُنْتُمْ ، لَقَدْ جِئْنَاكُمْ بِالْحَقِّ وَلَكِنْ أَكْثَرَكُمْ لِلْحَقِّ كَارِهُونَ) (الزخرف: 78) واته/ به‌راستی تاوانباران له‌ناو ئازارو سزای دۆزه‌خ دا به‌هه‌میشه‌یی ده‌میننه‌وه، ئازارو سزا له‌سه‌ریان که‌م ناگریته‌وه، له‌کاتی‌کدا هه‌مووشیان تیایدا نا ئومیدو بی‌هیوان.

جاوه‌نه‌بیت ئیمه‌ سته‌ممان لی‌کردبن، به‌لکو هه‌رخویان سته‌مکار بوون، دۆزه‌خیه‌کان هه‌واو ده‌که‌ن، ئه‌ی مالیک (که‌فریشته‌ی سه‌ره‌رشته‌یاره): با په‌روه‌ردگارت بمانکوژیت، ده‌با بمرین وکو‌تایی به‌م سه‌غله‌تی‌یه‌مان بیت، له‌وه‌لامیاندا ده‌لیت: به‌راستی ئه‌وه جیتانه‌و تیایدا بو هه‌میشه‌ ده‌بیت بمیننه‌وه، سویند به‌خوا به‌راستی ئیمه‌ په‌یامی هه‌ق

وراستیمان بو ئیوه رهوانه کردوه، کهچی زۆربهتان ههزتان لهههق وراستی
نیه و لی بیزارن...

دهیههه/ کافرهکان ههركات سهیری کارو کردهوهی بهدیان دهکن ودهزانن
ههرچی وهعدو پهیمان وقسهی پیغهمهبرانه راست دهرچوون، ئاوات دهخوازن
کهخۆزگه پاش زیندوکردنهوه ببونایهتهوه به گل و تیاچونایهتهوه، یان هه
زیندوو نهکرانایهتهوه و هه نهبوونایه... جائه مه له دواى هه مووی هیوا
بوونهکانیان بیته، یان له گهل هه موو قوناعیک که پیشتر باسمان کرد بیلین
هه رده گونجی (يَوْمَ يَنْظُرُ الْمَرْءُ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ وَيَقُولُ الْكَافِرُ يَا لَيْتَنِي كُنْتُ تُرَاباً)
(النبأ: 40) واته/ قیامهت رۆژیکه که ئاده میزاد سهیری کردهوهکانی دهکات
که پیشتر کردوونی، خوانه ناس دهلیت: خۆزگه هه خاک بوومایه و ئاوا زیندوو
نه کرامایه تهوه و گیرم نه خوار دایه...

بنه مای هه وتهه/ گهران به دواى ته فسیری (مأثور) دا که له هه زره ته وه (ص)
یان له هاوه لآن وشوینکه وتووانه وه بۆمان ماوه ته وه..

ئهوهی بیهویت له ئایه تیک ورد بیته وه، ده بیته بگه پیت به دواى ته فسیری
هه زره ته (ص) بو ئه و ئایه ته وه نه گه ر راست بوو فه رموده که به دل نیادی یه وه
وه ریده گرین، جائه گه ر هه زره ته (ص) ته فسیری نه کرد بوو ده کریته بگه پین
به دواى ته فسیری هاوه لآن و پیشینانی خواناس دا نه گه ر راستی یان پیکابوو،
وه به راستی ریوایه ته کرابوو ئه و ده کریته سوودی لی وه ر بگرین و ئنجا بشگه پین
به دواى لایه نهکانی تری ته فسیره که دا نه گه ر هه بیته.. چونکه ده رگای هه ول
و گه ران و ور دبوونه وه دانه خراوه... بو نمونه: خواى گه ور ده فه رموویت :
(وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِنَ الْمُنَّانِي وَالْقُرْآنَ الْعَظِيمَ) (الحجر: 87) واته/ سویند بیته
ئیمه ههوت ئایه تمان پی داویت، هه روه ها قورئانی گه وره و مه زنی شمان

پىۋبە خشىيوت... بوخارى گىپراويه تىه وه كه حەزرت (ص) فەرمويەتى (أُمُّ الْقُرْآنِ هِيَ السَّبْعُ الْمَثَانِي وَالْقُرْآنُ الْعَظِيمُ) واتە/ (أُمُّ الْقُرْآنِ) كە فاتىحە يە (سبع المثنى) يە واتە حەوت ئايەتەو بەردەوام دووبارە دەكرىتە وه هەروەها (القرآن العظيم) يشە ، واتە مەزنترين وگرنگترين سوورەتە لە قورئاندا...

بنەماي هەشتەم/وردبوونە وه لە قوناغە كانى هاتنە خوارە وه...

بۆ تىگەيشتن ووردبوونە وهى زياتر لە قورئان دەبيت ئاگامان لە قوناغە كانى هاتنە خوارە وهى ئايەتە كان بيىت ، كام ئايەت لە مەسەلە يەك داپيشتر هاتوو و كاميان دواتر هاتوو ، چونكە هەندى لە حوكمە كانى قورئان بە چەند قوناغىك هاتوونەتە خوارە وه و پەچاوى بارى دەروونى كردوون و بە چەند هەنگاويك پەروەردەى كردوون ، وهك قوناغە كانى جيهاد و ياساغ كردنى مەى و سووخورى و... هتد زانايان هەر لە كۆنە وه ليكۆلینە وه يان كردوو لە سەر ئە وهى كە چەند سوورەت لە مەككە هاتوونەتە خوارە وه و چەنديش لە مەدينە ، هەروەها چەند ئايەتى مەككى هەيە لە سوورەتە مەدەنى يە كاندا دانراون و چەندى مەدەنى لە سوورەتە مەككى يە كاندا دانراون... هەرچەندە رەنگە كە ميك راي جياواز هەبيت بۆ هەندى ئايەت بەلام ئە وه زۆر لە مەسەلە كە ناگۆرپت...

ئيبين عەباس كە حەزرت (ص) دوعاى بۆ كرد خواى گەوره شارەزاي بكات لە قورئاندا ، دەلييت: هيچ ئايەت يك نى يە نەزانم لە كووى هاتۆتە خوارە وه كەى

هاتوته خواره وه مانا که ی چی یه.....(سهید قوتب)یش بهر حمهت بیّت زور
ره چاوی نهم مهسه له ی قوناغانه ی کرده وه خوا ی گه وره ته و فیقی داو(منه جی
حرکی) له قورئاندا شی کرده وه لی کو لینه وه ی تیرو ته سه لی له سه ر کردو
ته فسیری کی ناوازه ی زور چاکی نووسی که پره نگه له بواری په روه رده و
منه جی حرکی دا تائیستا ته فسیری وانه نووسرا بیّت ...

نمونه ی یه که م/قوناغ بهندی له یاساغ کردنی مه ی دا:

ناشکرایه که مه ی به شیک بووه له ژیا نی عه رب و ئالووده ی بو بوون وچه نده ها
ناویان لی نابوو, له هونرا وه کانیشیا ندا پیا یا هه لیا ن نه دا.. بو یه قورئان له سه ر
خوو پاش چه سپانندی ئیمان و بپرو له دل وده روونیا ندا , به چه ند قوناغ ی ک
داوا ی لی کردن که دهستی لی هه لگرن و نه وانیش به یه کجاری دهست به رداری
بوون , نه و ئایه تانه ش که له و باره یه وه هاتن:

أ- له مه که که نهم ئایه ته هاته خوار ی که وه سفی چه زره ت(ص) ده کات که هه رچی
پاک و باش بیّت چه لالی ده کات و نه وه ش که پیس و خراپه یاسا غی ده کات(الذین
يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْنُوبًا عِنْدَهُمْ فِي الثُّورَاتِ وَالْأَنْجِيلِ
يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُجِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ
الْخَبَائِثَ) (لأعراف: 157) واته:(نه وانه ی که شوینی نهم(محمد)ه پیغه مبه ره
هه و الده ره نه خوینده واره ده که ون نه وه ی که گا ورو جوله که, ناو و ناو نیشا نی
نووسرا وه لیا ن, فه رمانیا ن پی ده دات به چا که و قه ده غه ی گونا هو خراپه یان
لی ده کات و هه رچی یه که پاک و چا که بو یان چه لال ده کات و هه رچی پیس
و نا په خته لییا ن حه رام ده کات) ئینجا هه ر له مه که که نا ما ژه یه کی تره ات(وَمِنْ
ثَمَرَاتِ النَّخِيلِ وَالْأَعْنَابِ تَتَّخِذُونَ مِنْهُ سَكَرًا وَرِزْقًا حَسَنًا) (النحل: 67) واته/ له
به رو بو مه کا نی دار خور ما وره زو تری کا نی ش هه ندی جار شتی سه رخوش که ر

دروست ده‌کن ، گه‌لی جاریش پزقی باش و به‌ره‌می چاک و به‌سوود و ه‌کو (دوشاوو میوژو شه‌به‌تو... ه‌تد)، (إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ) به‌راستی ناله‌وه‌شدا به‌لگه‌و نیشان‌ه‌ی ئاشکرا هه‌یه بو که‌سانیک عه‌قل و ژیری خو‌یان ده‌خه‌نه کار... لی‌رده‌ا پزق و پوژی پاکی جیا کرده‌وه و تی‌ی گه‌یاندن که شتی سه‌رخوشکه‌ر نه‌و و ه‌سفه چاکه و ه‌رناگری و شتیکی باش نیه !

ب- له‌مه‌دینه‌ش له‌سه‌ره‌تاوه پرسیار ده‌کرا له‌باره‌ی مه‌ی و قوماره‌وه قورنایش و ه‌لامی دانه‌وه (يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَإِنَّهُمْ هَمَّا أَكْبَرُ مِنْ نَّفْعِهِمَا (البقرة: 219)

واته/پرسیارت لی‌ده‌که‌ن ده‌باره‌ی عه‌ره‌ق و قومار، پی‌یان بلی: له‌و دووانه‌دا تاوانیک و گونا‌هیکی گه‌وره هه‌یه ، هه‌رچه‌نده چه‌ند سوودی‌کیشیان تیدایه بو خه‌لکانیک، بیگومان گونا‌هه‌که‌یان گه‌وره‌تره له‌که‌لک و سوودیان... ئنجا به‌دوای دا نه‌م فه‌رمانه‌ خواییه هاته‌ خواره‌وه (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنتُمْ سُكَارَىٰ حَتَّىٰ تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ) (النساء: 43) واته/ نه‌ی نه‌وانه‌ی باوه‌پتان هی‌ناوه‌ نزیک‌ی نویژ مه‌که‌ون له‌کاتی‌کدا سه‌رخوشن، هه‌تاوه‌کو بزانه‌ چی ده‌لین له‌نویژه‌که‌دا... به‌مه‌ش کاتی مه‌ی خواردنه‌وه‌یان لی‌ته‌نگ بو‌وه، چونکه‌ پوژی پی‌نچ نویژ هه‌یه‌و ماوه‌ی نیوانیان که‌مه‌و فریای مه‌ی خواردنه‌وه‌و هاتنه‌وه‌ هوش خو‌یان نه‌ده‌که‌وتن... ئینجا دوا فه‌رمانی قه‌ده‌غه

کردن هات و فه‌رمووی :

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رَجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ، إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ، وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَاحْذَرُوا فَإِن تَوَلَّيْتُمْ فَأَعْلَمُوا أَنَّمَا عَلَىٰ رَسُولِنَا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ) (المائدة: 91-92) واته/ نه‌ی نه‌وانه‌ی که‌باوه‌پتان هی‌ناوه‌ دن‌یابن که‌عه‌ره‌ق و قومار و گوشتی مالاتی سه‌رپراو بو‌غیری خوا له‌و

شوینانهی که خه لک به پیروزی داناوه نهک ئیسلام، بورج و حه لال و حه رام زانین به هوی هه لدانی زاره وه، نه مانه هه ریسن وله کارو کرده وی شهیتانن، که واته ئیوهش خوتانی لی دوور بگرن و خوتانی لی بیارینن، بو ئه وی سه رفرازی و به خته وه ری به دست بهینن، به راستی شهیتان دهیه وی ت له ریگه ی عه رق و قوماره وه دوژمنایه تی و بوغزو کینه بخاته نیوانتانه وه له یاد کردنی خوا و ناوه پیروژه کانی ویلتان بکات، ههروه ها سست و ته مه لتان بکات له نه نجام دانی نویژه کان به شیینه یی، ئایا ئیتر بهس نییه؟ ئایا کول نادهن و دهست هه لئاگرن... نه ی ئیمانداران فرمانبهرداری خوا بن، فرمانبهرداری پیغه مبه ریش بن ووریان و ناگادار بن، جا نه گه ر پشته لکن و یاخی بن نه وه بزائن به راستی کاری پیغه مبه ری ئیمه ته نها راگه یاندنی ئاشکرا و پرونی په یامه که یه (جا که نه م ئایه ته هاته خواره وه، جا ردرا به ناو شاری مه دینه دا که مه ی حه رام کراوه، ئیتر بهروداران هه رچی گوژه و کویه ی عه رق هه بوو قلیبان کرده وه و به ته واوی و ازیان له مه ی خواردنه وه هیئا)

نموونه ی دووه م / هه نگاوه کانی یاساغ کردنی سوو خووی:

سوو خواردن به یه کجار قه ده غه نه کرا، به لکو نه گه ر سهیری نه و ئایه تانه بکهین که له سه ر نه و مه سه له یه هاتوون ده بینین به چه ند جاریک ریئمایئ نجا حه رام کراوه، ئایه ته کانیش:

أ- له کوتایی بانگه وازی مه که که دا خوی گه وه ئاماژه ی به وه کرد که مامه له کردن به سوو خوا به ره که تی تیئاخات و فه رموی (وَمَا آتَيْتُمْ مِنْ رِبَاً لِيَرْبُوَ فِي أَمْوَالِ النَّاسِ فَلَا يَرْبُوَ عِنْدَ اللَّهِ وَمَا آتَيْتُمْ مِنْ زَكَاةٍ تُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُضْعِفُونَ) (الروم: 39) واته/ هه ر پاره و سامانیکتان به سوو دابیت به خه لکی بو ئه وه ی زیاد بکات له ناو سامانه که یاندا، نه وه به ره که تی تیئا که وی و پاداشتی نابیت لای خوا، به لکو لیپرسینه وه شی له دوایه، نه وهش به زه کات

داوتانهو مه‌به‌ستان په‌زامه‌ندی خواجه ، نائو جوړه که‌سانه پاداشتیان چه‌ند به‌را به‌ر کردو ته‌وه .

ب- له‌سره‌تای مه‌دینه‌شدا ئەم ئایه‌ته هاته خواره‌وه (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا الرِّبَا أَضْعَافًا مُضَاعَفَةً وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ، وَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ) (آل عمران: 131)

واته / ئەه‌ی ئەوانه‌ی باوه‌رتان هی‌ناوه سوو به‌چه‌ندقات و به‌رام به‌ر مه‌خون ، له‌خواب ترسن ، بو ئەوه‌ی سه‌رفراز بن ...

(تیبینی: ئەم باسه‌ی سوو خواردن له سووره‌تی ال عمران دا تیکه‌ه‌لکیش کراوه به باسی غه‌زای ئوحد ، ئەمه‌ش دیاره حکمه‌تی تیا به‌و په‌نگه بو ئەوه بی‌ت که بیسه‌لمینی ئەم ئاینه هه‌موو چه‌مکه‌کانی ژیان ده‌گریته‌وه و گرنگی ده‌دات به هه‌موو لایه‌نه‌کانی ژیان وه‌رچی پیویست بی‌ت بو به‌خته‌وه‌ری دنیاو قیامه‌ت فه‌رامووشی نه‌کردوه)

ج- ئنجا خوا‌ی گه‌وره زه‌می جووله‌که‌ی کرد که سوو ده‌خون ، هه‌رچه‌نده لی‌شیان قه‌ده‌غه‌کراوه و ئنجا به‌گشتی زه‌می سوو خو‌ری کرد ، دیاره ئەمه‌ش پی‌شده‌ستی‌یه‌ک بوو بو حه‌رام‌کردنی (فَبِظُلْمٍ مِّنَ الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمْنَا عَلَيْهِمْ طَيِّبَاتٍ أُحِلَّتْ لَهُمْ وَبِصَدِّهِمْ عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ كَثِيرًا ، وَأَخْذِهِمُ الرِّبَا وَقَدْ نُهُوا عَنْهُ وَأَكْلِهِمْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا) (النساء: 161)

واته / به‌هوی زولم وسته‌میک له‌لاینه ئەوانه‌ی که بوونه‌ته جووله‌که‌و به‌هوی ئەوه‌ی که زور کو‌سپیان ده‌خسته به‌رده‌م ری‌بازی خوا ، ئی‌مه هه‌ندی‌ک نازو نیعمه‌تمان لی حه‌رام کردن ، که پی‌شتر بو‌یان حه‌لال بوو .. هه‌روه‌ها به‌هوی سوو خو‌ری‌یا نه‌وه که به‌راستی لی‌یان حه‌رام کرابوو ، به‌هوی ئەوه‌شه‌وه که مالی خه‌لکی به‌ناپه‌وا ده‌خون هه‌ندی‌ک شتی تری‌حه‌لالمان لی حه‌رام‌کردن ، بی‌گومان ئەوانه‌یان که بی‌باوه‌رن سزایه‌کی به‌ئیش و نازارمان بو ئاماده کردون ..

د- ئینجا دوا دهقی قورئان هات بو حهرام کردنی یه کجاری سوو خووری و فهرمووی (الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَا وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا فَمَنْ جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَانْتَهَى فَلَهُ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ وَمَنْ عَادَ فَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ) (البقرة: 275) واته/ نهوانه‌ی سوو دهخون , هه‌لسو کهوت ناکهن وپراست نابنه‌وه (له‌گوردا) مه‌گهر وهک نهو کهسه‌ی که شه‌یتان دهستی لی‌وه‌شان‌دبی (ههر له‌دنیا‌دا سروشتی نین و وله‌قیامه‌تیشدا وهک شیئت) چونکه نهوانه ده‌لین: فروشتن وهک سوو وایه, له‌حالی‌کدا خوا فروشتنی حه‌لال کردووو سووی حهرام کردووو, جائه‌وه‌ی ناموزگاری په‌روه‌ردگاری پی‌گه‌یشت و وازی هی‌نا , نه‌وه‌ی دهستی که‌وتووو بو‌ خو‌ی , کاری لی‌پرسینه‌وه‌شی ده‌که‌ویته لای خوا, به‌لام نه‌وه‌ی دهست بکاته‌وه به‌سووخو‌ری, ئا نه‌وانه جینشینی ناو ئاگری دوزه‌خن وژیانی هه‌میشه‌یی تیا ده‌بهنه‌سه‌ر... ئنجا ده‌فهرموویت (يَمَحَقَ اللَّهُ الرِّبَا وَيُرِي الصَّدَقَاتِ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ أَثِيمٍ, إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ) (البقرة: 277) واته/ خوا سوو ته‌فرو تونا ده‌کات و به‌ره‌که‌تی ناهیلی , به‌لام پاداشتی خیری سامان به‌خشین بره‌و پی‌ده‌دات و به‌ره‌که‌تی تی‌ده‌خات, بی‌گومان خوا هیچ کافرکی تاوانباری خو‌ش ناویت, به‌پراستی نه‌وانه‌ی که باوه‌ریان هی‌نا‌وه‌و کرده‌وه چاکه‌کانیان نه‌نجام‌داوه‌و نویژه‌کانیان به‌چاکی به‌جیه‌ینا‌وه‌و زه‌کاتیان داوه, ته‌نها پاداشتیان لای په‌روه‌ردگاریانه, نه‌وسا نه‌ترس و بی‌میان له‌سه‌ره , نه‌غه‌م و په‌ژاره ده‌یانگریته‌وه , ئنجا ری‌نمایی برواداران ده‌کات (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ, فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِنْ تُبْتُمْ فَلَكُمْ رُؤُوسُ أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلُمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ) (البقرة: 279) واته/ نه‌ی نه‌وانه‌ی باوه‌رتان هی‌نا‌وه, پاریزگارو خواناس بن و

واز له پاشماوهی سوو بهینن نه‌گه‌ر نیماندارن ، خو نه‌گه‌ر وانه‌که‌ن ، نه‌وه جه‌نگ له‌گه‌ل خواو پیغه‌مبه‌ره‌که‌یدا رابگه‌یه‌نن (که سه‌ره‌نجامه‌که‌ی زور سامناکه)، خو نه‌گه‌ر ته‌وبه‌بکه‌ن و له‌سوو‌خوری وازبه‌ینن نه‌وه ته‌نھا سه‌رمایه‌کانتان بو هه‌یه وه‌ری بگرنه‌وه ، نه‌سته‌م ده‌که‌ن له‌قه‌رزاره‌کان ، نه‌سته‌متان لی‌ده‌کریت ..

(وَإِنْ كَانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ وَأَنْ تَصَدَّقُوا خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ) (البقرة: 280) خو نه‌گه‌ر قه‌رزاره‌که‌ نه‌داربوو ، نه‌وا مؤله‌تی بدری تاده‌رووی لی‌ده‌کریته‌وهو ده‌یبیٔ ، خیرکرننتان به‌قه‌رزاره‌که‌و نازاد کردنی‌وبه‌خشینی ، چاکتره بؤتان نه‌گه‌ر نیوه بزنان (چه‌نده پاداشتی خوایی بی‌سنوره) .
(وَإِتَّقُوا يَوْمًا تُرْجَعُونَ فِيهِ إِلَىٰ اللَّهِ ثُمَّ تُوَفَّىٰ كُلُّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ) (البقرة: 281)

واته / له‌سزاو تو‌له‌ی پوژیک بترسن که‌تیا‌یدا بو‌لای خوا ده‌گه‌رینه‌وه ، له‌وهو دوا هه‌موو‌که‌س پاداشتی کاروکرده‌وه‌ی خو‌ی وه‌رده‌گریٔ وسته‌میان لینا‌کریٔ . نجا هه‌موو نایه‌تی (282) ی (البقره) ته‌رخان ده‌کات بو‌قه‌رز دان وده‌ستگ‌یویی لی‌قه‌وماوو هاو‌کاری کردنی خه‌لکی که‌ دری‌ژترین نایه‌تی قورنانه ، تاجیگای سوو‌خوری بگریته‌وه ..

بنه‌مای نو‌یه‌م / وردبوونه‌وه له نایه‌تی مه‌ککی له‌سووره‌تی مه‌ده‌نی‌داو به‌پیچه‌وانه‌شه‌وه!

سی‌وسی سووره‌ت که له مه‌ککه هاتونه‌ته خواره‌وه ، هه‌ندی نایه‌تیان تیا‌یه که له‌مه‌دینه هاتونه‌ته خواره‌وه و ، سی‌سووره‌تی‌مه‌دینه‌ش نایه‌تی‌مه‌ککی یان تیا‌یه ، سووره‌تی -محمد- یش که‌مه‌ده‌نی یه‌نایه‌تی‌ژماره -13- ی له ریگای هیجره‌تدا هاتوته خواره‌وه و ، سووره‌تی -مائیده- ش که له‌کو‌تایی مه‌دینه دا

هاتۆته خواری ، سى ئايهتى له دوای سوورتهى-تهوبه-هاته خواری له پوژى
عهرفه له حه جى مال ئاوايى دا00

ئنجا كه له م دياردهيه ورد دهبينه وه ، بۆمان دهردهكهوى كه گه ئى مه بهستى
پهروه دهيه تيايه ، چونكه هه ندى له و ئايه ته مه ده نيا نه پهنگه باسى-احكام-
بن و پهيوه نديه كيشى ههيه به باسى سوورته مهككيه كه وه بۆيه له مه دينه
هاتۆته خواری و خراوته سوورته تىكى مهككيه وه به فه رمانى خواى گه و ره 00
هه ندى له و ئايه تانه پهيوه نديان به پوداويكى تايبه ته وه هه بووه ، رهنگه له
مه دينه پرووى دابى ، بۆيه نه و كاته دابه زى نراوه و ئنجا له سوورته مهككيه كه دا
جى خوى گرتوه 00

شايانى باسه قورئان هه مووى له شهوى قه دردا نازل بوته ئاسمانى دنيا ، دوايى
له-23-سالدا به پى پى پيوست لى دابه زى نرايه خواری و موسلمانانى
پهروه ده كرد ، كافران دهيان ووت: بۆچى هه مووى به يه كجار نايه ته خواره وه
(وقال الذين كفروا لولا نزل عليه القرآن جملة واحدة كذلك لثبت به فؤادك
ورتلناه ترتيلا ، ولا يأتونك بمثل الا جئناك بالحق واحسن تفسيراً)
33 فرقان/واته : كافره كان وتيان : هه مووى بۆ به يه كه وه دانا به زى ت ، بىگومان
ئيمه هه ر به و شيوه يه په وانى دهكين ، تادلى تو زياتر دلنيا بكهين ، به رده وام
به جوانى دايد په زى ن و ده يگه يه نين و ، خوانه ناسان هيج په خنه يه كت لى ناگرن ، له
به رامبه ر به وه ئيمه حه قيقه ت وراستيمان بو تو نه هينايى ت و به جوانى هه موو
شتى كت بۆرون نه كه يه نه وه ، هه روه هاده فه رموي ت (وقرآنا فرقناه لتقرأه على
الناس على مكث ونزلناه تنزيلاً) اسراء 106/ واته : ئيمه قورئانمان به ش به ش
كردوه تا به شينيه يى و به ئارامى بيخوينيه ته وه به سه ر خه لكيدا ، هه ر ئيمه ش
به وشيوه يه دامانه زانده وه كه تو رايده گه يه نيه ت 00

نموونهى يه كه م/سوورتهى-ق-له مهككه هاتۆته خواره وه ، ته نها نه م ئايه ته ي
نه بى كه له مه دينه هاته خواری ، كه ده فه رموي ت : (ولقد خلقنا السماوات والارض

وما بينهما في ستة ايام وما مسنا من لغوب (ق38/جوهلهكهكان لهمهدينه دهيام
 ووت كه خوا به شهش پوژ ئاسمانهكان و زهوى درووستكردوه , له
 يهكشهمهوه بوجومعهو , پوژى شهمه پشووى داوه00كه ئهمهش له تهوراته
 دهستكارى كراوهكهياندا هاتوه له-اصحاح ثانى/سفر التكوين-دا00جا
 قورئان ئهوهى راست بى, تهسديقى دهكات وئوهش كه هلهبى راستى
 دهكاتوه00جا ئايهتهكه پييان دهفهرموى: بهراستى ئيمه ئاسمانهكان وزهوى
 وهرچى له نيوانيان داهيه به شهش پوژ درووستمان كردون و, هيچ
 ماندوويه تيهكيش رووى تينه كردين . ئنجا ئهم ئايهتهش له سوورتهكه دا
 پهيوه ندى به ئايهتهكانى ترهوه هيه, بهتاييهت ئهم ئايهتهى دواى خوى كه به
 حهزرت(ص) دهفهرموى: دوژمنان ئاوابوختان دهكن وله خوئانهوه بههله
 له بارهى خواوه ددوين , كهواته تو ئارام بگره له سهر قسهكانيان و له سهر
 پروپاگه ندهكانيان (فَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ
 وَقَبْلَ الْغُرُوبِ ، وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَأَدْبَارَ السُّجُودِ) (ق:40)

نموونهى دووهه/ سوورتهى فورقان سى ئايهتى نهبيت , هه مووى له مهكه
 هاتونه ته خوارهوه , سى ئايهتهكهش ئه مانه ن (وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا
 آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ
 أَثَامًا يُضَاعَفْ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَيَخْلُدْ فِيهِ مُهَانًا إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ
 عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا)
 (الفرقان:70) واته/ ئه وان هى هيچ شتيك ناپهرستن له گه ل خوا داو كه سيش
 ناكوژن كه خوا كوشتنى حه رام كرديت مه گهر به حه ق وپه وا, هه روه ها زينا
 ناكه ن ونزيكى ناكه ون, جائه وهى ئه و جوړه كاره خراپانه ئه نجام بدات, ئه وه
 توشى سزاو نازارو ريسوايى ده بيت . له قيامه تيشدا نازارو سزاي بو چهند
 به رانبهر ده كریت به زه ليلى وخه جاله تى وشهرمه زارى يه وه ده بيت ژيانى تيدا
 به ريتته سهر, مه گهر ئه و كه سهى ته وبه بكات و باوهر

بهینیت و کارو کرده‌وی چاکه نه‌نجام بدات ، نائه و جوړه که‌سانه خوا کارو کرده‌وه خراپه‌کانیشیان بو ده‌گوریت به‌چاکه ، چونکه هم‌میشه و به‌رده‌وام خوالیخو شبوو میهره‌بانه (به‌رام‌بهر خه‌لکی به‌گشتی وئو جوړه که‌سانه به‌تایبه‌تی) ئه‌م چند نایه‌ته چونکه ته‌شریعاتی تیا‌یه و باسی کوشتن وزینا ده‌کات ، خوای گه‌وره له سیفاتی پرواداراندا له‌مه‌دینه ناردی‌یه خواری، جا له‌بهر ئه‌وه‌ی سوورده‌تی فورقان باسی‌سیفاتی (عبادالرحمان) ده‌کات ، به‌تایبه‌تی ره‌وشته به‌رزه‌کانیان ، جائه‌م چند سیفاته‌شیان ، ته‌واوکه‌ری ئه‌و سیفه‌تانه و خوای گه‌وره له‌مه‌ککه ئه‌و به‌شانه‌ی نارده خواره‌وه بو په‌روه‌رده‌ی موسلمانان وئو سی‌نایه‌ته‌شی له‌مه‌دینه که سه‌رده‌می ده‌وله‌تداری ویاسا بوو ناردی‌یه خواری تابییته به‌رنامه‌ی ژیانی پرواداران.

بنه‌مای یانزه‌یه‌م / وردبوونه‌وه له‌نایه‌تیک بی‌ئوه‌ی پارچه‌پارچه بگری یان پیش ودوا بخریت

له‌تیگه‌یشتن و ووردبوونه‌وه‌دا له‌نایه‌تیک ، نابییت هندی‌وشه‌ی به‌ناوی (تقدیم و تاخیر) ه‌وه ، جی‌ی بگو‌پردی، گوايه و امانا که‌ی چاکتر پرون ده‌بیته‌وه ، یان ته‌نجا به‌شیک له‌نایه‌ته‌که به‌یئری و مانایه‌کی تری‌لمی‌ده‌ستکه‌ویت ، که‌مه‌به‌سته‌که له‌بنه‌په‌تدا ئه‌وه‌ی‌یه

نموونه‌ی یه‌که‌م / خوای په‌روه‌ردگار ده‌فه‌رمویت (فَلَا تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَتَزْهَقَ أَنْفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ) (التوبة: 55) واته/ ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر(ص) ، ئه‌ی پروادار نه‌مال و سامان ونه وه‌چه‌و نه‌وه‌ی کافران سه‌رسامت نه‌کات و به‌خیریان بزانییت ، چونکه به‌پراستی خوا هه‌رده‌یه‌ویت له‌ژیانی دنیا‌دا توشی به‌لا و سزایان بکات به‌و مال و سامان و منالانه‌یان و به‌کافریش گیانیان بکیشیت، که‌دیاره ناخیره‌تیشیان هه‌ر چاره ره‌شی و ناخر شه‌ری‌یه ...

ههندی له موفه سیره کان وهك جرجانی وئین عباس و قتاده و طه بهری وشه و كانی و رازی ، له تهفسیری ئەم ئایه ته دا به جوړیک لیکیان داوه ته وه گوايه ده کری (فی الحیاه الدنیا) پیشبخریت ، واته ته قدیره که ی ئاوا ی لی دیت (فَلَا تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ بِهَا (فَسْأَلُكَ) وَتَرْهَقَ أَنْفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ) واته / سه رسام مه به نه به مال و سامان و نه به منالی کافران له ژیا نی دونیادا چونکه خوا ی گه وره ده یه وی به و مال و سامان و منالانه له قیامه تدا سزیا ن بدات و به کافری گیانیان بکیشی ت ئەمه ش له بهر ئه وه ی گوايه کافران له ززه ت و خو شی ده بینن له مال و سامان و نه وه یان له دنیا دا ..

(ئین قهیم) به ره حمه ت بی ت و له میان ده داته وه و ده لی ت : ئازار چه شتن و نار چه ته ی کافران دیاره ، به هو ی حرص و شپرزهیان به دوا ی دنیا دا و . هه لپه و پا که راکیان نایه لی پشو و بدن له دنیا دا و ، هه تا بیانی ت زیاتر کی شه یان هه یه (ئیتر چ پیویست ده کات پیش خستن و دوا خستنی تیا بکری ت) ...

نموونه ی دووه م / خوا ی په روه دگار ده فه رموی ت (أفلا ينظرون الى الإبل كيف خلقت والى السماء كيف رفعت والى الجبال كيف نصبت والى الأرض كيف سطحت فذكر انما أنت مذكر) الغاشية 21 واته : ئایا سه رنجی و وشتر ناده ن چو ن دروست کرا وه (خو گری له سه ر برسی تی و تینووی تی و پی که اتنی له شی و .. هتد) ، ئایا سه رنجی ئاسمان ناده ن چو ن به رز کرا وه ته وه (ئه و هه موو ئه س تی ره و هه سا رانه که به ئاسمانه وه ن و عه قلی مرو ف ده سته و سان و کوله له ئاستیا ندا) ئه ی سه رنجی کی وه کان ناده ن ، چو ن دا کو ترا ون پره گیان چو وه به ناخی زه وی دا ، ئه ی سه رنجی ده شته کانی زه وی ناده ن چو ن ته خت کرا وه ، که واته تو ئه ی پیغه مبه ر ئەم شتانه بخه روه یادیان و ئاموژگاریان بکه ، به راستی تو هه ر یاد خه ره وه ی ت ، ئەم ری ک خستن و سه رنج راکی شانه تابلوی ه کی جوان دهنه خشی نی ، له پیشدا و شترو قافل ه که مایه ی ژیا نیان بو وه و به قیمه ت و گران به ها بو وه لای خه لکی ئه و زه مانه ، پاشان له وه وه به ره و ئاسمان

وئجا شاخه كان وئجا زهوى ، بهمهش ئه دا له دلى سهيركه ران تا رابچله كن و هوښيار ببڼه وهو، يهك بهدواى يهك هاتدى بابته كان مه بهسته له نايه ته كه دا ...

نمونه ى سى يه م / خواى پهروه ردار ده فهرمويت (وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيَاطِينَ الْأَنْسِ وَالْجِنِّ يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُورًا وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُ فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ، وَلِتَصْغَى إِلَيْهِ أَفئِدَةُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَلِيَرْضَوْهُ وَلِيَقْتَرِفُوا مَا هُمْ مُقْتَرِفُونَ) (الأنعام: 113) واته/هر بهو شيوه يه كيښمه كيښى نيمانداران وخوا نه ناسان بهرده وامه، جا بو هر پيغه مبهريك و نيمانداريك دوژمنيكمان له شه يتانه كانى ئاده ميزادو پهرى سازاندووه، كه بهرده وام قسه ى زل وپرازوه ددهن به گوى ى يه كداو خويان وخه لكى پي سه رگردان وگومرا ده كن ، جا نه گهر پهروه ردارت بيويستايه نه يانده توانى شتى وابكهن ، ده وازيان لى بيڼه له گهل ښه و دروو ده له سه يه ى هلى ده به ستن (له ده ست خوا رزگاريان ناييت) ..

شه يتانانى نينس وجين به قسه ى زل وپرازوه كافران له خسته ده بن بهم جوړه
ا- لتصغى الية أفئدة الذين لا يؤمنون بالآخرة / واته به دل گوى ى بو ده گرن

ښه وانه ى پرويان به ناخبره ت نى يه ، ئنجا

ب_ وليرضوه ... پي پازى ده بن وقه ناعه ت ده كن، ئنجا ښه بى به كردار،
ج_ وليقترفوا ما هم مقترفون ... ښه تاوانانه بكن كه ښه وان بهرده وام ښه يكن .. (كه واته يهك بهدواى يهكى ښه نايه تانه و به شه كانى نايه ته كه ش به حسابو له پيشدا گوښگرته و به دل وهرگرته و پازى بوونه وئجا كردارى خراب و تاوانه) ښه وهش كه وتمان كه سيك به شيك له نايه تيك به جيا له دوروبه ركه ى ورده گريت، وهك ښه كه سه ى كه نايه تى (ويل للمصلين) به ته نها دىنى كه هله يه، چونكه كام له نويز خويان و هيليان بو هيه، دواى نايه ته كه ته وواى دهكات كه ښه ويش ښه وانه نويژه كانيان له كاتى خوياندا ناكهن (الذين هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ) (الماعون: 5)

بنه‌مای دوانزه‌یه‌م / دژایه‌تی نی‌یه له نیوان نایه‌ته‌کانی قورئان دا

ئه‌گهر به‌چاکی وردبینه‌وه له‌قورئان ، ده‌بینین جیاوازی ودژایه‌تی وناته‌وای نی‌یه له نایه‌ته‌کانی قورئاندا ، خوای په‌روه‌ر‌دگار ده‌فه‌رمویت (أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْفُرَانَ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا) (النساء: 82) واته/ ئه‌وه بو سه‌رنجی قورئان ناده‌ن ولی‌ی وردنابنه‌وه؟ خو ئه‌گهر له‌لایه‌ن که‌سیکی تره‌وه بوایه جگه له‌خوا بیگومان جیاوازی ودژایه‌تی‌یه‌کی زوریان تییدا ده‌دۆزیه‌وه...

نموونه‌ی یه‌که‌م / خوای گه‌وره ده‌فه‌رمویت (وَإِنْ تُصِبْهُمْ حَسَنَةٌ يَقُولُوا هَذِهِ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَإِنْ تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ يَقُولُوا هَذِهِ مِنْ عِنْدِكَ قُلْ كُلُّ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ فَمَالِ هَؤُلَاءِ الْقَوْمِ لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ حَدِيثًا ، مَا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللَّهِ وَمَا أَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ وَأَرْسَلْنَاكَ لِلنَّاسِ رَسُولًا وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا) (النساء: 78) واته/
ئه‌گهر خیریان بیته ری ده‌لین : ئه‌مه له‌لایه‌ن خواوه‌یه‌وه ئه‌گهر تووشی ناخووشی وزیانیک بن (دوپروه‌کان بو سووک کردنی چه‌زرت (ص) له‌به‌رچاوی موسلمانان) ده‌لین: ئه‌مه به‌هو‌ی تووه‌یه (هه‌روه‌ک چه‌زرت (ص) چه‌کیم نه‌بی‌ونه‌زانی چون په‌فتاریکات و خه‌لکی به‌ریوه بیات) .. جاتۆ پییان بلی: هه‌رچی پیشدییت ، هه‌ر هه‌مووی له‌لایه‌ن خواوه‌یه‌وه بو تاقی کردنه‌وه‌یه ، ئه‌وه بوچی ئه‌وه خه‌لکه (باوه‌رلاوازه) هه‌یج شتی‌ک تیئاگه‌ن وله‌راستی‌یه‌کان حالی نابن (ئه‌مه راستی‌یه‌که ئه‌بی‌هه‌موو که‌سیک بیزانی که هه‌یج شتی‌ک له‌م بونه‌وه‌رده‌دا به‌بی وستی خوا پرونادات ، (قل كل من عند الله) به‌لام ئه‌مه ئه‌وه ناگه‌یه‌نی که مرو‌ة وستی نی‌یه‌وه هه‌رچی بکات به‌رپرس نی‌یه‌ لی ، چونکه هه‌ر وستی خوایه که ئیراده‌ی داوه به‌مرو‌ة تا چاک و خراب هه‌لبژی‌ری و ئنجا لیپرسراویش بی‌ت به‌رامبه‌ر کاره‌کانی ، بو‌یه ده‌فه‌رمویت (مَا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللَّهِ وَمَا أَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ وَأَرْسَلْنَاكَ لِلنَّاسِ رَسُولًا وَكَفَى بِاللَّهِ

شَهِيداً (النساء: 79)

واته/ هەرچی بۆ تۆ پێشدریت له خێرو چاکه له خواوهیه و فهزلی ئهوهو , هەرچی ناخۆشی و موسیبه تیکیش تووش دییت, دهستی خۆتی تیایهو, ئیمه تۆمان ناردهوه بۆ سهرخه لکی به پیغه مبه رایه تی, خواش به سه که شایه ته له سه ره ئه و پراستی یه ...

به لی.. به لاو موسیبه ت و ناخۆشی هه ره قه زاو قه ده ری خوایه, به لام هه یه تی به هۆی گوناھی مرۆقه که وه یه و ته می کردنی خوایه بۆی, هه یه له به ره په روره کردن و قال کردنی ئه و مرۆقه یه و تا قی کردنه وه یه بۆی, بۆیه له سووره تی (الشوری/30) دا ده فه رمویت (وَمَا أَصَابَكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُو عَنْ كَثِيرٍ) (الشوری:30) واته/ هه ره به لاو نه هه مه تی یه کتان به سه ره اتییت , ئه وه ده ره نجامی ئه و کارو کرده وانیه که ده تان کرد, به لام ئه وه نده خوا میهره بانه, له زۆربه ی گوناهو هه له کانتان خۆش ده بییت...

جائه گه ره خوا چاو پۆشی نه کات وله سه ره هه موو گوناهو هه له یه که سزا بدات و به لا بنیرییت, هه یچ که سیك به سه ره زه وی یه وه نامینی (وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِمَا كَسَبُوا مَا تَرَكَ عَلَى ظَهْرهَا مِنْ دَابَّةٍ وَلكِنْ يُؤَخِّرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى فَاِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ فَاِنَّ اللَّهَ كَانَ بِعِبَادِهِ بَصِيْرًا) (فاطر: 45)

نموونه ی دووه م/ خوی په روه ردگار له مه سه له ی هینانی زیاتر له یه که ژن دا ده فه رمویت: (وَأَتُوا الْيَتَامَىٰ أَمْوَالَهُمْ وَلَا تَتَبَدَّلُوا الْخَبِيثَ بِالطَّيِّبِ وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَهُمْ إِلَىٰ أَمْوَالِكُمْ إِنَّهُ كَانَ حُوبًا كَبِيْرًا) (النساء: 2)

وته/ خه لکینه مال و سامانی هه تیوان بده نه وه ده ست خۆیان کاتیك گه وه بوون , مالی خراپ و پیسی خۆتان مه گۆر نه وه به مالی چاک و پاکی ئه وان, مال و سامانیان مه خۆن له گه ل مال و سامانی خۆتاندا, به پراستی ئه گه ره و ابکه ن ئه وه سته م و گوناھیکی گه وه یه (وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُفْسِدُوا فِي الْيَتَامَىٰ فَانْكحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مَنْنَىٰ وَثَلَاثَ وَرُبَاعَ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ

أَيَّمَانُكُمْ ذَٰلِكَ أَذْنَىٰ أَلَّا تَعُولُوا (النساء: 3) واته/ نه‌گهر ترسان له‌وهی که‌نه‌توانن
 داد په‌روه‌ر دبن له‌گه‌ل کچه بی‌باوکه‌کاندا (نه‌گهر بیان‌خوازن و بیان‌که‌نه
 هاوسه‌رتان ، نه‌وه واز له‌وان بهیئنن _ چونکه که‌سی وا هه‌بوو له‌به‌ر
 به‌رژه‌وه‌ندی خوئی و مال و سامانه‌که‌ی کچه بی‌باوکه‌که‌ی ده‌هینا) نه‌وه
 له‌ئافره‌تانی تر که‌هه‌لآن بو‌تان ژن ماره بکه‌ن دوو، یان سیان یان چوار،
 (دياره هینانی له‌یه‌که‌ ئافره‌ت زیاتر مه‌رج و بارودوخی تایبه‌تی خوئی هه‌یه) خو
 نه‌گهر ترسان له‌وهی که‌ نه‌توانن داد په‌روه‌ری بکه‌ن له‌نیوان هاوسه‌ره‌کانتاندا،
 نه‌وه یه‌که‌ ژن ماره بکه‌ن، یان نه‌وه که‌نیزه‌کانه‌ی که‌هه‌تانن (که‌ ديارده‌یه‌که‌ی کاتی
 بوو، ئیسلام بن پری کرد)، نه‌وهی که‌ باسکرا نزیک‌تره له‌وهی که‌ سته‌م نه‌که‌ن...
 ئنجا خوای‌گه‌وره له‌ نایه‌تی 129 ی سووره‌تی النساء دا ده‌فه‌رمویت: (وَلَنْ
 تَسْتَطِيعُوا اَنْ تَعْدِلُوا بَيْنَ النِّسَاءِ وَلَوْ حَرَصْتُمْ فَلَا تَمِيلُوا كُلَّ الْمَيْلِ فَتَذَرُوهَا
 كَالْمُعَلَّقَةِ وَإِنْ تُصْلِحُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُوراً رَّحِيماً) (النساء: 129)
 واته/ هه‌گیز نیوه ناتوانن له‌نیوان هاوسه‌ره‌کانتاندا داد په‌روه‌رانه په‌فتار بکه‌ن،
 له‌کاتی‌که‌ دا نه‌گهر زو‌ریش مه‌به‌ستان بیټ ، جا که‌وا بوو نه‌که‌ن هه‌ر پوو
 له‌یه‌که‌کیان بکه‌ن و به‌ته‌واوی نه‌وهی تر وازلی‌به‌یئنن و ه‌کو هه‌له‌په‌سی‌راو، نه
 نه‌وه‌یه می‌ردار بیټ، نه‌وه‌یه بی‌می‌رد بیټ، خو نه‌گهر چا کس‌ازی بکه‌ن و پرئیک
 بکه‌ون و خو‌تان بی‌پارینن له‌ سته‌م ، نه‌وه به‌پراستی خوا هه‌میشه و به‌رده‌وام
 لی‌خو‌ش‌بوو می‌ه‌ره‌بانه، جا هه‌ندی که‌س نه‌مه ده‌کا به‌ بیانوو گوایه‌که‌س ناتوانی
 داد په‌روه‌ردی بکات له‌نیوان هاوسه‌ره‌کانی دا که‌واته که‌س ناتوانی له‌یه‌که‌ ژن
 زیاتر بی‌نیی... له‌کاتی‌که‌ دا نه‌وهی که‌ داواکراوه له‌ داد په‌روه‌ری له‌گه‌ل
 هاوسه‌ره‌کاندا داد په‌روه‌ری ماددی‌یه، واته و ه‌کو یه‌که‌ هه‌موو شتی‌کیان بو‌ دابین
 بکات، نه‌مه‌ش که‌ له‌ دووهم جاردا، باسی ده‌کات، مه‌سه‌له‌ی هه‌ست و سو‌زو
 خو‌شه‌ویستی‌یه که‌ نه‌وه‌ش په‌یوه‌ندی به‌دل‌ه‌وه هه‌یه‌و ته‌نانه‌ت پی‌غه‌مبه‌ر(ص)
 عایشه‌ی له‌ هه‌مووان زیاتر خو‌ش ویستوو‌ه و له‌ه‌مان کاتیش دا هه‌رچی بو‌

یه کیکیان دابین کردبی بۆ ئەوانی تریشی دابین دەکردو وهك يهك لایان دەمایه وه , تەنانەت لە نەخۆشی یهكە ی دوایی تەمەنی دا ئیجازە ی خواست لە خیزانەکانی که لەلای عائیشە خزمەت بکریت , ئەوانیش پازی بوون...

حەزرت(ص) دادپەرور بوو , هەرچی لەتوانای دابوو کردی ئینجا دوو عاشی دەکردو دەیفەرموو: خوایه ئەمەم لە دەست دی که کردوومە بەرامبەر خیزانەکانم و بە دەست منە, لۆمەم مەکهو لیّم مەگره لەوهی که بە دەست تۆیه(واته ئەو زیاده خۆشه و یستیە ی که بۆ یه کیکیان هەیه تی وله دلّە وه یه , دیاره دلّیش بە دەستی پەرور دگاره چۆن هەلیسورینئ). . . . کهواته ئەو دوو ئایه ته لهو باسه دا دژایه تی نیه له نیوانیاندا و بەسەیر کردنی ژیان ی حەزرت(ص) باشترتی دی دهگەین .

بەنەمای سیانزەیه م / نەبوونی دژایه تی لە نیوان قورئان و زانستی کدا که سه لابیّت و گومانی تیانە بیّت

لە قورئاندا حەوت سەدو هەشت جار وشە ی زانست و هاوماناکانی باسکراوه , ئەمەش ئەوه ناگە یه نی بلّین قورئان پەر او یکی زانستی یه و بەس , بە لکو دەستووری میللە تانە , یاساو دەولە ته , موعجیزە ی پە یامیکه , ژیانە بۆ مروّ قایه تی , جاکاتی ک قورئانی ئاماژە بۆ لایه نە زانستی یه کان دەکات , ئەوا خوای گەوره دەیه ویّت ئەو مروّ قه هان بدات بۆ بیرکردنوه له ئایه تهکانی خوی له بیستراوو بینراو , واته چ ئەوهی که له قورئاندا یه و چ ئەوانەش که له بوونه وەردایه (سُنُّرِيهِمْ آيَاتِنَا فِي الْأَفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ أَوَلَمْ يَكْفِ بِرَبِّكَ أَنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ) (فصلت: 53) لیّردا قورئان ئاماژە بەوه دەکات که سەرنجی مروّ قه راده کیشیّت بۆ ئەوهی که ئایه تهکانی خوا له هەموو

ناسته‌کاندا، له‌هموو ناسۆکانداو له‌هموو بواره‌کاندا به‌لگه‌ن له‌سه‌ر پراستی ئه‌م قورئانه..

قورئان ده‌یه‌ویت مروؤف تیبگات که‌هرچه‌ند هه‌ول بدات هیشتا هه‌رکه‌مه‌ چونکه (وما اوتیتم من العلم الا قليلا) الإسراء 85، وههانی ئه‌دات که‌داوا له‌خوابکات

زانستی زیاد بکات (وقل رب زدنی علما) طه/114

له‌قورئاندا باسی پله‌و پایه‌ی به‌رزی زانایان کراوه‌و خوای گه‌وره‌ باسی شایه‌تی‌یه‌که‌یان ده‌کات له‌گه‌ل خوی و مه‌لائیکه‌تانی داو ده‌فه‌رمویت (شهد الله انه لا اله الا هو والملائكة واولو العلم قائما بالقسط لا اله الا هو العزيز الحكيم) (آل عمران: 18) هه‌روه‌ها زانایان که‌ به‌پراستی له‌خواده‌ترسن (انما يخشى الله من عباده العلماء ان الله عزيز غفور) (فاطر: 28)

جا له‌به‌ر ئه‌وه‌ی که‌ زانست و زانایان ئه‌وه‌نده‌ پله‌و پایه‌یان له‌ ئیسلامدا به‌رزو دیاری‌یه، دیاره‌ به‌رنامه‌که‌شی دژایه‌تی نابیت له‌گه‌ل ئه‌و پراستی زانستی‌یانه‌ی که‌ده‌دۆزیننه‌وه ..

نموونه‌ی یه‌که‌م/ نه‌ینی و پراستی‌یه‌کانی زانستی کۆرپه‌له‌ زانی له‌سه‌ده‌ی نۆزده‌یه‌م و بیسته‌مدا دۆزرانه‌وه ، ئه‌ویش به‌هوی دۆزینه‌وه‌ی (وردبیدی‌ئه‌لیکترونی) و ئه‌و هۆکارانه‌وه‌ که‌باشتر ده‌یان‌توانی لی‌کۆلینه‌وه‌ی پی‌بکه‌ن... قورئان پیش هه‌زارو چوارسه‌دسال زیاتر که‌ هیچ که‌س له‌دنیا‌دا له‌و باره‌یه‌وه‌ هیچی نه‌زانیه‌و باسی قوناغه‌کانی کۆرپه‌له‌ ده‌کات و پاش به‌راورد کردنی له‌لایه‌ن زانا گه‌وره‌کانی جیهانه‌وه ، ده‌رکه‌وت که‌ له‌سه‌دا سه‌د ته‌واوه‌و بووه‌ مایه‌ی موسلمان‌ی بوونی زانای گه‌وره‌ی کۆرپه‌له‌ زانی زانکۆی‌تۆرن‌تۆی که‌نه‌دا (پروفیسۆر کیث. ل. مور) (که‌ یه‌کیکه‌ له‌ دوانزه‌ زانا پسپۆره‌ گه‌وره‌کانی ئه‌و بواره‌ له‌ جیهاندا) و چه‌نده‌ها زانای تر..

أ- قورئان ده‌فه‌رمویت (يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى (الحجرات: 13) واته/ ئه‌ی خه‌لکینه‌به‌دُنیا‌یی‌یه‌وه‌ بزانه‌ که‌ ئیمه‌ ئیوه‌مان

له نېرو مې دروستکردووه، ههروهه ده فهرمویت (إِنَّا خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ
أَمْشَاجٍ نَّبْتَلِيهِ فَجَعَلْنَاهُ سَمِيعًا بَصِيرًا) (الانسان:2) واته/ ئیمه مروقمان
له نوتفه یه کی تیکه لاودروستکردووه و تاقی ده کهینه وه و چا و گوگی مان
داوه تی... .

ب- (الَّذِي أَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَهُ وَبَدَأَ خَلْقَ الْإِنْسَانِ مِنْ طِينٍ ، ثُمَّ جَعَلَ نَسْلَهُ مِنْ
سُلَالَةٍ مِنْ مَاءٍ مَهِينٍ) (السجدة:8) واته/ نه و پهروه ردگار هه موو شتیکی به
ورده کاری ته و اووه دروستکردووه و مروقیشی یه کهه مجار (له سه ره تاوه) له گل
دروستکرد ((زانای کورپه له زانی نه مریکی مارشال جونسون - که نه میس
موسلمان بوو - له یه کی له کونگره زانستی یه کانا و تی: زانیانی کیمیا له م
بابه ته یان کولیه وه و بویان ده رکوت که گل نزیکتین مادده یه له پیکه اتنی له شی
مروقه و گونجاوترین مادده شه بو په یدا بوونی ژیان لییه وه)) پاشانیش نه وه کانی
له پوخته یه کی ئاویکی که مه وه دروست ده کات (له پیا ووله ئا فرته).

نمونه ی دووه م/ خوای پهروه ردگار سویند به شوین و جیگه ی نه ستیره کان
ده خوات و ده فهرمو (فَلَا أُفْسِمُ بِمَوَاقِعِ النُّجُومِ، وَإِنَّهُ لَقَسَمٌ لَوْ تَعْلَمُونَ عَظِيمٌ)
(الواقعة:76) به لی: نه وه سویندیکی که وره یه نه گهر بزائن، نه مرو زانیان زور
له جاران زیاتر به دنلیا ییه وه له گهره یی نه سوینده تیده گهن و سه ری پریزی بو
دائه نه وینن. که نه مهش به راستی ئی عجازیکی زانستی گهره ی قورئانه، ...

نمونه ی سی یه م/ قورئان باسی نه ستیره پرشن گدارو نزیکه که ی زه ویمان
ده کات که نه ویش خوړه و سه رچاوه ی گهرمی و پرووناکی یه بو کومه له ی خوړ، که
چون پوژیک له پوژان نامینیت و ده کوژیتته وه (إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ) (التکویر:1)
نه م راستیه ش نه مرو له هه موو کات زیاتر زانیان بپویان پی یه تی و ده لیئ
پوژیک دیت خوړ نامینیت و گروگهرمی و پرووناکی یه که ی
ده کوژیتته وه... سه رچاوه (هه یف 1,2,3) سالی 2003.

نمونه‌ی چواردهم / قورئان ده‌فهرموویت : (حَرَمْتُ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخَنزِيرِ وَمَا أُهِلَّ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْقُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُحِّحَ عَلَى النَّصَبِ) (المائدة:3)

واته/ له‌سهرتان هرامکراوه خواردنی گوشتی مرداره‌وه بوو، خوین، گوشتی به‌راز، هه‌روه‌ها نه‌وما‌لاته‌ش که‌سه‌رده‌برین و ناوی غه‌یری خوای له‌سهر ده‌بریت و‌مالاتی خنکاویش، نه‌وه‌ش به‌ئازارو لی‌دان مردار بو‌ته‌وه، نه‌وه‌ش که‌ده‌که‌ویته‌وه خواره‌وه، نه‌وه‌ش که‌به‌لی‌دانی مالاتیکی تر مردار بو‌ویته‌وه، نه‌وانه‌ش که‌درنده په‌لاماری دابن ولیی خواردبن مه‌گهر فریای چه‌قو نه‌که‌وتبن، هه‌روه‌ها هرامکراوه خواردنی‌گوشتی نه‌وما‌لاتانه‌ی له‌و شوینانه‌دا سه‌رده‌برین که‌هاناو هاواری بو‌غه‌یری خوا تی‌دا ده‌بریت...

نهم نایه‌تانه زانستی سه‌رده‌م ده‌یانسه‌لمی‌نی‌ت .. نه‌وه‌تا له‌م باره‌یه‌وه پرسیار کرا له‌دکتور جون هونفر لارسن گه‌وره پزیشکی خه‌سته‌خانه‌ی ره‌سمی له‌کوبه‌گان و ماموستای به‌شی به‌کتیا له‌نه‌خوشخانه‌ی غیس که‌گه‌وره‌ترین نه‌خوشخانه‌ی هه‌مان شاره ، له‌وه‌لامدا وتی :

گوشتی مرداره‌وه‌بوو سه‌رچاوه‌و کانگای جراثیم و نه‌خوشی‌یه و گوشتی به‌رازیش من تازه جرثومی (یار‌سینا) م‌تیادو‌زیوه‌ته‌وه‌و هه‌لمه‌تیکی فراوانم ده‌ست پیکردوه بو‌قه‌ده‌غه‌کردنی خواردنی ، چونکه ده‌بیته‌مایه‌ی تووش بوون به‌نه‌خوشی برپه‌ری پشت و جومگه‌کان ..

هه‌روه‌هامه‌رو مالاتیکیش که‌خنکابی‌ت یان مالاتیکی تر لیی دابی‌ت ، یان مالاتیک درنده‌یه‌که په‌لاماری دابن ولیی خواردبن ، یان که‌وتبنه‌خواره‌وه‌ومردار بو‌وبنه‌وه‌و فریای چه‌قو نه‌که‌وتبن هه‌ر هه‌موویان مایه‌ی نه‌خوشین و نابیت بخورین .. مجلة‌الاعجاز / ژماره 4 / ..

نمونه‌ی پینجه‌م / قورئان هانی دایک ده‌دات دووسال شیردات به‌منداله‌کی نه‌گهر توانی (والوالدات یرضعن اولادهن حولین کاملین لمن اراد ان يتم

الرضاعة) په پړاوی نلسون که یه کیکه له سه رچاوه به ناوبانگه کانی (طب الاطفال) له چاپی 1994 دا جهخت ده کاته سه رگرنگی شیری دایک وداوا دهکات که ماوه یه کی باش شیر به مندا ل بدریت .. الاعجاز / ژماره 4/

بڼه های چوارده هم / وردبونه وه له کورتبری قورئان (الإجاز فی القرآن)
قورئان له بهر گه لئ هوی په روه ده یی وجوانی د اړشتن به پی ی پیویست کورت کردنه وه دهکات , که نه مهش زور جوړی هه یه وهک:

1- لایردنی (اسم المضاف) وهک (حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالدَّمُ وَلَحْمُ الْخَنزِيرِ وَمَا أُهْلَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْقُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ) (المائدة: 3)
لیره دا ووشه ی (اکل) لایراوه (حرمت علیکم اکل المیتة والدم.... هتد)

2- لایردنی (مضاف الیه): (الم , غلبت الروم , فی ادنی الارض وهم من بعد غلبهم سیغلبون فی بضع سنین لله الامر من قبل و من بعد و یومئذ ینفرح المؤمنون بنصر الله ینصر من یشاء وهو العزیز الرحیم) الروم 5 / لیره دا نه گهر کورت نه کرایه ته وه ئاوا ده بوو (لله الامر من قبل الغلب ومن بعد الغلب)... واته: نه لیف لام میم , پومه کان تی کشکی نران (به ده سستی فارسه کان), له نزیکتین ونزمترین ولاتیان داو, له ناینده دا نوره یان دیته وه و دوا ی شکانیان پومه کان سه رکه ونه وه , له چه ندسالی کدا, هه موو کارو فرمانیک ته نها به ده ست خواجه, (له پیش سه رکه وتن وله دوا ی سه رکه وتن) جا نه و پوژه ئیماندارانیش خوشحال و شادمان ده بن به سه رکه وتنی خوا , (که به خشی به ئیماندار و پومه کان), هه رکه سیک یان هه رده سته یه که نه و زاته بیه ویئت سه ری ده خات, هه ر نه و خواجه ش خاوه نی ده سه لاتی بی سنووره و زوریش میهره بانه ...

(خوا ی گه وره پاش نه و چه ند ساله نه ک هه ر پومه کانی سه رخست, به لکوله هه مان کاتی سه رکه وتنی پومه کاند دلی موسلمانه کانیشی خوشکرد به

سهرکه وتنیان له جهنگی به دردا، که دیاره ئەمەش هەوالدان بوو بەداهاتوو که
تەنها خوا بو خۆی زانیویەتی که وادەبیئت)

3- لابردنی (اسم الموصول): (وَقُولُوا آمَنَّا بِالَّذِي أُنزِلَ إِلَيْنَا وَأُنزِلَ إِلَيْكُمْ
وَالِهْنَا وَالْهَكُمَّ وَاحِدٌ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ) (العنكبوت:46) / ئەگەر (اسم الموصول)
لانه براه ئەواد هبوو (وَقُولُوا آمَنَّا بِالَّذِي أُنزِلَ إِلَيْنَا وَبِالَّذِي أُنزِلَ إِلَيْكُمْ) ... واتە
پێیان بلی، ئیمە بپرومان هەیه بەوەی که بو ئیوه هاتوووە بەوەش که بو ئیوه
نێردراوو خۆی ئیمە ئیوه یهکیکهو، ئیمە بپرومان پێیهتی وموسلمان بووین
وفەرمانبەرداری دەکەین.

4- لابردنی (الموصوف) (وَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ مِنَّا فَضْلًا يَا جِبَالُ أَوِْبِي مَعَهُ
وَالطَّيْرَ وَالنَّارَ لَهُ الْحَدِيدَ أَنْ أَعْمَلَ (دروعا) سَابِغَاتٍ وَقَدِّرْ فِي السَّرْدِ وَاعْمَلُوا
صَالِحًا إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ) (سبأ:11)

لێرەدا (دروعا) لابراوه، ماناکەشی / بەخوا، بەراستی ئیمە پێزو بایه خێکی
زۆرمان بەخشی بەداوود لەلایەن خۆمانهوه، (فەرمانمان دا): ئەی کێوهکان
وبالندهکان تەسبیحات و سروودی ستایشی لەگەڵدا بلینهوه، هەر وهما
ئاسنیشمان بو نەرم کرد (وهکو موعجزه یهك، تاپیداویستیهکانی بهناسانی لی
دروست بکات لەزری پۆش وشتی تر) ..

5- لابردنی (المعطوف)
(وَمَا لَكُمْ أَلَّا تُنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا يَسْتَوِي مِنْكُمْ
مَنْ أَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَاتَلْ أُولَئِكَ أَعْظَمُ دَرَجَةً مِنَ الَّذِينَ أَنْفَقُوا مِنْ بَعْدُ وَقَاتَلُوا
وَكُلًّا وَعَدَّ اللَّهُ الْحُسْنَى وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ) (الحديد:10) بهبی لابردن
ئاوایه (لا یستوی منکم من أنفق من قبل الفتح وقاتل، ومن أنفق من بعد الفتح
وقاتل) ...

واتە/ بێگومان چوونیهک نین ئەوانهتان که پێش پرگاری میکه، یاخود پێش
سهرکهوتن، مال و سامانی بهخشیوه و جهنگاوه، چونکه ئەوانه پلهو پایهیان زۆر
بهرزتره لهوانه ی که دوا پرگاری مهکهو سهرکهوتن مال و سامانیان

به خشيوه و جهنگاون، به هر دو لاشيان خوا به ليئي به هه شتي به خشيوه،
بيگومان نهو خوايه ناگايه به کرده وه کانتان.

6- لابردي (المعطوف عليه)

(وَإِذِ اسْتَسْقَىٰ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ = فضرِب بعصاه الحجر = فَأَنْفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا قَدْ عَلِمَ كُلُّ أُنَاسٍ مَشْرَبَهُمْ كُلُوا وَاشْرَبُوا مِنْ رِزْقِ اللَّهِ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ) (البقرة: 60) / ليړه دا (فضرِب بعصاه الحجر) لابر او ه... واته : يادي نهو نيعمه ته بکه نه وه کاتيک موسا بو گه له که ي داواي باران باريني کرد، نيمه ش پيمان وت: به گوچانه که ت بده به تاشه به رده که دا، (جاکه عه سا که ي دا به به رده که دا) دوازه کاني لي هه لقولا، بيگومان هر هوزيک چا وگه ي خوي ناسي، نجا پيمان وتن ده بخون و بخونه وه لهرزق و پروزي و به خششي خواو تاوان و خراپه مه که ن له سهر زه ويدا...

7- لابردي (المبتدأ) (وَأَمَّا مَنْ حَقَّ مَوَازِينُهُ ، فَأَمُّهُ هَاوِيَةٌ ، وَمَا أَدْرَاكَ مَا هِيَهٗ ، نَارٌ حَامِيَةٌ) (القارعة: 11) ليړه دا (هي) که (مبتدأ) ه لابر او ه نايه ته که به بي لابردي (هي نار حامية) واته: نه وه ي تهر ازووي چاکه ي سووک بيت و گونا هي زور بيت، نه وه دايکي دوزخه که باوه شي بو کردو ته وه ، جا تو چوزاني (هاويه) چي يه؟! ناگريکي سوتينه ري بليسه داره...

8- لابردي (الخبر) (مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وُعدَ الْمُتَّقُونَ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ أُكُلُهَا دَائِمٌ وَظِلُّهَا تِلْكَ عُقْبَى الَّذِينَ اتَّقَوْا وَعُقْبَى الْكَافِرِينَ النَّارُ) (الرعد: 35) نه وه ي که لابر او ه (وظلها دائم)... واته: وي نه و نمونه ي نهو به هه شته ي به لين دراوه به پاريزکاران، چه نده ها پووبار ره وان و جاريه (به ژيردره خته کان و به به رده م کوشکه کانياندا) ، خواردن و خواردنه وه ي (هه مه جوړوه مه پرهنگي) به رده و ام، هاوپي له گه ل سي به ري خوش و (هه واي سازگار) نه وه يه سهره نجامي پاريزکاران و ، سهره نجامي بي باوه رانيش ناگري دوزخه ..

9- لابردي (لا النافية):

(قَالُوا تَاللَّهِ تَفْتَأُ تَذَكُرُ يُوسُفَ حَتَّى تَكُونَ حَرَضاً أَوْ تَكُونَ مِنَ الْهَالِكِينَ) (يوسف: 85) ده‌بوو (لَا تَفْتَأُ) بوايه، كه به مانای (لاتزال)، (واته / به‌رده‌وام باسی یوسف ده‌كه‌یت) و - لا - لا براوه ..

(ئهم وشه‌یه‌ش - تَفْتَأُ - به‌حساب دانراوه كه چه‌ند مانایه‌کی هه‌یه وهه‌موو مانا‌کانیش پیویستن لی‌ره‌دا) ... واتای ئایه‌ته‌که‌ش: کوره‌کانی یه‌عقوب (سه‌لامی خوی لی‌بیّت) به‌باوکیان ووت: به‌خوا تو هه‌ر وان ناهینیت ویادی یوسف ده‌كه‌یت وناوی ده‌به‌یت و دلّت ناسره‌وی وئاگری ده‌روونت ناکوژیته‌وه، تاوات لی دیت په‌کت ده‌كه‌ویّت یاخود له‌تیا چووان ده‌بیّت ...

10- لا بردنی (لام الطلب)

(قُلْ لِعِبَادِي الَّذِينَ آمَنُوا يُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرّاً وَعَلَانِيَةً مِّن قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا بَيْعَ فِيهِ وَلَا خِلَالَ) (ابراهیم: 31) / پی‌تی (لام) ی (طلب) نه‌گه‌ر لانه‌برایه ئاوا ده‌بوو (ليقيموا الصلاة وينفقوا) .. واته/ ئه‌ی محمد (ص) به‌و به‌ندانم كه باوه‌ریان هیناوه بلی: بانویژه‌کانیان به‌چاکی ئه‌نجام بده‌ن وله‌و پزق و پوزی‌یه‌ی كه‌پیمان به‌خشیون ببه‌خشن به‌نه‌ینی ، (بو ئه‌وه‌ی ریاو پروپامای تیکه‌ل نه‌بیّت) و به‌ئاشکراش (بو هاندانی كه‌سانی تر) پیش ئه‌وه‌ی پوزیک بیّت نه‌کړینی تی‌دایه‌و ، نه‌فروشتن (تا به‌هوی پاره‌و سامانه‌وه‌خوتان ده‌رباز بکه‌ن) نه‌دوستایه‌تی‌شی تی‌دایه‌ (تادوستان وهاوه‌لان هه‌ولیک بده‌ن)

11- لا بردنی (جملة القسم):

(وَتَفَقَّدَ الطَّيْرَ فَقَالَ مَا لِيَ لَا أَرَى الْهُدْهَدَ أَمْ كَانَ مِنَ الْغَائِبِينَ ، لَأُعَذِّبَنَّهُ عَذَاباً شَدِيداً أَوْ لَأَذْبَحَنَّهُ أَوْ لَيَأْتِيَنِّي بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ) (النمل: 21) لی‌ره‌دا به‌بی‌لا بردن ئاوا ده‌ده‌چیّت (اقسم بالله لأعذبه) واته/ ئینجا سوله‌یمان كه‌وته به‌سه‌رکردنه‌وه‌و پشکینیی ده‌سته‌و تا قمی بالنده‌کان و ووتی: ئه‌وه بوچی‌من په‌پوو نابینم؟ یاخود لی‌ره‌نیه‌و خوی دزیوه‌ته‌وه‌و له‌نادیاره‌کانه! (سویند بیّت به‌خوا) ئه‌بیّت

سزایه کی زور سهختی بدهم یان سهری بپریم، یان ده بیټ به به لگه یه کی ناشکراوه
بیټه لام...

12- لابرډنی (جواب القسم):

(والنازعات غرقا، والناشطات نشطا، والسباحات سبحا، فالسباقات سبقا،
فالمديرات أمرا)النازعات 5/
وهلامی ئەم سویندانه (لَتُبْعَنَّ وَلَتُحَاسَبَنَّ) یه.. واته: سویند به و فریشتانه ی
که گیانی خه لکی ده کیشن، (یان به و نه ستیرانه ی که له قولایی ناسماندا
ده دره وشینه وه)، سویند به و فریشتانه ی که گیانی ئیمانداران ده کیشن به
چالاک ی و بیوچان ده سوړینه وه (که س فراموش ناکه ن)، سویند به و فریشتانه ی
که به گورجی فه رمانی خوا جی به جی ده که ن (یان به و نه ستیرانه ی که له
بو شای ی ناسماندا مه له ده که ن وله سه ر خولگه کانیان ده سوړینه وه)، هه روه ها
سویند به و فریشتانه ی که رۆحی ئیمانداران به په له به به هشت شاد ده که ن و
کافرانی ش به دۆزه خ و پېش پرکی ده که ن بو ئه نجامدانی هه ر کاریک که پئیان
بسپیردری و... سویند به و فریشتانه ش که به ویستی خوا کار و فرما
جی به جی ده که نه پرک و پیکی...

(سویند به وانه هه مووی زیندوو ده کرینه وه و حسابتان له گه ل ده کری)
(يَوْمَ تَرْجُفُ الرَّاجِفَةُ، تَتَّبِعُهَا الرَّادِفَةُ، قُلُوبٌ يَوْمَئِذٍ وَاجِفَةٌ، أَبْصَارُهَا خَاشِعَةٌ)
(النازعات: 9) له رۆژیکدا فوو ده کریت به که ره ناداو، ده ست به جی زه وی
به توندی ته کان ده دات و ده که ویته له رزه و ژیره و ژورور ده بیټ، دوا یی دوو باره
فووی پیا ده کریت وه، مردوو ان زیندوو ده کرینه وه، له و رۆژهدا دلانیک
به خیرای ی لیده دن و، زور ده ترسن و په ریشانن، خاوه نی ئه و دلانه له پرسوای ی و
خه جاله تی و شه رمه زاری دا چاویان شو پره و پرویان نایه ت سه ره له برن...

13- لابرډنی (جواب الشرط):

(وَإِنْ كَانَ كَبُرَ عَلَيْكَ إِعْرَاضُهُمْ فَإِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَبْتَغِيَ نَفَقًا فِي الْأَرْضِ أَوْ سُلْمًا فِي السَّمَاءِ فَتَأْتِيَهُمْ بِآيَةٍ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَمَعَهُمْ عَدَاوَةً فَلَآتُوكَ مِنْ الْجَاهِلِينَ) (الأنعام: 35)

ئەم ئایەتە بەبەبەردن (فَإِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَبْتَغِيَ نَفَقًا فِي الْأَرْضِ أَوْ سُلْمًا فِي السَّمَاءِ - فافعل - فتأتهم بآية..)

واتە / خو ئەگەر پشت هەلکردن و سەرپیچی خوانەناسانت لاقورسە، ئەگەر دەتوانیت تونیلێک بەزەوی دا هەلبکەنیت، یا پەیزەیهک بەئاسماندا هەلپەسیریت تاموعجیزەیهکیان بۆ بهینیت (بەسوودەو پروات پێناکەن)، ئەگەر خواش بیویستایە لەسەر هیدایەت کۆی دەکردنەو، کەواتە لەو کەسانە مەبە کەنەشارەزان...

(واتە: ئەگەر دەتوانی موعجیزە بینى بیهینە، بەلام بەو موسلمان نابن، و ئەگەر خوا بیەوی بەزۆر ملیان پێکەچ دەکات، بەلام بەئیرادەى خوێ سەرپشکی کردوون کەچاکە یا خراپە هەلبێژن).

14- لابرندى (جملة الشرط)

(يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ أَرْضِي وَاسِعَةٌ فَإَيَّي فَاغْبُدُون) (العنكبوت: 56)
ئەوێ لابرەو (فایای فاعبدون فی غیرها)، واتە / ئەى بەندەکانم کە پرواتان هیناوه، زەوی من فراوانە (هیجرت بکەن) بۆ ئەوێ بتوانن بەنازادی من بپەرستن لە شوینیکی تردا...

15- لابرندى زیاتر لەرستەیهک:

أ- (فَقُلْنَا اضْرِبُوهُ بِبَعْضِهَا كَذَلِكَ يُحْيِي اللَّهُ الْمَوْتَى وَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ) (البقرة: 73)

بەبەبەردن وادەردەچی (فَقُلْنَا: اضربوا القتيل ببعض البقرة، فضر به ببعضها فصار القتيل حيا، فقلنا: كذلك يحيى الله الموتى ويرىكم آياته لعلكم تعقلون..)
واتە: وتمان: بەپارچەیهک لەو مانگا سەربراو بەدەن بەلاشەى کوزراوەکەدا (دیاره بەویستی خوا وەک موعجیزەیهک کوزراوەکە زیندوو بۆتەو و پراستی

بکوژه که ی خوی و تووه) جا ئابه و شیوه یه و به ئاسانی، خوا مردوان زیندوو ده کاته وه و ده سه لاتی خویتان نیشان دهدات بو ئه وه ی تییگه ن و ژیر بن. ب- ههروه ها (وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَجَعَلْنَا مَعَهُ أَخَاهُ هَارُونَ وَزِيرًا، قُلْنَا ادْهَبَا إِلَى الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِنَا فَدَمَّرْنَا هُمْ تَدْمِيرًا) (الفرقان: 36) واته/ سویند به خوا بیگومان ئیمه له کاتی خوی ته وراتمان به خشیی به موساو، هارونی براشیمان کرد به وه زیرو یاریده ده ری، ئه وسا پیمان ووتن: هه ردوکتان بچن بو سه ر ئه و گه له ی که ئایه ته کانی ئیمه به درو دهرانن و به پروای پی ئاکه ن (ئالییه دا باسیکی زور کورت کراوه ته وه که ئه ویش چوونی چه زه تی موساو هارونه بو گه یاندنی په یامی خواو پاشچه نده ها سال خه بات کردن، که له سووره ته کانی تر داسه رگوزه شته که ی باس کراوه) گه له ی سه ته مکارو دوور له خوا له ناوبران و (فدمرناهم تدمیرا)...

ج- (قَدْ كَانَ لَكُمْ آيَةٌ فِي فِئَتَيْنِ الْتَقَتَا فِئَةٌ تُقَاتِلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأُخْرَى كَافِرَةٌ يَرَوْنَهُمْ مِثْلَهُمْ رَأْيِ الْعَيْنِ وَاللَّهُ يُؤَيِّدُ بِنَصْرِهِ مَنْ يَشَاءُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً لَأُولِي الْأَبْصَارِ) (آل عمران: 13)

ده که که ی به بی لابردن ئا واده ده چیت (قَدْ كَانَ لَكُمْ آيَةٌ فِي فِئَتَيْنِ الْتَقَتَا فِئَةٌ (مؤمنة) تُقَاتِلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَ (فئة) أُخْرَى كَافِرَةٌ (تقاتل فبسبيل الطاغوت) يَرَوْنَهُمْ مِثْلَهُمْ رَأْيِ الْعَيْنِ (يقضاء الله وبقدره ليؤيد الفئه المؤمنة بنصره) وَاللَّهُ يُؤَيِّدُ بِنَصْرِهِ مَنْ يَشَاءُ (فاعتبروا) إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً لَأُولِي الْأَبْصَارِ)

واته/ بیگومان له و دوو ده سه ته یه که له جهنگی به دردا پروو به پرووی یه که بوونه وه، نیشانه و په ندیکی گه وه بوو بو تان، ده سه ته یه کیان له پی ناوی خوا دا ده جهنگان، ده سه ته که ی تریان بیباوه بیوون، ئیمانداران له بهر چاوی ئه واندا دوو ئه وه نده یاندا ده نواند له مه یدان ی جهنگدا، خوا فریشته ی دابه زاند بو یارمه تی برودان، جا خوا پشتگیری هه رکه سیکی بویت ده یکات، به راستی ئا و له و یارمه تی یه دا په ند و ئاموژگاری هه یه بو ئه وانه ی که بیرده که نه وه و به بصیره تیان هه یه و زه ینیان پروونه...

د- (أَفَمَنْ كَانَ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّهِ كَمَنْ زُرِّيْن لَهُ سُوءٌ عَمَلِهِ وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ) (محمد: 14) ئەمە کورتکراوەتەووە ئەمە ی لی تئیدەگەین (أَفَمَنْ كَانَ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّهِ وَاتَّبَعُوا كِتَابَ اللَّهِ وَصِرَاطَهُ وَرَسُولَهُ كَمَا أَمَرَهُمُ اللَّهُ ، كَمَنْ لَمْ يَكُنْ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّهِ وَزُرِّيْن لَهُ سُوءٌ عَمَلِهِ وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ) ...

واتە/ئایا ئەو کەسە ی کە لە لایەن پەروەردگاری یەو بە لگە و نیشانە ی پوونی پیگە یشتوووە ، باوەرپی دامەزراوی پییەتی ولەسری دەپوات ، وەکو ئەو کەسە وایە کە کارو کردەووە ی ناشیرین و نادروستی لە بەر چا و پارزینرا بیئەووە ، ئەو جوۆرە کەسانە شوینی ویست و ئارەزوویان کە و تون ...

ه- (وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيِّمًا عَلَيْهِ فَاحْكُم بَيْنَهُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ) (المائدة: 48) فیعلی (اتبع) (علی) ی لەگەل دا بە کاردی و ئەوتری (اتبع) علی مذهبە) وە (فی) لەگەل دا بە کاردی و ئەو بی بە (اتبع) فی مذهبە) ، بە لām لەو دا کە (عن) ی لەگەل دا بە کار هاتوووە ، ئەووە مانایەکی تر لە خۆی دەگریت کە وای لی دیت (ولاتتبع أهواءهم منصرفاً عما جاءك من الحق) واتە/ ئی مە قورئانمان هاوپی لەگەل هەموو هەقیقەت و پراستی یە کدا بو تو دا بە زانندوووە ، پراستی و دروستی کتیبەکانی پیش خۆیشی دیاری دەکات و چاودیرە بە سەر هەموویاندا ، بەو بەرنامە یە ی خوا ناردووەتی داوهریی بکە لە نیوانیاندا (کاتیک ئەهلی کیتاب کیشەکانیان دەهیننە لات) و شوین هەوا و ئارەزوویان مەکەووە لەو حەقە لامەدە کە بو ت پەوانە کراوە ...

بنه‌مای پانزەهەم: ورد بوونه‌وه له‌مه‌به‌سته‌کانی دووباره‌بوونه‌وه ..

بو تیگە یشتنێ چاکتر لە قورئان ، دەبی ت بە وردی سەیری ئەو ئایە تانە بکەین کە دووباره‌بوونه‌وه تابزانین جیاوازی هەیه لە نیوانیاندا ، یان نا ، ئیتر ئەو جیاوازی یە با وشە یە ک بی ت یان پی تیک بی ت ... هەر و هاهە و لبدەین لە مە بە سستی دووباره‌بوونه‌وه کە تی بگەین چە ند بتوانین ...

نموونهی یه کهم / خوی پهروه دگار ده فهرمویت:

أ- يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَاللَّهُ مُنِمْ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ، هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ (الصف:9) واته/ئهوانه ده يانه ويټ: هوكارى تايبه تيان ده ست بكه ويټ، تا

بتوانن نوورى خوا به فوو، به قاله ي دم بكوژيننه وه ! خوا نوورى خوى، ئاينى خوى ته واو ده كات وده يچه سپينيت هه رچه نده كافرو بي پرواكان پي ي سه غله ت بن وپييان ناخوش بيت ... (ليړه دا به دواى هوكاردا ده گه پريت تا وه كو

بيكوژيننه وه، خواش ده فهرموي نوورى خوم ته واو ده كه م)

ب- (يُرِيدُونَ أَنْ يُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَيَأْبَى اللَّهُ إِلَا أَنْ يَتِمَّ نُورُهُ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ، هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ) (التوبة:33) واته/ (ئاليړه دا له وه ده چيت هوكاره كانيان

ده ست كه وت بيت و خويان كو كر ديته وه ئينجا) ده يانه ويټ نوورو ئاينى خوا به فوو، يان به قاله ي دم بكوژيننه وه، (به لام خه ياليان خاوه) خوا ناهي ليت ئاواته كانيان بيته دى و(يا بى الله الا ان يتم نوره) هيچ شتيكى ترى ناوى جگه له وه نه بيت ئاين و نوورى خوى سه ربخات و ته واوى بكات، هه رچه نده كافرانيش پي ي سه غله ت و دلته نگ بن، هه ر ئه و زاته بويه پيغه مبه ره كه ي هاوړي له گه ل، هيدا يه ت وړي نمووي و ئاينى راست و دروست دا په وانه كر دو وه تا سه رى بخت به سه ر هه موو به رنامه و ئاينه كاني تر دا، هه رچه نده مو شريكه كانيش سه غله ت و نا په حه ت بن.

(وهك وتمان: ئه مجاره زياتر كارى كافران په ره ي پي درا وه و يه كسه ر ئه يانه ويټ دينه كه بكوژيننه وه بويه ده فهرموي) و(يا بى الله الا ان يتم نوره) به لام له حاله ته كه ي يه كه مدا كه خويان ئاماده ده كهن و ده يانه ويټ هوكار به ده ست به ينن (ليطفنوا) تا بيكوژيننه وه فهرمووي (والله متم نوره) كه واته ليړه دا ئه م دووباره كرده وه يه باس له دووقوناغى هه ولى كافران ده كات ..

نمونه‌ی دووهم /

ا- (هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا) (الأعراف 189) / واته / خوا ئه و زاته‌یه که ئیوه‌ی له‌یه که نه‌فس دروستکرووه و هه‌ر له‌ویش جووته‌که‌ی به‌دی هینا ، بۆ ئه‌وه‌ی ئارامی له‌لا بگرییت .. (لیره‌دا باس باسی ئارامی‌یه‌و (واو العطف) ی بۆ به‌کار دینی) به‌لام له‌م ئایه‌ته‌ی ترداباس له‌وه ده‌کات که ئاده‌م ماوه‌یه‌ک به‌ته‌نها بووه له‌به‌هه‌شتدا و پاشان (ثم) خوای گه‌وره حه‌وای هه‌ر له‌خۆی دروستکردووه ..

ب- (خلقکم من نفس واحدہ ثم جعل منها زوجها) الزمر 6 / واته: ئیوه‌ی له‌یه‌ک نه‌فسه‌وه دروستکردووه پاشان هاوسه‌ری له‌و نه‌فسه‌وه بۆ دروستکرد ... (که‌واته ئه‌م دوو ئایه‌ته به‌هۆی (واو) ی (العطف) و (ثم) هه‌و جیاوازن هه‌ریه‌که‌یان مانایه‌کی تایبه‌تی هه‌یه)

نمونه‌ی سێیهم / له‌ مه‌دینه له‌سووره‌تی (البقره) ئایه‌تی (225) دا قورئان ده‌فه‌رمویت: (لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا كَسَبْتُمْ فَلَوْ بُئِيتُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ) (البقره: 225) واته / خوای گه‌وره ئه‌و سویندانه‌تان لینگرییت که له‌ ده‌متان ده‌رده‌چیت و له‌سه‌ری پاهاتوون ، به‌لکو ئه‌وه‌تان ئی ده‌گرییت که نیه‌تی دلتانی له‌سه‌ره‌و خوا لیخۆشبووه و ئارامگرو خۆپراگه‌ره ...

پاشان خوای گه‌وره له‌کو‌تایی مه‌دینه‌دا له‌سووره‌تی (مائده) ئایه‌تی (89) دائه‌م حوکمه‌ی زیاتر پروونکرده‌وه و ئایه‌ته‌که‌ی پیشووی ته‌واو کرد به‌وه‌ی که فه‌رمووی (لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَدْتُمُ الْأَيْمَانَ (المائدة: 89)

واته / خوالی‌تان ناگرییت کاتیک به‌ساده‌یی سویند به‌ده‌ماتندا دیت ، له‌و سویندانه‌تان ده‌پرسیته‌وه که بیروه‌وشتان لای بووه‌و بۆ مه‌به‌ستیک و تووتانه وجه‌خت کراوه‌ته‌وه سه‌ری ، ئه‌وه‌ش که‌فاره‌ته‌که‌ی (فَكْفَّارَتُهُ) :

أ- (لا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّعْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَّدْتُمُ الْأَيْمَانَ فَكَفَّارَتُهُ إِطْعَامُ عَشْرَةِ مَسَاكِينَ مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعَمُونَ أَهْلِيكُمْ (المائدة: 89)
واته/ نان وخوراك دان به ده كه سى هه ژار به شيويه كى مام ناوه ندى كه بو خاوو
خيژانتان سهرفى ده كه ن....

ب- او كسوتهم... يا خود پوشته كردنه و هيان

ج- او تحرير رقبه... يا خود نازا كردنى به نديه كه نه گهر بووى...
ئه وهى تواناى نه وانه شى نه بوو ئه وا (فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ) باسى پوژ
به پوژو و بيت...

(ذَلِكَ كَفَّارَةٌ لَأَيْمَانِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ) ئه وه كه فاره تى سوينده كانتانه كاتيك سويند
ده خون و نايه نه سهر (وَاحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ) سوينده كانتان بپاريژن و بيبه نه سهر
(كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ) (المائدة: 89)

ئابه و شيويه خوا ئايه ته كانى خويتان بو پرون ده كاته وه بو ئه وهى سوپاس
گوزارى بكه ن, به لى... ئه م ئايه تانهى دوايى هه موو لايه نه كانى سويند
خواردنيان پرونكرده وه كه ته و او كارى ئه وهى پيشووه...

نموونهى چواره م/ دو باره بوونه وهى چيروكه كان له زوربهى سووره ته كاندا كه
هه ريه كه يان به شيكه له و چيروكه و پولى په روه رده يى خوئى ده بينى له و
جيگايه دا كه به كار هينراوه و پاشان هه موو به شه كان كو بكرينه وه يه كترى ته و او
ده كه ن وهه موو لايه نيكي چيروكه كه ده رده كه و يت

بنه ماي شانزه هه م/ ماناى ووشه قورئانى يه كان له زمانى عه ره بى دا....
بو وردبوونه وه له قورئان, ده بيت بگه رپين به دواى مانا كانى وشه يه كى قورئانى له
زمانى عه ره بييدا , ئاخو كاتى خوئى عه رب به چ مانايه ك ئه و وشه يه يه ي به كار
هيئاوه , خواى گه و ره له زمانى عه ره بى دا كه پيك هاتوو له نزيكه ي دوا نزه هه زار

پهگ، تهنه هه زاروحهوت سهه د پهگه هه لېژاردووه به کاره هیناوه به هوی
قورنانشه وه ئەم پهگانه زیاتر بلاو بوونه ته وه به کارده هیئرین...

نموونه یه که م/ جاری واهیه وشه یه که له دوو شویندا به کارهاتووه به دوو
مانای جیاواز، وه که وشه ی (بلی، یبلو، نبلو)...

أ- قورنان ده فهرمویت (یوم تئلی السرائر) الطارق 9: واته/ نهین و نه سرار
یان ده رنه خهین، ئین عومر ده لی (خوای گه وره هه موو نهین یان ئاشکرا
ده کات، ئەگه ر باشن له پرووگه شیاندا دیاره، ئەگه ر خراپیش بن له پروو
پهشی وگرژی یاندا دیاره)

ب- ههروهه ده فهرمویت (وَلَنبَلُوَنَّكُمْ حَتَّى نَعْلَمَ الْمُجَاهِدِينَ مِنْكُمْ وَالصَّابِرِينَ وَ
نَبَلُّوا أَخْبَارَكُمْ) (محمد: 31) واته: سویند به خوا ده تاخهینه بهر تا قیکردنه وه
, تاله جیهانی واقیعدا تیکۆشه روخوڤراگران تان ده ریکه ویت و ئاشکرا بییت
بو مان، بو ئه وهش بزاین دهنگو باستان چون ده بی و تاقی بکهینه وه...
(که واته به مانای ئاشکرا کردن و به مانای تا قیکردنه وهش دیت که له هه ر
شوینیکدا مانایه که ده گه یه نییت)

نموونه ی دووه م/ خوای پهروه رداگه ده فهرمویت (وَالْأَرْضَ بَعْدَ ذَلِكَ دَحَاهَا)
(النازعات: 30)

دحا الأرض: زهوی پراخستووه و فراوانی کردووه، ههروهه له زمانی عه ره بيشدا
به وه دیت که سیک به ر دیک هه لبدات و به ر ده که بروت یا به دهوری خو ی دا
بسورپه ته وه... زنیانی ته فسیر به وه ی یه که م ته فسیر یان کردووه که مانا که ی
ته واره و هه ر که س به چاو سهیری زهوی بکات هه تا چاوی برپکات زهوی یه و
خوای گه وره وه که فهرش بو ئەم ئاده میزاده ی پراخستووه و فراوانی کردووه، به لام
به پی ی زانیاری ئەم پو که دۆزرا وه ته وه زهوی له سه ر خولگه ی خو ی ده جو لی
به دهوری خو ردا و پاشان به دهوری خو شی دا که واته ئەم مانایه ی تریش که له

زمانی عه‌ره‌بی‌دا هه‌یه هه‌ر راست دهرده‌چی‌و، زه‌وی وه‌ك به‌ردی‌کی گه‌وره هه‌لدرا‌بی تا ئاوا له‌بو‌شایی ئاسماندا بسورپێته‌وه... .

بنه‌مای‌حه‌ئده‌هه‌م/ گه‌ران به‌دوای جیاوازی مانای‌ئه‌و وشانه‌ی كه‌له‌یه‌ك ده‌چن :

له‌زمانی عه‌ره‌بی دا جاری واهه‌یه كو‌مه‌لی وشه‌ به‌ده‌وری یه‌ك مانادا دین و ده‌چن ، به‌لام جیاوازی‌ش هه‌یه له‌نیوانیانداو قورئان هه‌ركامی‌کیانی به‌كار هی‌نابی به‌حساب و به‌حیكمه‌ت به‌کاری هی‌ناون... .

نموونه‌ی یه‌كه‌م/ وشه‌ی (الفقی‌ر، المسکین) هاتوو له‌چه‌ند ئایه‌تی‌کی قورئانداو جیاوازی هه‌یه له‌نیوانیاندا... .

أ-الفقی‌ر... كه‌سی‌كه كه‌هه‌ژاره‌و پێویستی به‌خه‌رجی‌یه بو‌ خو‌ی و مال و منالی، به‌لام پێوه‌ی دیار نی‌یه‌و ، كه‌سی نه‌زانی له‌به‌ر شیوه‌و په‌نگ و پروو، وه‌ قسه نه‌کردنی هه‌ست ناکا كه‌ هه‌ژاره ، یا به‌ توانایه‌و ئیش ده‌كات ، وانازانی مو‌ح‌تاجه‌و به‌شی ناکات.. .

قورئان ده‌فه‌رمو‌یت (لِلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ أُحْصِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَطِيعُونَ ضَرْبًا فِي الْأَرْضِ يَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ أَغْنِيَاءَ مِنَ التَّعَفُّفِ تَعْرِفُهُمْ بِسِيمَاهُمْ لَا يَسْأَلُونَ النَّاسَ إِلْحَافًا) (البقرة: 273) واته/ خێرو سه‌ده‌قات بدن به‌و هه‌ژارانه‌ی له‌پیناو خوادا لی‌پراون و ناتوانن بگه‌رین به‌زه‌ویدا بازرگانی و کاسبی بکه‌ن(به‌هوی خه‌ریک بوونیان بو‌ گه‌یاندن پهیامی خوایی)، ئه‌وه‌ی نه‌یانناسی‌ت، واده‌زانیت ده‌وله‌م‌ه‌ندن ، تو‌ ئه‌ی پێغه‌مبه‌ر(ص) به‌په‌نگ و پروو خسارو سیمایاندا ده‌یانناسیته‌وه ، داواناکه‌ن له‌خه‌لکی‌و، به‌زۆر شت ناسه‌نن و خه‌لکی‌ پرووگێر ناکه‌ن، هه‌ر خێری‌ک ئه‌نجام بدن ئه‌وه بی‌گومان خوا زانیه‌پی‌ی. هه‌روه‌ها

ده فہرمویت (يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ)
(فاطر: 15) واتہ / خہلکینہ ئیوہ ہہ ژارو موحتاجی خوان و خوای گہ ورہ یہ
کہدہ ولہ مہندن و سوپاسکراوہ... (واتہ ہہ مووخہ لک ہہ ژارن, ئە گہر دیاریش
نہ بی پینانہ وہ)

ہہ روہا جوولہ کہ کان بی ئەدہ بیان دە کردوو دە بیان ووت (لَقَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ
الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ فَقِيرٌ وَنَحْنُ أَغْنِيَاءُ سَنَكْتُمُ مَا قَالُوا وَقَتْلُهُمُ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقِّ
وَنَقُولُ دُفُوعًا عَذَابَ الْحَرِيقِ) (آل عمران: 181)
واتہ / سویند بیٹ بیگومان خوای پەروردگار گوفتاری نابہ جوی ئەو
جوولہ کانہی بیست کہ و تیان: خوا ہہ ژارہو ئیمہ دە ولہ مہندن, ئیمہ ئەو
گوفتارانہ یاداشت و تۆمار دە کہین لە سہریان , ہہ روہا کوشتنی پیغہ مہبران
بہ دەستی ئەوان بہ ناحق (ئەویش تۆمار کراوہ لە سہریان) لە دۆزہ خیشدا پینان
دە لێن: بچیژن سزای ناگری سوتینہر...

نہ یان و ت خوای گہ ورہ (مسکین) ہ. واتہ ہہ ژارہ و دیارہ پییہ وہ کہ ہہ ژارہ, بہ لکو
لە عنہ تیان لی بی و تیان خوا ہہ ژارہ ہہرچہند ہہ ژاری بہ کہشی نادیارہ...
ہہ روہا حہ زرتی موساش کہ چوو بو مہ دیہن فہرموی (فَسَقَى لَهُمًا ثُمَّ تَوَلَّى
إِلَى الظِّلِّ فَقَالَ رَبِّ إِنِّي لِمَا أَنْزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ) (القصص: 24)
واتہ / ئاوی مہ پرو مالاتہ کہی بو دوونافرہ تہ کہ داو, دوایی چووہ ژیر
سیبہریکەوہ و فہرموی: پەروردگار بہ راستی تو خیروبیری زورت بہ سہردا
پژاندووم, بہ لام ہیشتا ہہ ژارم و ناتاجی بہ خششی زیاترم...

(دیارہ ہہ ژاری بہ کہی خوی لای خوا دەردہ بریت و بو خہ لکی باس ناکات)
ب- (المسکین) ئەو ہہ ژارہ یہ کہ پیوہی دیارہ ہہ ژارہ, بہ وہی کہ داوا دەکات,
یان حال و بارو زوفی دیارہ کہ نہ بووہ و نہ دارایہ...

قورئان دە فہرمویت (يَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلْ مَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ خَيْرٍ فَلِلَّهِ وَاللَّهِ وَ
الْأَقْرَبِينَ وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ وَإِنَّ السَّبِيلَ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ)

(البقرة: 215) واته / لیّت ده پرسن ئه‌ی محمد (ص) که چی ببه‌خشن، پبیان بلیّ:
 هه‌ر خَیْرَک ده‌که‌ن سه‌ره‌تا دایک و باوکتان فه‌راموْش مه‌که‌ن، هه‌روه‌ها خزمان
 وه‌ه‌تیوان وه‌ه‌ژاران و پریبوارانی نه‌داریش، هه‌ر خَیْرو چا‌که‌یه‌کیش ئه‌نجام
 ده‌دن، دلنیا بن که خوا زانا و ناگاداره. (لیرهدا مه‌به‌ست ئه‌و هه‌ژارانه‌یه
 که‌دیارن). هه‌روه‌ها بو جوله‌که‌ش ده‌فه‌رمویّت (وَضُرِبَتْ عَلَیْهِمُ الذِّلَّةُ وَالْمَسْكَنَةُ
 وَبَاءُوا بِغَضَبٍ مِّنَ اللَّهِ (البقرة: 61) واته / جا به‌هوْی لاساری و خراپیانه‌وه
 سووک‌ی و ریسوایی ولاتی وزه‌بوونی و (هه‌ژاری‌یه‌که‌ پبیان‌ه‌وه‌ دیاره‌ یان خوْیان
 وا ده‌رده‌خه‌ن بو ئه‌وه‌ی سوْزو به‌زه‌یی خه‌لک به‌لای خوْیاندا رابکیْشن) درا
 به‌سه‌ریانداو شایانی خه‌شم و قینی خوایش بوون...

هه‌روه‌ها له‌باره‌ی سیفاتی ئه‌هلی دوْزه‌خه‌وه ده‌فه‌رمویّت (وَلَا يَحْضُ عَلَى طَعَامِ
 الْمَسْكِينِ) (الحاقة: 34) واته / (ئه‌و دوْزه‌خ‌یه‌یه) باوه‌ری به‌خوای گه‌وره‌ نه‌بوو،
 هانی که‌سی نه‌ئه‌دا که‌خواردن بده‌ن به‌و هه‌ژارانه‌ی که‌ته‌واو دیاره‌ هه‌ژارو
 نه‌دارن (واته: به‌چاوی‌خوْی ئه‌یبینین که‌چی گوْی نه‌ئه‌دانی) و، نافه‌رمویّ (علی
 طعام الفقیر) چونکه‌ فه‌قیره‌که‌ هه‌ژاری‌یه‌که‌ی دیار نی‌یه‌و په‌نگه‌ گله‌یی له‌سه‌ر
 نه‌کریّ وه‌کو ئه‌وه‌ی که‌ (مسکین) هه‌و دیاره‌...

(الفقیر و المسکین) به‌یه‌کیش‌ه‌وه‌ هاتوون (إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ
 وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمَوْلَاةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ
 السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ) (التوبة: 60)
 واته / بیگومان زه‌کات بو هه‌ژاری‌دی‌او نادیارو ئه‌و که‌سانه‌ی که‌کارمه‌ندن
 به‌سه‌ریه‌وه‌و به‌و موسلمانه‌ نوْی‌یانه‌ی که‌هیش‌تا دل‌یان دانه‌مه‌زراوه‌و دل‌یان
 راده‌گیریّ و بو ئازاد کردنی کوْیله‌کان و یارمه‌تی دانی قه‌رزاره‌کان و بو گه‌یان‌دنی
 ئایینی خواو هه‌روه‌ها ئه‌و پریبوارانه‌ش که‌پاره‌یان لی‌ده‌بریّت و نه‌دارده‌بن،
 دابه‌شکردنی زه‌کات به‌و شیوه‌یه‌ فه‌رزه‌ له‌لایه‌ن خواوه‌ له‌گه‌ردنی موسلماناندا،
 خواش زاناو دانایه‌.

نمونه‌ی دووهم / له قورئاندا وشه‌ی (مس) و وشه‌ی (أصاب) هاتوو،
 که‌یه‌که‌میان به‌رکه‌وتنیکی زور که‌م و، دووهمیشیان یانی به‌رکه‌وتنیکی زیاترو
 تووش بوونی شتیکی گه‌وره خیر بی‌یان شه‌ر، قورئان ده‌فه‌رمویت (إِنْ تَمَسَسَكُمْ
 حَسَنَةً تَسُوهُمْ وَإِنْ تُصِبْكُمْ سَيِّئَةٌ يَفْرَحُوا بِهَا وَإِنْ تُصِبرُوا وَتَتَّقُوا لَا يَضُرُّكُمْ
 كَيْدُهُمْ شَيْئاً إِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ) (آل عمران: 120)
 واته/ نه‌گه‌ر که‌مترین خووشی پرووتان تی‌بکات کافران پی‌یان ناخو‌شه‌و، نه‌گه‌ر
 تووشی به‌لاو موسیبه‌ت ونا‌ر‌ه‌ه‌تی‌یه‌کی گه‌وره‌ش بوون دل‌شاد ده‌بن، جا‌نه‌گه‌ر
 خو‌گرو پاریزکارین، پیلانی نه‌وان هیچ زیانیکتان پی‌نا‌گه‌یه‌نی‌ت، چونکه
 به‌راس‌تی خو‌ا ده‌وری پیلانی‌ادی—دا‌وه‌و نا‌گ‌اداری هه‌موو
 کاروکرده‌وه‌ونه‌خشه‌یه‌کیانه.

**بنه‌مای هه‌ژده‌یه‌م / کاتیک ده‌قیکی قورئانی ده‌لاله‌ت ده‌کاته سه‌ر
 دووشت یان زیاتر..**

جاری واهیه ده‌قیکی قورئانی یان وشه‌یه‌کی ده‌لاله‌تیکی له‌بنه‌ره‌تی زماندا
 هه‌یه‌و، ده‌لاله‌تیکی تری هه‌یه له‌عورفی عامدا، یان شتیکی به‌رجه‌سته‌یه‌و بو
 شتی مه‌عنه‌وی به‌کار هاتوو، جا پی‌ویسته لی‌یان ووردینه‌وه‌وشاره‌زای بیه‌ن:
نمونه‌ی یه‌که‌م: وشه‌ی (المکر) له‌قورئاندا هاتوو و له‌زماندا بو‌ئه‌و پیلان
 وته‌گبیره به‌کار دی‌ت که‌به‌نه‌ینی‌ده‌کریت، خیری‌ی یان شه‌ر بی‌... پاشان
 وشه‌ی (المکر) له‌لای خه‌لکی‌وعورفی عام بو‌ پیلان وته‌گبیری نه‌ینی شه‌ر به‌کار
 هات، بو‌یه ده‌بی‌ت له‌ته‌فسیری نه‌و نایه‌تانه‌دا که‌(مکر)ی تی‌دا هاتوو بچینه‌وه
 سه‌ر بنه‌ره‌تی زمان.. قورئان ده‌فه‌رمویت (وَالَّذِينَ يَمْكُرُونَ السَّيِّئَاتِ لَهُمْ عَذَابٌ
 شَدِيدٌ وَمَكْرُ أُولَئِكَ هُوَ يُبْورُ) (فاطر: 10)

واته/ نه‌وانه‌ی که‌پیلانی خراپ ده‌گپن سزای زور توندوتیژ بو‌یان ناماده‌یه،
 پیلانی نه‌وانه هه‌رخوی پووچ ده‌بی‌ته‌وه‌و بی‌به‌روبووم ونا‌کامه.. هه‌روه‌ها
 (اسْتَكْبَاراً فِي الْأَرْضِ وَمَكْرَ السَّيِّئِ وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئِ إِلَّا بِأَهْلِهِ فَهَلْ
 يَنْظُرُونَ إِلَّا سُنَّتَ الْأَوَّلِينَ فَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَبْدِيلاً وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَحْوِيلاً)

(فاطر: 43) واتە/ خۆيان بەزل وگەورە دەزانی لەزەویداو پیلانی شەپرو تاوانیان کیشا، بەمەرجیک پیلانی شەپروتاوان تەنھا بەسەر ئەوانەدا دەشکیتەووە کە نەخشەى بۆ دەکیشن، مەگەر ئەمانە بەدژایەتى ئیسلام تەنھا چاوەرپى ئەو کارەساتانە بکەن کە بەسەر گەلانى پيش ئەمان دا هاتوو، (کاتى بپروايان بەپيغەبەران نەهیناو لەناو بران) ئیتر تۆ نابینیت هەرگیز لەياساو بەرنامەکانى خوادا گۆرانکاری پيش بیئت، هەرگیز نابینیت یاساو بەرنامەکانى خوا لەنەخشەى خۆيان لایەن (کەبەشیکی ریسواکردنى پیلانگێرانه)...

لەم دووئایەتەدا بەناشکرا(مکرى) (السیء)ى جیا کردەووە لەهى چاک... لەسوورەتى (أنفال)یش دا ئایەتى(30)دەفەرمویت (وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ) (لأنفال: 30) واتە/ ئەىمحمد(ص) یادى ئەو کاتە بکەرەو، کاتیک ئەوانەى بیباوەر بوون پیلانیان دەگێرا دژی تۆ بۆ ئەوێ بەندت بکەن، یان بتکوژن، یان دەرت بکەن، ئەوان پیلانى خۆیان دەگێرن وخوايش پیلانى خۆی دەخاتە کار (بەپووج کردنەوێ کارەکانیان)، دانیابن خوای گەورە چاکترینى هەموو پیلانساز و نەخشەسازانە، نایەلى پیلانیان سەربگى... (پیلانەکانى خواش خیرە بۆ مروفايەتى ، کە لەناوبردى خراپەکارانە).... هەر وها لە سوورەتى (النمل)دا ئایەتى 52دا دەفەرموی(وَمَكْرُوا مَكْرًا وَمَكْرَنَا مَكْرًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ، فَاَنْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ مَكْرِهِمْ اَنَا دَمَرْنَاَهُمْ وَقَوْمَهُمْ اَجْمَعِينَ، فَتِلْكَ بُيُوتُهُمْ خَاوِيَةً بِمَا ظَلَمُوا اِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ) واتە: (لەهۆزى ئە مودا نو دەستە هەبوون خراپکار، سویندیان خوارد کە لەشەودا بدەن بەسەر حەزەرەتى(صالح) داو خۆى وشوینکەوتوانى لەناوبەرن، پاشان ئەگەر گومانیشیان لیکردن سویند بخۆن کە ئاگایان لى نیه) ئەو تاوانبارانە پیلانیان دانا، ئیمەش نەخشەیهکی ترمان کیشا بۆ بزگار کردنى بپرواداران و لەناوبردى کافران، ئەوان ئاگایان لى نەبوو، هەستیان پى نەدەکرد، جائیتر سەرنج بدەو

ته ماشاکه، سهره نجامی پیلانه که یان چی یان به سهرهات، به پرستی ئیمه
ئه وانیش (نو تا قمه که) وگه له که مان به یه که وه له ناو برد... ئه وه ته ماله کان یان
کاو وچوله به هوئی ئه و سته مه ی که کرد یان، به پرستی ئاله و به سهرهاته دا
به لگه و نیشانه ی ته واو هه یه بو که سانیک که له شت تی بگه ن و بزانه

سهرنجیک: پیلانی ژیر به ژیرو نهینی دوژمنان هه رگیز به رامبه ر به هه ق
ته واو نابی، به لام ئه بی ئه وه مان له بیرنه چی که خوی گه وره خاوه نی ئه م
بوونه وهره یه و به ره لای نه کرد ووه هه رکه س چی ده کات بیکات، به لکو ناگای
له هه موو ووردو درشتیک وناشکراو نهینی یه که له م بوونه وره بی پایانه دا... جا
ئه وانیه ی خه ریکی ئه و کارانه ن یه کسه ر تو مار ده کری له سه ری ان و پاشان به دژه
پیلانی هه ق له په ره رده گاری بالاده سته وه ته خت و تاراجیان تیک ئه دا، ئه و
ده سته و تا قمه تیا ده چن و ده سته و تا قمیکی تر به فیزه وه دین خویان تا قی
ده که نه وه و به هه مان ریبازی چه و تا ده پون وئه مانیش هه مان سه ره نجامیان
ده بی (چونکه سوننه ت و باوی خوا یه له م بوونه وهره دا)، ئه مه ش به ره ده وام
ده بی تا قیامه ت ، ئه وه ته قورئان ده فه رمویت (وَإِذَا أَدْقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً مِنْ بَعْدِ
ضَرَاءٍ مَسْتَهُمْ إِذَا لَهُمْ مَكْرٌ فِي آيَاتِنَا قُلِ اللَّهُ أَسْرَعُ مَكْرًا إِنَّ رُسُلَنَا يَكْتُوبُونَ مَا
تَمْكُرُونَ) (یونس: 21) واته / کاتیک خه لکی له دوا ی ناخوشی یه که بو یان پیش
دی ت، له ره حمه ت و به خششی خو مان به هره وهری ان ده که ین ، ئه وه یه کسه ر
پیلانگی ری کاریانه دژ به ئاین و فه رمانه کانی ئیمه ، ئه ی محمد (ص) پییان بلی:

خوا خیراتره له وان له نه خشه و پیلان دا، به پرستی (نه که هه ر ناگامان لی یانه)
به لکو فریشته کانمان هه موو پیلان و فی لیکیان تو مار ده که ن... (ئه مه ش
له به ره وه ی پیلان دانانی نهینی قوناغیکی سامناکه که کافران ده یگه یه نی)،
به لام گونا هکردن و خرا په کردن و هه ندی قسه ، مؤله تیک ده دری له نوو سیندا سا
به لکو ته و به بکات، ئنجا ده نوو سری چونکه مه ترسی که متره، هه ره وک

ده فەرموی (سَنَكْتُبُ مَا قَالُوا وَقَتْلُهُمُ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقِّ وَنَقُولُ ذُوقُوا عَذَابَ
الْحَرِيقِ) (آل عمران: 181)

(كَأَلَّا سَنَكْتُبُ مَا يَقُولُ وَنَمُدُّ لَهُ مِنَ الْعَذَابِ مَدًّا) (مریم: 79)

نموونهی دووهەم/ هەروەها قورئان وشەیی (الأبواب) کە شتیکی بەرجهستهیه
به کاری دینی بو (دهرگای خێرو خوشی) کە مه‌عنه‌وییه....

(الظلمات والنور) تاریکیه‌کان و پرووناکی، که هه‌ست پیکراوه به کاری دینی
بو تاریکیه‌کانی کوفرو نووری ئیمان کە مه‌عنه‌وین....

(الختم) کە مۆرکردنی ئاسایییه، بو مۆرکردنی دل و ده‌روون
به کاره‌ینراوه. ئەو به کاره‌ینانه‌ش کە زۆرن پێویسته ناگاداری بین بو
تیگه‌یشتن له‌ئایه‌ته‌کانی قورئان..

خوای په‌روه‌ردگار ده‌فه‌مویت (حَتَّىٰ إِذَا فَنَخْنَا عَلَيْهِمْ بَابًا ذَا عَذَابٍ شَدِيدٍ إِذَا هُمْ
فِيهِ مُبْلِسُونَ) (المؤمنون: 77) واته/ کاتیک کە ده‌روازه‌ی سزایه‌کی سه‌ختیان
لی‌ده‌که‌ینه‌وه، ئیتر ده‌سته‌به‌جی له‌ناویدا سه‌رگه‌ردان و سه‌ر لێشیواو و
ناؤمیّد ده‌بن.

هه‌روه‌ها ده‌فه‌رمویت (خَتَمَ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ وَعَلَىٰ سَمْعِهِمْ وَعَلَىٰ أَبْصَارِهِمْ
غِشَاوَةً وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ) (البقرة: 7) ئەو بیباوه‌رانه‌ خوا مۆری ناوه‌ به‌دل
وگوییانداو په‌رده‌ی به‌سه‌ر چاویاندا هیناوه، نه‌بیرده‌که‌نه‌وه‌و نه‌ه‌ق
ده‌بیستن، هه‌ر بۆیه سزایه‌کی سه‌خت چاوه‌رپێیانه... (دیاره کۆمه‌لیکی
تایبه‌تن له‌کافران. گه‌یشتونه‌ته‌ قوناغی مۆرکردنی دل و گوی).

بنه‌مای نۆزده‌یه‌م/ کاتیک ئایه‌تیک کۆمه‌لی مانا ده‌گریته‌وه:

کۆمه‌لی له‌فوقه‌هاو ئوسولیه‌کان رایان له‌سه‌رئه‌وه‌یه ئەگه‌ر ئایه‌تیک زیاتر
له‌یه‌ک مانای دابه‌سته‌وه‌ودژایه‌تی نه‌بوو له‌نیوانیانداو. به‌لگه‌یه‌که‌ نه‌بوو کە
به‌لایه‌کدا ساغی بکاته‌وه، ئەوا مانا‌کان ده‌کری هه‌موویان مه‌به‌ست

بن... که نه مهش جوړیکه له به لاغت.. لهو زانایانهش وهک (ئیمام

مالیک) و(ئیمام شافعی) و.. هتد

نمونه یی که م / (قَتَلَ أَصْحَابُ الْأَخْذُودِ ، النَّارِ ذَاتِ الْوُقُودِ ، إِذْ هُمْ عَلَيْهَا قُعُودٌ ، وَهُمْ عَلَى مَا يَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ شُهُودٌ ، وَمَا نَقَمُوا مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ) (البروج: 8)

واته/ به کوشت چن نه وانه ی که چالیان هه لکه ند بو پر واداران، ناگری داگیر ساوو به تینیان کرده وه، نه وکاته ی که به ده وریدا دانیشتبوون، له نزیکه وه چاودیږی نه و کاره ساته یان ده کرد که به سهر باوه پر داراندا ده هیئرا وخویان له نزیکه وه سهر پهرشتی یان ده کرد، نه م رق وداخه یان له پر واداران ته نها له بهر نه وه بوو که نه وان باوه پری به تینیان ده هیئا به خوای بالا دهستی شایسته ی سوپاسگوزاری.. وشه ی (نقمو) له زمانه ی عه ره بی دا به مانای

(عاب) دیت یانی عه یی یی ئی ده ریئنی

هه روه ها به مانای (کَرَّةٌ أَشَدُّ الْكِرَاهِيَةِ) رقی لییه رق ئی بوونی زور ،

وه به مانای (عاقب) سزای دا..

نه م سئ مانایه هه ر سئکی بو نه م شوینه ده گونجی ویه کتری ته و او ده کن... که واته (و مانقمو منهم) یانی له سهره تاوه گالته یان به پر وای پر واداران کردو عه یبدریان کردن، ئنجا که نه مه یان سوودی نه بوو، رق وقینیان نه ستور بوو به رامبه ریان، ئنجا سزایان دان به سووتانندن... نه مه ش هه ربه شیکه له کور تپری (الایجان) له قورئاندا که وشه یه که به کار ده هیئنی ناوا فراوانه و چند مانایه کی هه یه وه مووشیان راستن...

نمونه یی دووه م / (وَاللَّيْلِ إِذَا عَسَسَ ، وَالصُّبْحِ إِذَا تَنَفَّسَ) (التکویر: 18)

عسس: یانی کاتی شه و دادیتو تاریکی دیت، هه روه ها یانی کاتیک شه و کو تایی دیت و تاریکی نامینیت... هه ر دوو ماناکه ش ده گونجی و قورئان سهرنج راده کیئشی بو نه و کاته ی که شه و دادیت وه نه وکاته ش که شه و

کوٹای دیّت، واتہ / سویند بیّبه شه و کہ دادیّت و کوٹای دیّت، وه به ره به بیان کاتیّک هه ناسه دهدات (ههروهک به ره به بیان گیانی له به راییت و زیندوو بیّت وه ناسه بدات)...

نموونه ی سیّیه م / (أَقْمِنْ هَذَا الْحَدِيثِ تَعْجَبُونَ، وَتَضْحَكُونَ وَلَا تَبْكُونَ، وَأَنْتُمْ سَامِدُونَ، فَاسْجُدُوا لِلَّهِ وَاعْبُدُوا) (لنجم: 62)

وشه ی سامدون له زمانی عه ره بی دا حهوت مانای هه یه:

1. لاهون لابعون __ خه ریکی گه مه و یارین و سه رقان
2. ساهون غافلون __ بی ناگان
3. مشغولون بالغناء- سه رقالی گورانین
4. متکبرون بطرون آشرون- لوت به رزن
5. قائمون جامدون لاتتأثرون - هیچ کاریان تی ناکات و وشکن وبی

شعورن

6. أغبیاء—بی عه قلن

7. متحیرون - سه رگه ردان و واقورماون

جا ئه م حهوت مانایه هه موویان ده گونجین به یه که وه له و شوینه دا، چونکه ئه و سیفاتانه هه مووی له و کافرانه دا هه ن که باسیان ده کات... مانای نایه ته که ش (نایا ئیوه له م قسه یه که قورئانه سه رسام ده بن ؟

پیده که نن و گریانتان نایهت بو ئه و چاره نوسه ره شه ی که چاوه پرتانه، ئیوه به رده وام سه رگه رمی رابواردن و گورانی و یارین و بی ناگان و لووت به رزن و هیچ کارتان تی ناکات و بی عه قل و سه رگه ردانن، ده ی که واته بی داربنه وه و سوژده بو خوی به دیهینهر بهن و هه ره ئه ویش بپه رستن.

بنه های بیستم / جوانکاری (البديع) له قورئاندا و وردبونه و ونه وه لیّی: جوړیک له جوانکاری دارشتنی قورئانی (الالتفات) ه واته / گوړینی شیوازی قسه له (خطاب) ه وه بو (الغیبه) و بو (التکلم) و... هتد

أ- له (التكلم) بؤ (الخطاب) (وَمَا لِي لَا أَعْبُدُ الَّذِي فَطَرَنِي وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ)
(يس:22)

له جياتى بفرموى (واليه أرجع) فرموى (وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ) نه مهش گورينه
له باسى خويه وه هاته سهر باسى نه وان و وتى (ئيوه ده گهرينه وه بؤ لای
خوا)... واته/ بوچی من نه و خوايه نه په رستم كه به دى هي ناوم, ئيوهش
هه ربؤ لای نه و ده برينه وه (بؤ هق و حساب وليپرسينه وه)

ب- له (التكلم) بؤ (الغيبه)

(إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُّبِينًا، لِيَغْفَرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ وَيُتِمَّ نِعْمَتَهُ
عَلَيْكَ وَيَهْدِيكَ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا) (الفتح:2)

واته/ نهى پيغه مبهه (ص) به راستى ئيمه سه ركه وتنيكى ئاشكرامان پي به خشيت
, (مه به ست ري كه وتنه كه ي خوده يبييه) تا خوا له هه موو گونا هانى رابر دوو
ئاينده شت خوش بييت. (نه گهر شيوازي قسه كردنه كه ي نه گورپايه ده يفه رموو
(لِيَغْفَرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ) (الفتح:2) كه چى گورى ..
هه روه ها ئايه تى (أَمْرًا مِنْ عِنْدِنَا إِنَّا كُنَّا مُرْسِلِينَ، رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ
الْعَلِيمُ) (الدخان:6)

(له شهوى قه دردا هه موو كاروكرده وه به رنامه يه كى پر له حيكمه ت ودانايى
له يه ك جيا ده كريتته وه) نه مهش فه رمان و برياري كه له لايه ن ئيمه وه, بيگومان
ئيمه ش پيغه مبهه رانيش ده نييرين, ره وان هه كردنى نه م قورئانه ره حمه تى
په روه دگارى تويه بؤ به رهى ئاده مى , به راستى هه ر نه ويشه كه بيسه رو زانايه
به هه موو شتيك ... (ده كرا بفرموى: انا كنا مرسلين, رحمه منا ...)

ج_ له (خطاب) هوه بؤ (الغيبه):

(هُوَ الَّذِي يُسَبِّرُكُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ حَتَّى إِذَا كُنْتُمْ فِي الْفُلِكِ وَجَرَيْنَ بِهِمْ بِرِيحٍ طَبِيبَةٍ
وَفَرَحُوا بِهَا جَاءَتْهَا رِيحٌ عَاصِفٌ وَجَاءَهُمُ الْمَوْجُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ أُحِيطَ
بِهِمْ دَعَا اللَّهُ مَخْلَصِينَ لَهُ الدِّينَ لَئِنْ أَنْجَيْتَنَا مِنْ هَذِهِ لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ)
(يونس:22)

واته/ خوا ئه و زاتيه كه له وشكاني و دهريادا هاتوچوتان پيڤهكات, ههتا ئه و كاته ي كه له كه شتیه كاندا دهبن و دهیانگويژيته وه بههوی باو شه مایلیکی نارامه وه وه موو پیی دلخوشن, ئینجا بایه کی توندو بههیزو سهخت به ره و كه شتی به كه بیته وه له بكات و له هه موو لایه كه وه شه پۆل بۆیان بیته, ئیتر و ابزانن كه دهوره دراو و پرزگار بوونیان ئهسته مه, ئا له و كاته دا خه لكه كه له ناخه وه هانا و هاوار بۆ خوا ده بن, دلنیان كه خوانه بیته كه س ناتوانیته فریایان بکه ویته, به موخلیسی دوعا ده كه ن و ده لیين: به خوا ئه گهر له م به لایه و, له م تهنگانه یه, پرزگارمان بکه یته, ئه وه به راستی ده چینه ریزي سوپاسگوزارانته وه..

(ئه كرا بفرموی: حَتَّىٰ اِذَا كُنْتُمْ فِي الْفُلْكِ وَجَرَيْنَ بِكُمْ بَرِيحٍ طَيِّبَةٍ...)

یان ده فرموی (ادخلوا الجنة انتم وازواجكم تحبرون يطاف عليهم بصحاف من ذهب واکواب وفيها ما تشتهيه الأنفس وتلذ الأعين وانتم فيها خالدون) (الزخرف: 71)

واته/ پييان ده فرمویته فرموی بچنه بهه شته وه خوتان وهاوسه ره كانتان, خوتان وئه وانه ی وهك ئیوه خواناس بوون و له وی ژيانی کامه رانی وشادیتان پی ده دریته. له سه ر سینی وکوی نالتون جو ره ها خواردن و خوار دنه وه ی جوان و پازا وه و تام و بۆن خو شیان به سه ردا ده گپرن و له و بهه شته دا هه رچی دل و نه فسیان هه زی پیبکات وچاویان پی یگه ش بیته وه تیا به تی وئی وه ی خواناس تیا یا ژيانی نه پرا وه ی تیا ده به نه سه ر... ده کرا بفرموی (ادخلوا الجنة انتم وازواجكم تحبرون يطاف عليكم... وانتم فيها خالدون) كه (يطاف عليكم...) ی کردو وه به (يطاف عليهم) دوايش دیسان هاتوته وه سه ر شیوه كه ی پیشوو واته (خطاب) و ده فرموی (وانتم فيها خالدون) و ناهه فرموی (وهم فيها خالدون) ...

ه- له (الغيبه) وه بۆ (التكلم)

(وَاللَّهُ الَّذِي أَرْسَلَ الرِّيحَ فَتُثِيرُ سَحَاباً فَسُقْنَاهُ إِلَى بَلَدٍ مَّيِّتٍ فَأَحْيَيْنَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا كَذَلِكَ التُّشْوُرُ) (فاطر: 9) واته/ خوا ئه و زاته يه كه باي ره حمهت ده نييريت وهه لمي ده رياكاني پي ده گويزيته وهه ده يكاته هه ور، جائيمه ده نييرين بو وولاتيكي وشك و مردوو، ئنجا ئه و زه وي يه مان پي زيندوو كرده وه دواي ئه وه ي كه مرد بوو، زيندوو كرده وه ي ئيوهش هه ر به و شيويه ده بيت... له پيشدا به (الغيبه) ده ست پي ده كات (الله الذي) و ئينجا ده يكات (التكلم) (فسقناه، فأحييناه).....

هه روه ها (سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَى الَّذِي بَارَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ آيَاتِنَا إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ) (الاسراء: 1) واته/ پاكي و بيگه ردي و ستايش بو ئه و زاته يه كه شه و ره وي كرد له به شيكي كه مي شه ودا به به نده ي خوي محمد (ص) له مزگه وتي حه رام (كه عبه) وهه بو مزگه وتي (الاقصى) له (بيت المقدس) كه ده ور بوه ريمان پيروزو پر به ره كه ت كرده وه، تاهه نديك نيشانه و به لگه ي ده سه لاتداري و تواناي خو مناي پيشان بده ين، به راستي ئه و زاته بي سه رو بينايه ...

له پيشدا به (الغيبه) (سبحان الذي أسرى) ده ست پي ده كات ئينجا ده چي ته سه ر (التكلم) (لنرية من آياتنا)

و/ له (الغيبه) وهه بو (الخطاب)... (وَسَقَاهُمْ رَبُّهُمْ شَرَاباً طَهُوراً ، إِنَّ هَذَا كَانَ لَكُمْ جَزَاءً وَكَانَ سَعْيُكُمْ مَشْكُوراً) (الانسان: 22) واته/ له لايه ن په روه ر دگاري انه شه رابي پاك و بيگه ر دو خاوينيان پيشكهش كراوه، به راستي ئه مه پادا شتي ئيوه يه ...

له پيشدا به (الغيبه) ده ست پي ده كات (سقا هم ربهم)... دوايي ده فه رموي به (الخطاب) (إِنَّ هَذَا كَانَ لَكُمْ جَزَاءً) نافه رموي (كَانَ لَهُمْ جَزَاءً). هه روه ها ده فه رموي (كان سعيتكم). يان/ (الحمد لله رب العالمين) (الغيبه) يه وه ده ي (الخطاب) (إياك نعبد وإياك نستعين , اهدنا...)

بنه‌مای بیست ویه‌که‌م/ هه‌روه‌ک بیگیانه‌کان زیندوو بن...

شیوازیکی تایبته له‌قورئاندایه، که‌ئویش باسکردنی بیگیانه‌کانه هه‌روه‌ک
ئه‌وه‌ی زیندوو بن....

(فَوْجًا فِيهَا جِدَارٌ يُرِيدُ أَنْ يَنْقُضَ فَأَقَامَهُ) (الكهف:77) واته: (موسی و خضر)
دیواریکیان به‌دی کرد ده‌یوو یست پرۆخی (له‌کۆنی و په‌رپوتی‌دا)
(خضر) له‌خۆیه‌وه که‌وته چاگردنه‌وه‌ی، تاچه‌ند سالیکی تر به‌رگه‌ بگری...
ب- (إِذَا رَأَوْهُمْ مِنْ مَكَانٍ بَعِيدٍ سَمِعُوا لَهَا تَغِيظًا وَزَفِيرًا) (الفرقان: 12) واته/
کاتیکی له‌دوو‌روه‌ه ناگری دۆزه‌خ کافران ده‌بینی، ده‌نگی خه‌شم و قین و هه‌ناسه‌ی
داخ له‌دلی ده‌بیستن... هه‌روه‌ک ئه‌وه‌ی دۆزه‌خ زیندوو بیته و ببینیته و هه‌ناسه‌ی
بی..

ج- (يَوْمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ امْتَلَأْتِ وَتَقُولُ هَلْ مِنْ مَزِيدٍ) (ق:30) واته/ پرۆژیک
به‌دۆزه‌خ ده‌لین: ئایا پرپوویت؟ ئه‌ویش له‌وه‌لامدا ده‌لیته: ئایا که‌سی ترماوه،
که‌سی تر نی‌یه؟! (سه‌یری به‌شی‌چوارمه‌ی به‌هاری دلان بکه)....

بنه‌مای بیست و دوو/ کۆتایی نایه‌ته‌کان....

وردبوونه‌وه له‌کۆتایی نایه‌ته‌کان پیویسته، چونکه به‌حساب دانراوه‌و مانای
تایبته و مه‌به‌ستی به‌رزو پیروزیان تیایه.... بو نمونه:

1. پرۆژیک پیاویکی عه‌ره‌بی ده‌شته‌کی گویی له‌یه‌کی‌بوو ئه‌م نایه‌ته‌ی
خوینده‌وه (وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جَزَاءً بِمَا كَسَبَا نَكَالاً مِنَ اللَّهِ
وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ) (المائدة:38)

واته/ ده‌ستی پیاوی دزو ئافه‌رتی دز بپن له‌پاداشتی کاری ناره‌وایاندا
ئه‌مه‌ش تۆله‌یه‌که له‌لایه‌ن خواوه، خوا بالاده‌ست و دانایه...
به‌لام له‌جیاتی (والله عزیز حکیم) وتی (غفور رحیم)، یه‌کسه‌ر پیاوه
ده‌شته‌کی‌یه‌که بۆی راستکرده‌وه و به‌فیتره‌ت و سه‌لیقه‌ی خۆی زانی که‌هه‌له‌ی

کردوه، چونکه مهسه له که حوکمی که سیکه دزی بکات وئوهش له خوی بالادهستی به حیکمه ته وه دهرچووه و له مهسه له ی (حدود) و جی به جی کردنی دا کاتی نیسپات ده بیته نه رم نیانی تیا نیه و نابی به زهیت پیابیتته وه، ههروه که له نایه تیکی تر دا ده فهرمویت: (الزانیة والزانی فاجلدوا کل واحدٍ منهما مائة جلدة ولا تأخذکم بهما رافة فی دین الله ان کنتم تؤمنون بالله والیوم الآخر ولینتهن عذابهما طائفة من المؤمنین) (النور: 2)

واته / سه د قامچی بدهن له هه ریه که له ئافرهت و پیاوی زیناکه ر، (ئه گهر محصن نه بن، واته ئافره ته که شووی نه کردبی و پیاوه که ژنی نه هی نابی، به لام ئه گهر محصن بن واته ئافره ته که شووی کردبی و پیاوه که ژنی هی نابی نه واره جم ده کرین تامردن) ... به زهیی نه تانگریته له به جیهی نانی فه رمانی خوادا بویان، ئه گهر ئیوه باوه رتان به خواو به پوژی دوا یی هی ناوه، باده سته یه که له پروادار نیش ناماده ی سزادانه که بن ...

2. کۆتایی نایه ته کان، گرنگی دراوه به ماناش تیایدا، ته نها هه ر ئه وه نیه که ئاسان و خووش بیته له سه ر زمان و له گه ل کۆتایی نایه تی کانی پییش خوی دوا ی خوی دا بگونجی ...

بو نمونه: (الف) به کارهاتووه له وشه ی (ظنوناً) مانای خوی هه یه، له م نایه ته دا که ئه فه رموی (وتظنون بالله الظنونا) الاحزاب/10

ئه گهر بیفه رموا یه (وتظنون بالله الظنون) واته / له شه پری ئه حزابدا گومان تان بو دروست بوو، به لام که ده فه رموی، (وتظنون بالله الظنونا): واته / له شه پری ئه حزابدا گومان تان بو دروست بوو گومان یکی زور (له باره ی سه رکه و تنه وه)

هه روه ها له نایه تی (وأضل فرعون قومه وما هدى) طه /79 ئه گه ر بیفه رموا یه (وأضل فرعون قومه وما هداهم) ئه وه نه ده گونجا له گه ل کۆتایی نایه ته کانی پییش ترو دواتر دا، وه مانا که شی ده بوو به (فیرعه ون گه له که ی سه رکه ردان کردو هیدایه تی نه دان) ده ی رهنگ هیدایه تی که سانی تری دابی غه یری گه له که ی

خوی... به لأم کاتی دهرموی (وما هدی) له گهل کۆتایی نایه ته کانی پيشتر و
دواتردا دهگونجی و له لایه کی تریشه وه مانا که ی ده بییت به وه ی که (فیرعه ون
گه له که ی سه رگه ردان کردو هیدایه تی که سی نه دا، هیچ که سی نه گه له که ی
ونه غه یری گه له که ی) که ئەم مانایه ش خوی گه وره مه به سستی که تیمان
بگه یه نی...

ههروه ها وشه ی (یتمطی) هه م له گهل نایه ته کانی تردا دهگونجی وهه م
حاله تی ئەو که سه مان بۆ دهرده خات که که شخه ده کات و خوی باده دات،
ههروه ک دهرمویت (فَلَا صَدَقَ وَلَا صَلَّى) (القیامه: 31) (وَلَكِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى ،
ثُمَّ ذَهَبَ إِلَىٰ أَهْلِهِ يَتَمَطَّى ، أُولَىٰ لَكَ فَأُولَى ، ثُمَّ أُولَىٰ لَكَ فَأُولَى)
(القیامه: 35) واته/به لکو پروای نه هینا و پشتی تیکرد، پاشان هه موو جار
به له نجه و لارو خۆبادانه وه ده گه پرایه وهه بۆ ناو که س و کاری و که شخه ی ده کرد،
جا (ئەم دۆزه خه) بۆ تو شیاو ترو له بارتره، پاشان هه ر ئەو سزایه بۆ تو
شیاو ترو له بارتره....

بنه های بیست و سی یه م / به راورکردنی سووره ته کان...

وتمان هه ر سووره تی که سایه تیه کی تایبه تی خوی هه یه وهه ر وشه یه کی
تیا به کار هاتبی، په چاوی که سایه تی سووره ته که کراوه، جا له به راورد کردن
له نیوان سووره ته کاند، چاکتر له مه به سستی به کار هینانی وشه یه ک یان نایه تی که
تیده گه ین...

**نموونه ی یه که م / له سووره تی صافات دا وشه ی (يُنزَفُونَ) که (مبنی
للمجهول) ه به کار هاتوه له نایه تی (لا فِيهَا غَوْلٌ وَلَا هُمْ عَنْهَا يُنزَفُونَ)
(الصافات: 47) واته: (يُنزَفُونَ) له (نُزِفَ) هوه وه رگیراوه، که (مبنی للمجهول) هوه
یانی (سه رخۆش بوون و ناگا له خۆنه مان)....**

واته: ئەو شەرابەى بەهەشت نابیته مایهى سەرخۆشى و بىهۆشى..
 بەلام لەسوورەتى (الواقعه)/19دا، دەفەرمویت (لَا يُصَدَّعُونَ عَنْهَا وَلَا يُنْزَفُونَ) (الواقعه:19) (يُنْزَفُونَ) لە (أَنْزَفَ، يُنْزَفُ) دەهاتوو، واتە
 (شەرابەكەى تەواو بوو، وە سەرخۆش و بىهۆش بوو) واتەى
 نایەتەكەش (شەرابى بەهەشت تەواو نابیت و كەس سەرخۆش و بىهۆش
 ناکات)...

لەواقیعدا وشەیهك بەكارهاتوو، كەمانای زیاتر دەبەخشى، ئەمەش
 پەيوەندى بەسوورەتى (الواقعه) هەیه، كە زیاتر شتى تیا بەكارهاتوو، لە
 سوورەتى (الصافات) ..

الصافات	الواقعه (نیعمه ته كانی زیاتره)
1- أَوْلَيْكَ لَهُمْ رِزْقٌ مَّعْلُومٌ فَوَاكِهُ لێره دا باسی رزق كراوه كه میوهیه	* وَفَاكِهَةٍ مِّمَّا يَتَخَيَّرُونَ ، وَلَحْمِ طَيْرٍ مِّمَّا يَشْتَهُونَ ، (لێره دا میوه و گوشتی بالنده باسكراوه میوه كهش هەلده بژێرن و گوشته كهش كامه ی حەزى لى ده كەن).
2- وَهُمْ مُكْرَمُونَ ، فى جنات النعيم واته / قەدر و پزیزان هەیه	* أَوْلَيْكَ الْمُقَرَّبُونَ فى جنات النعيم لێره دا ئەوانه نزیک كراوه ی باره گای خوان
3- (عَلَى سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ) واته / لەسەر كورسى و جیگای پازاوه بەرامبەر بەیهك دادەنیشن	* عَلَى سُرُرٍ مُّوَضَّوۡنَةٍ لەسەر كورسى و جیگای چنراو بەئالتون دادەنیشن
4- يُطَافُ عَلَيْهِمْ (مبنى للمجهول) ه بۆیان دەگیڕپیت شەراب، ئیتر كى دەگیڕپى و چۆن نازانین ...	* يَطُوفُ عَلَيْهِمْ وَاْدَانٌ مُّخَلَّدُونَ لێره دا / لاوانى جوان و ئییسك سووك و نەمر بە دەوریاندا دین و خزمه تیان ده كەن ... ئەمەش زیاده نیعمه ته كه باسى خزمه تكاره كانیش ده كات
5- بِكَاسٍ مِنْ مَعِينٍ لەپه رداخى تايبه تدا بۆیان دەگیڕپیت	* بِكَؤَابٍ وَّأَبَارِقٍ وَكَاسٍ مِنْ مَّعِينٍ لێره شدا / بەكوپ و دۆلكه و سوراخیه وه ده گه رپین

<p>وله پهرداخی تایبه تدا جوړه شهرا بی خوشیان دهدنی... لیږده دا خزمه ته که زیاتره و جوړی گیران وپه رداخ زیاترن...</p>	
<p>* لَا يُصَدَّعُونَ عَنْهَا وَلَا يُنْزَفُونَ ئهو شهرا به نه سه ریان دهیه شینیی ونه ته و اویش ده بییت (ئهم ته و او نه بوونه که باس دهکات زیاده پیزو حورمهت و خزمه ته) جا که نه فی سه ریه شه دهکات، که واته ئه وانی تریش نابن وه که سه رخوشی وبی هوشی</p>	<p>6- لَا فِيهَا عَوْلٌ وَلَا هُمْ عَنْهَا يُنْزَفُونَ ئهو شهرا به نابیته مایه ی هوی بی هوشی و سه رخوش بوون. (ئیتر نالی سه ریان دی شیت یان نا!)</p>
<p>* وَحُورٌ عِينٌ ، كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ لیږه شدا/ حوړی چاوگه ش له لایانه که هر ده لی ی مرواری شاراوه و ده ست به رنه که و توون</p>	<p>7- وَعِنْدَهُمْ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ عِينٌ، كَأَنَّهُنَّ بَيْضٌ مَّكْنُونٌ حوړی چاوگه ش له لایانن، که جگه له هاو سه ره کانیا ن چاو بو که سی تر هه ل نابرن و هر ده لی ی هیلکه ی پاکراوو شاراوه ن (که س دهستی به ریان نه که و تووه)</p>
<p>جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ باسی جه زاو پاداشتیان دهکات... وه که بفرموی هه قی خو یانه و پاداشتی کاره کانیا نه</p>	<p>8.....</p>
<p>لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا تَأْتِيهِنَّ إِلَّا قِيلًا سَلَامًا سلا ما) و اته/ هیچ جوړه قسه یه کی ناب هجی ونادروست و نارپک نابیستن، مه گهر و تنی سلاوو وه لا مدانه وهی...</p>	<p>9.....</p>

که و اته / (وَلَا يُنْزَفُونَ) که مانای بی هوش نه بوونه و مانایه کی زیاتریشی تیا به
که ته و او نابیت ، پرپه پیستی سوورده تی (الواقعه) یه و هه قی خو یه تی له ویا بییت ،

چونکه هه موو نیعمه ته کان که باس ده کات زیاترن له وهی که له صافات دا باسکراون..... (بلاغة الكلمة في القرآن) د. فاضل السامرائی.

نمونه‌ی دووهم/

له سووره‌تی (شعراء) دا هه رچه‌نده باسی هارون هاتوو له گه‌ل حه‌زه‌تی موسادا سه‌لامی خویان لی‌بی‌ت، به‌لام دارشتنی ئایه‌ته‌کان زیاتر به‌تاک (مفرد) هاتوو، واته‌ ته‌نیا حه‌زه‌تی موسا ده‌رده‌خات وقسه‌ ده‌کات... بۆیه‌ ده‌بینین ده‌فه‌رمو‌یت (قَاتِيَا فِرْعَوْنَ فَقُولَا اِنَّا رَسُوْلُ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ) (الشعراء: 16) / لی‌ره‌دا (فقولا) (رسول) به‌لام له‌سووره‌تی (طه) دا ده‌فه‌رمو‌یت (قَاتِيَاهُ فَقُولَا اِنَّا رَسُوْلَا رَبِّكَ فَاَرْسِلْ مَعَنَا بَنِي إِسْرَائِيْلَ) (طه: 47) لی‌ره‌دا (فقولا) (رسولا) ... هه‌ردووکیان (مثنی) ن... ئه‌مه‌ش چونکه‌ سووره‌تی (طه) زیاتر به‌ (مثنی) هاتوو بۆیه‌ ئه‌میش وابه‌ (مثنی) هاتوو...

طه (42-63)

الشعراء (10-45)

(وَإِذْ نَادَى رَبُّكَ مُوسَىٰ أَنْ ائْتِ الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ...
 قَالَ كَلَّا فَاذْهَبَا بِآيَاتِنَا إِنَّا مَعَكُمْ مُسْتَمِعُونَ..
 فَأْتِيَا فِرْعَوْنَ فَقُولَا إِنَّا رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ، أَنْ أَرْسِلَ
 مَعَنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ.....
 قَالَ أَلَمْ نُرَبِّكَ فِينَا وَلِيدًا.....
 وَفَعَلْتَ فَعَلْتَاكَ الَّتِي فَعَلْتَ قال
 فِرْعَوْنُ وَمَا رَبُّ الْعَالَمِينَ..... يريد أن
 يُخْرِجَكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ بِسِحْرِهِ فَمَاذَا تَأْمُرُونَ.. قَالَ
 لَهُمْ مُوسَىٰ أَلْقُوا مَا أَنْتُمْ مُلْقُونَ..... فَأَلْقَى
 مُوسَىٰ عَصَاهُ.....

اذْهَبْ أَنْتَ وَأَخُوكَ بِآيَاتِي وَلَا تَنِيَا فِي ذِكْرِي، اذْهَبَا
 إِلَىٰ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَىٰ ،
 فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لَيْتًا لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَىٰ.
 قَالَا رَبَّنَا إِنَّنَا نَخَافُ أَنْ يَفْرُطَ عَلَيْنَا أَوْ أَنْ يَطْغَىٰ ، قَالَ
 لَا تَخَافَا إِنِّي مَعَكُمَا أَسْمَعُ وَأَرَىٰ ، فَأْتِيَاهُ فَقُولَا إِنَّا
 رَسُولَا رَبِّكَ فَارْسِلْ مَعَنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ وَلَا تُعَذِّبْهُمْ قَدْ
 جِئْنَاكَ بَيِّنَاتٍ مِنْ رَبِّكَ وَالسَّلَامُ عَلَيَّ مَنْ اتَّبَعَ الْهُدَىٰ ،
 إِنَّا قَدْ أُوحِيَ إِلَيْنَا أَنَّ الْعَذَابَ عَلَىٰ مَنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ ،
 قَالَ فَمَنْ رَبُّكُمَا يَا مُوسَىٰ ، قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَىٰ كُلَّ
 شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَىٰ ، قَالُوا إِنْ هَذَا إِلَّا نَسْجَانٌ يُرِيدَانِ
 أَنْ يُخْرِجَاكُم مِّنْ أَرْضِكُمْ بِسِحْرِهِمَا وَيَذْهَبَا بِطُرُوقِكُمْ
 الْمُنْتَلَىٰ (طه:63)

□ له سووره تی (الزخرف) یشدا له بهر ئه وهی باسی هارون نه هاتووه ،
 هه مووی به تاه هاتووه ده فه رموی (ولقد أرسلنا موسىٰ بآياتنا إلىٰ فرعون وملأه
 فقال إني رسول رب العالمين) الزخرف 46/ (فقال) و (رسول) هه ردووی تاکه ،
 که واته قورئان له نایه ته کانی داو له به کارهینانی ووشه داو له تاه وجووت وکودا
 حسابی سووره ته که و نایه ته کانی ده ورو به ری ده کات تا ئه وشته ی به کاری

دهیښی ته او ترین وچا کترین به کارهینان بیت. (بلاغه الکلمة فی القرآن)
د.فاضل السامرائی

جیاوازی نیوان چیرۆکی چه زره تی ئیبراهیم له سی سووره تدا:

چیرۆکی چه زره تی ئیبراهیم سه لامي خواي لی بییت له چه ند جیگایه کدا هاتوو، له ههر جیگایه کدا تابلویه کی هونه ری به به ووشه ی جوان نه خشینراوه و ئامانجی پهروه دهیی خوی پیکاره و، نه گهر به راوردیان بکهین ده بینین:
له سووره تی الذاریات دا باسی میوانه به پرینه کانی چه زره تی ئیبراهیم ده کات بویه هه موو ئایه ته کان له گه ل وشه ی (مکرمین) دا ده گونجی و کهش وهه واکه پرینداری تیا ده خوینریته وه، که چی له سووره تی (الحجر) دا وانیه و ترس زیاتر ده ده که ویت له و میوانه نه ناسراوانه و باسی غه فورو ره حیمی خوا و سزای خواي تیا ده ده خات....

الذاریات	الحجر
هَلْ أَتَاكَ حَدِيثٌ ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ الْمُكْرَمِينَ واته/ ئایا هه والی میوانه به پرینه کانی ئیبراهیمت پیگه یشتوو؟	لیرهدا چیرۆکه که دواي ئایه تی (نَبِيُّ عِبَادِي أَنِّي أَنَا الْغَفُورُ الرَّحِيمُ، وَأَنَّ عَذَابِي هُوَ الْعَذَابُ الْأَلِيمُ) به چه زره ت راده گه یه نی هه وال بدات به به نده کانی خوا که خوا غه فورو ره حیم و سزاکه شی سزایه کی به سوی یه... ئینجا چیرۆکی ئیبراهیمیش وهک به لگه یه ک و نمونه یه ک له سه ر نه و مه سه له یه ده ست پی ده کات به هه مان وشه ی (نبی ۶).... (وَنَبَّيْنَاهُمْ عَنْ ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ) , واته هه والیان بده ری ده رباره ی میوانه کانی ئیبراهیم (إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ إِنَّا مِنْكُمْ وَجِلُونَ ، قَالُوا لَا تَوْجَلْ إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ عَلِيمٍ) واته/ کاتی که خویان کرد به مالداو وتیان سلوا، وتی: به راستی ئیمه لیتان ده ترسین (لیرهدا ترسه که ده خاته روو) بویه ده فهرمو ی (ئیمه لیتان
(إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ قَوْمٍ مُّكْرُونَ) واته/ کاتی که چوون بو سه ردانی و وتیان: سلوا ئه ویش ووتی: سلوا (کو مه لیکی نه ناسراو) نه وان	

به پرسته يه كي فيعلى سه لاميان لي كړدو نه و
به چاكثر وه لامی دانه وه به پرسته يه كي (اسمی)
كه (ثبوت) و به هيزی زياتره له وهی نه وان ...

ده ترسين) وتیان: مه ترسه ئيمه بيگومان مژده ی له دايك بوونی
كوړيكي زانات پي دده دين.

*قَالَ أَبَشْرٌ مُّؤَيِّنِي عَلَى أَنْ مَسَّنِيَ الْكِبْرُ فِيمَ تُبَشِّرُونَ، قَالُوا بَشِّرْنَاكَ
بِالْحَقِّ فَلَا تَكُنْ مِنَ الْفَانِطِينَ، قَالَ وَمَنْ يَقْنَطُ مِنْ رَحْمَةِ رَبِّهِ إِلَّا
الضَّالُّونَ) ئيبراهيم فهرمووی: ئايا مژدهم دده نی له کاتيکدا

که ناوا پیری یه خه ی پیگرتووه! جا چوڼ وبه چي مژده دده دن؟!

(چونکه ده ترسی موجدده له ده کات وه کومانی هه بی)

له قسه کانیان) وتیان: به راستی مژده ت دده دینی ، که واته

نه که یه لته که سانه بیت که نا ئومیدن له به خششه کانی خوا

فهرمووی : ئايا کی نا ئومید ده بی له پر حمه ت و

به خششه کانی په روه ردگاری، مه گهر که سانی که گومپراو

سه رگه ردانن... لی رده دا فهرمووی (انا منکم وجلون) له گه لیا فهرمو

(انا نبشرك بغلام عليم) به پرسته ی (اسمی) وتی و به (اسمی

وه لامیان دایه وه)

لی رده دا ده فهرمووی (انا منکم وجلون) ئیمه هه ردو و کمان

(خوم وهاوسه ره کهم) زور ده ترسین لی تان ... هه روه ها (وجلون)

سیفه ی (المشبهه) یه و مانای (ترسی زوره)

(فَرَاغَ إِلَى أَهْلِهِ فَجَاءَ بِعَجَلٍ سَمِينٍ، فَقَرَّبَهُ إِلَيْهِمْ
قَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ، فَأَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً قَالُوا لَا تَحَفُّ
وَبَشِّرُوهُ بِغُلَامٍ عَلِيمٍ)

واته/ نه وسا خو ی دزیه وه، چو و به هاوکاری

خیزانسی ، گویره که یه کی قه له وی سه رپری

و سوریان کرده وه وهینای، لی نزیک کردنه وه،

فهرمووی لی کردن، که بینی ناخون، فهرمووی نه وه

بو ناهه رمون، نه وه ناخون؟ ئیبراهیم ترسی کی

لینیش ت (چونکه زانی شتیکیان له ژیر

سه ردا یه واناخون)، بویه خیرا ووتیان: مه ترسه

ئىمە فرىشتەين، مژدەشيان پيدا كە خوا بەم
 نزيكانە مندالئىكى زانايان پىدەبەخشيت)
 ليڭدا فەرمووى (فَأَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً) ، لەگەليا
 فەرمووى (وَبَشَّرُوهُ بِغُلَامٍ عَلِيمٍ) (بەفيعلى) وتى
 وبە (فيعلى) وەلاميان دايەو، ھەرودھا ليڭدا
 ھەرودەك خوى بەتەنھا ترسابيئت (كەمتر ترسەكە
 دەردەخات)

ليڭدا پووبەپرويان نەيفەرموو دەترسين ليٽان
 بەلكو بەشيئوھى (الغيبه) فەرمووى بەبى (تاكيد
 كردن) ..

(*فَأَقْبَلَتِ امْرَأَتُهُ فِي صَرَّةٍ فَصَكَّتْ وَجْهَهَا وَقَالَتْ
 عَجُوزٌ عَقِيمٌ، قَالُوا كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ إِنَّهُ هُوَ الْحَكِيمُ
 الْعَلِيمُ)

خيزانى ئىبراھىم دەنگى لىبەرزىووەو دای
 بەپروومەتى خوىداو بەسەرسامىيەو ووتى:
 پىرەژنىكى نەزۆك، چوت مندالى دەبيئت؟
 فرىشتەكان ووتيان: ئەو فەرمانى
 پەرودگار تەو ئەو زاتىكى داناو زانايە.

* (قالو فمأخطبكم أيها المرسلون، قالوا إنا أرسلنا
 الى قوم مجرمين) ئىبراھىم فەرمووى: باشە چ
 كاريكى گرنگان بەدەستەو ھە؟! فرىشتەكان
 ووتيان: بەراستى ئىمە رەوانەكراوين بوگەليكى
 تاوانبار (كە گەلى لوط) ھ

ليڭدا چونكە باسى ترسى خوى خيزانەكەى دەرخست ، باسى
 ھاتنى خيزانى وسەرسورمانەكەى ناكات وديتە سەر باسى
 پرسىار ئىبراھىم لىيان كەبوچ كاريكى گرنگ ھاتوون، ئەوانيش
 دەليين: ئىمە بەراستى نيدرراوين بو سەرگەليكى تاوانبار (قال فما
 خطبكم أيها المرسلون، قالوا إنا أرسلنا الى قوم مجرمين)

چیرۆکی ههزرهتی ئیبراهیم له سوورهتی (هود) دا:

تهوهرهتی سوورهتی (هود) به لای منهوه باسی مژدهدان و ئینزارکردنه وههروهها پاداشتی ئهوانهتی که باوهردینن و دههردیونی فهرمانی خواش (أمر ربك) بو ئهوانهتی که یاخین وله ناوبردنیان.. چیرۆکهکانیش که لهه سوورهتهدا هاتوون جهخت دهکهنه سهه ئهوه تهوهرهیه..

ئهوهته سوورهتهکه ئاوا دهست پی دهکات له سهههتاوه (الر کِتَابُ أُحْكِمَتْ آيَاتُهُ ثُمَّ فُصِّلَتْ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ خَبِيرٍ، اَلَا تَعْبُدُوا اِلَّا اللّٰهَ ، اِننن لکم منه نذیر و بشیر ، وَاَنْ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا اِلَيْهِ يُمَتِّعْكُمْ مَتَاعًا حَسَنًا اِلَىٰ اَجَلٍ مُّسَمًّى وَّيُؤْتِ كُلَّ ذِي فَضْلٍ فَضْلَهُ وَاِنْ تَوَلَّوْا فَاِنِّي اَخَافُ عَلَیْكُمْ عَذَابَ یَوْمٍ کَبِیْرٍ ، اِلَى اللّٰهِ مَرْجِعُكُمْ وَهُوَ عَلٰی كُلِّ شَیْءٍ قَدِیْرٌ) (هود:4)

ئنجا له نایه تهکانی دواتردا ده فهرموی کافران له دهستمان ده رناچن (أُولَٰئِكَ لَمْ یَكُونُوا مُعْجِزِیْنَ فِی الْاَرْضِ) (هود:20) پاشان دیته سهه چیرۆکی پیغه مبهه ران وله هه موویاندا هاتنی فهرمانی خوا به سزادانیان ده خاته پوو ، تا کافران په ندی لیوه رگرن و ده فهرمویت:

1= له چیرۆکی نوح دا (حَتّٰی اِذَا جَاءَ اَمْرُنَا وَفَارَ التَّنُوْرُ قُلْنَا اِحْمِلْ فِیْهَا مِنْ کُلِّ زَوْجِیْنِ اِثْنِیْنِ وَاَهْلَکَ اِلَّا مَنْ سَبَقَ عَلَیْهِ الْقَوْلُ وَاَمِنْ وَاَمِنْ مَعَهُ اِلَّا قَلِیْلٌ) (هود:40)

کاتی که شه پوله گه وره کان شالایان ده هیئا به فهرمانی خوا ، (نوح) بانگی کوره کهی کرد که ئیمان بیئی و بیته ناو که شتی یه که وه وله گهل کافراندا نه بییت ، کوری سهه سهخت وتی : ئه چه سهه چیا یه که ده مپاریزی له ناوو لافاو ، (نوح) فهرموی: مه سه له ناوو لافاو نی یه ، مه سه له غه زه بی خوا یه ، فهرمانی خوا یه به له ناو چونی کافران و که سهیش قوتار نابییت (نالییره ش ئه مری خوا جهخت کرایه وه سه ری) :

(وَهِيَ تَجْرِي بِهِمْ فِي مَوْجٍ كَالْجِبَالِ وَنَادَى نُوْحٌ اِبْنَهُ وَكَانَ فِي مَعْزِلٍ يَا بُنَيَّ ارْكَبْ مَعَنَا وَلَا تَكُنْ مَعَ الْكَافِرِيْنَ ، قَالَ سَاوِي اِلَىٰ جَبَلٍ يَعْصِمُنِي مِنَ الْمَاءِ قَالَ

لا عاصمَ الْيَوْمَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِلَّا مَنْ رَجِمَ وَحَالَ بَيْنَهُمَا الْمَوْجُ فَكَانَ مِنَ الْمُغْرَقِينَ
(هود:43)

پاشان دهفه رموی (وَقِيلَ يَا أَرْضُ ابْلَعِي مَاءَكَ وَيَا سَمَاءُ أَقْلَعِي وَغِيضَ الْمَاءِ
وَفُضِيَ الْأَمْرُ وَاسْتَوَتْ عَلَى الْجُودِيِّ وَقِيلَ بُعْدًا لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ) (هود:44)

واته / پاشان فهماندرا بهزهوی: ناوه کهت بارپو بچیت بهناختدا، نهی ئاسمان
توئش بابسه بیټ وباران مهبارینه، ئیتر ناوه که پوچوو، فهمانیش بهپرئکی
وته واوی نه نجامدرا، که شتی به کهش له سهه کیوی جودی وستاو له نگه ری
گرتو. و ترا: دهک دوری له بهزهیی خواو تیاچوون بو بهه ری سته مکاران..

ب- له چیروکی (عاد) یش دا، بهه مان شیوه پروایان نه هیئاو به فهمانی خوا
تیاچوون وبروادارانش پرگاریان بوو) (وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا هُودًا وَالَّذِينَ آمَنُوا
مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَنَجَّيْنَاهُمْ مِنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ) (هود:58)

ج- گه لی (هود) یش بهه مان شیوه (فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا صَالِحًا وَالَّذِينَ آمَنُوا
مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَمِنْ خِزْيِ يَوْمِئِذٍ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ) (هود:66)

د- ئینجا چیروکی ئیبراهیم دیت سهلامی خوای لی بیټ که له سهه رتاوه باسی
(مرژده دانه که دهکات، که مرژدهی منداله کهی نه دهنی) ئینجا نایه ته کان بهو
پی یه دین و وهکو سووره تی (ذاریات) ه که مرژدهو خوشی زیاتر زاله به سهه ریدا
نهک ترس وهک سووره تی (الحجر) نه وه تا ده فه رمویټ:

* (وَلَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبُشْرَى قَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ فَمَا لَبِثَ أَنْ جَاءَ
بِعِجْلٍ حَنِيفٍ فَلَمَّا رَأَى أَيْدِيَهُمْ لَا تُصِلُ إِلَيْهِ نَكِرَ لَهُمْ وَأَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً قَالُوا لَا
تَخَفْ إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَى قَوْمِ لُوطٍ) (هود:70)

واته / سویندبی، بیگومان وه فدیکی ره وانه کراوی ئیمه له فریشته هاتنه لای
ئیبراهیم به مرژده وه، (مرژدهی بوونی مندالیك) و تیان: سلاوی خوات لی بیټ،
نه میش فه رموی: سلاوی خوا له ئیوهش، دواي به خیره اتیان رویشت و جا
زوری پی نه چوو گه پرایه وه به گوشتی گویره که یه کی برژاوه وه، جا کاتیک بینی
دهستی بو نابهن، کاره که یانی به نانا سایی داناو له دلی خویدا لییان ترسا،

ئەوانىش ھەستىيان پيكرىدو وتيان: مەترسە ، بەپراستى ئىمە نىرراوين بۆلای گەلى (لوط)...

(وَامْرَأَتُهُ قَائِمَةٌ فَضَحَكَتْ فَبَشَّرْنَاهَا بِإِسْحَاقَ وَمِنْ وَرَاءِ إِسْحَاقَ يَعْقُوبَ ، قَالَتْ يَا وَيْلَتَى أَلِدُ وَأَنَا عَجُوزٌ وَهَذَا بَعْلِي شَيْخًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عَجِيبٌ ، قَالُوا أُنَّعَجِبِينَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ رَحِمْتُ اللَّهَ وَبَرَكَاتُهُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ إِنَّهُ حَمِيدٌ مَجِيدٌ) (ھود:73)

واتە/ لەو کاتەدا خىزانەكەى ۋەستابوو ، يەكسەر پيکەنى ، مژدەمان دايە کە ئيسحاق دیتە دنياۋە) (سارە) خاتوون وتى: ۋەى پۆ، شەر مەزار خۆم، چۆن منداڵم دەبیئت من پیرم ۋەئەمەش میردەكەمە ، پیرو بەسالچوو، بەپراستى ئەمە شتیکی سەر سوپهینەرە ! فریشتەکان وتیان: ئایا سەر سام دەبیئت لە (ئەمرى خوا)؟! پەحمەت ۋەبەرەكەتى خواتان لەسەر بیئت ئەى خىزانى ئەم ماله پیرۆزە، (بیگومان خوا كاری وادەكات) ۋە ھەمیشە ئەو زاتە سوپاسكراۋەو خاۋەنى بەرزى ۋەدەسەلاتیشە... ئینجا لەسەر چیرۆكەكە بەردەوام دەبیئت ۋەدەفرمویت (فَلَمَّا ذَهَبَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ الرَّوْعُ وَجَاءَتْهُ الْبُشْرَى يُجَادِلُنَا فِي قَوْمِ لُوطٍ ، إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَحَلِيمٌ أَوَّاهٌ مُنِيبٌ ، يَا إِبْرَاهِيمُ أَعْرِضْ عَنْ هَذَا إِنَّهُ قَدْ جَاءَ أَمْرُ رَبِّكَ وَإِنَّهُمْ آتِيهِمْ عَذَابٌ غَيْرُ مَرْدُودٍ) (ھود:76)

واتە/ كاتیک ترسەكە لە دلى ئیبراهیم دەرچوو(ھیمن بوو ۋە) ۋەمژدەكەشى بۆھاتبوو. ئینجا دەستی کرد بە باسکردن ۋەموجادەلە دەر بارەى گەلى (لوط)... بەپراستى ئیبراهیم زۆر لەسەر خۆو بەئارام ۋەخەم خۆرو گەراۋیە بۆلای خوا، فریشتەکان وتیان: ئەى ئیبراهیم ۋازبەینە لەو باسە، دلنیا بە، بەپراستى پەروردگارت فرمانى داۋەو کار تەواۋ بوو ۋە بیگومان سزایەکیان بۆ ھاتوو کە ناگەریتە ۋە....

ف- ئینجا باسی چیرۆکی گەلی (لوط) دەکات و دەفەر مویت (فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا جَعَلْنَا عَالِيَهَا سَافِلَهَا وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهَا حِجَارَةً مِنْ سِجِّيلٍ مَنْضُودٍ، مُسَوَّمَةً عِنْدَ رَبِّكَ وَمَا هِيَ مِنَ الظَّالِمِينَ بَبَعِيدٍ) (هود: 83)

واته/ کاتیک فەرمانی ئیمه بۆ تیاچوونیاں هات شارۆچکه که یانمان ژیره و ژوور کردو به قورپی سوره وه کراوی وه که بهرد، چین له سهر چین بهرد بارانمان کردن... هه موو ئه وه بهردانه دیاری کرابوون، له لایه ن پهروه ردگارت ه وه، که بدات به ته و قی سه ری کی دا، ئه م کاره سات و بهرد بارانه ش وه نه بییت دوورییت له سته مکارانه وه (که ئه مه ش په نده که لێی وه ربگیری)

م- گه لی (مدین) یش چه زه ته ی (صالح) یان بۆ نیردراو به هه مان شیوه فەرمانی خوا ده رچوو بۆ تیا چوونی کافران (وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا شُعَيْبًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَأَخَذَتِ الَّذِينَ ظَلَمُوا الصَّيْحَةَ فَأَصْبَحُوا فِي دِيَارِهِمْ جَاثِمِينَ، كَأَن لَّمْ يَعْنُوا فِيهَا إِلَّا بُعْدًا لِمَدْيَنَ كَمَا بَعَدَتْ ثَمُودُ) (هود: 95)

کاتیکیش فەرمانی ئیمه هات بۆ تیاچوونیاں، شووعیب و ئه وانه ی برویا ن هینا بوو له گه لی دا به هو ی به زه یی ولوتفی خو مان، رزگارمان کردن و نرکه و ناله ی تیاچوون تاوانکارو بی پرواکانی گرت ه وه و جاهه مویان له شوین و جیگه ی خو یان تیاچوون و به چۆکدا هاتن له به ره به یاندا، ههروه که له و ی نه ژیا بن، ئاگادار بن... دهک (مدین) له وه و لاتر بچیت ههروه که (ثمود) له وه و لاتر چوو...

ن- گه لی فیرعه ونیش له جیاتی دوای فەرمانی خوا بکه ون، دوای فەرمانی فیرعه ون که وتن، که فەرمانی نابه جی و ناته واو بوو (وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُّبِينٍ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَأَهُ فَاتَّبَعُوا أَمْرَ فِرْعَوْنَ وَمَا أَمْرُ فِرْعَوْنَ بِرَشِيدٍ) (هود: 97)

و- ئه م دهنگ و باسه که بۆت باس ده که ی ن، ئیمه سته ممان لی نه کردوون، کاتی به فەرمانی خوا تیاچوون (ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْفُرَى نَقُصُّهُ عَلَيْكَ مِنْهَا قَائِمٌ وَحَصِيدٌ، وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَمَا أَغْنَتْ عَنْهُمْ آلِهَتُهُمُ الَّتِي يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ لَمَّا جَاءَ أَمْرُ رَبِّكَ وَمَا زَادُوهُمْ غَيْرَ تَتْسِيبُ، وَكَذَلِكَ أَخَذَ رَبُّكَ إِذَا أَخَذَ

الْقَرَى وَهِيَ ظَالِمَةٌ إِنَّ أَخْذَهُ أَلِيمٌ شَدِيدٌ، إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِمَنْ خَافَ عَذَابَ الْآخِرَةِ
ذَلِكَ يَوْمٌ مَجْمُوعٌ لَهُ النَّاسُ وَذَلِكَ يَوْمٌ مَشْهُودٌ، وَمَا نُؤَخِّرُهُ إِلَّا لِأَجَلٍ مَعْدُودٍ
(هود:104)

واته / ئەوەی که باسکرا هەندیك بوو له هەوالی خەلکی ئەوشارو شاروچکانە،
که بۆت دەگێڕینەوه، هەندیك لهوشارودیها تانە ماون وهەندیکی تری بەتەواوی
ویران بوون، ئیমে سته ممان لئەنەکردن، بەلکو هەر خویان سته میان لهخویان
کرد، ئەوسا ئەوپەرستراوانەیان که لهجیاتى خوا هاواریان لى دەکردن، فریای
هیچ شتیکیان نەکهوتن کاتیك فەرمانى پەروردگارى تو هات ، هیچیان بۆ زیاد
نەکردن جگە لهتیاچوون نەبیئت، ،،، نا بهو شیوهیهش تۆله سەندنى
پەروردگارى تۆ، کاتیك تۆله دەسینیت له خەلکی شارو دیها تەکان لهحالیکدا
که ستهم پیشهیان بوو، بەراستی تۆله سەندنەکهی زۆر بەئیش و بەهیزو
تونده... بیگومان لهو بەسەر هاته دا نیشانهو پەندو نامۆزگارى هەیه بۆکه سیك
له سزای پۆژی دواىی بترسیت، ئەوه پۆژیکه خەلکی بۆی کۆدەکرینەوهو ئەوه
پۆژیکه خەلکی هەموو نامادەکراون وهەمووان لهبەرچاوان تیایدا، ئیمه هاتنى
ئەو پۆژه دواناخەین مەگەر بۆ کاتیکی کهم و سنووردار نەبیئت...

ی- ئینجا بەحەزەت(ص) دەفەر مویت که ئیستقامەى هەبیئت بەوشیوهی که
خوا ئەمرى پیکردوو، خۆی و ئەوانەى که تەوبەیان کردوو له گەلى داو له
سنوور لانه دەن چونکه ئاگادارى کارهکانیانە(فَاسْتَنْقِمْ كَمَا أَمَرْتُ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ
وَلَا تَطْغَوْا إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ) (هود:1121)

ئنجأ پاش ئەم گەشتە ئیمانىیە که(123) ئایەتەو سوورەتى هودیان پیک
هیناوهو به باسى ئەوهی که هەركەس لابدات، بهفەرمانى خوا تیا دەچیت
وچاكانیش بهفەرمانى خوا خو ش بەختى دنیاو قیمةتن ، هەموو ئەمرو
فەرمانییکیش بۆ خوا دەگەریتەوه نەك بۆ فیرعەون و تاغوتەکان، بۆیه دەبیئت
تەنها ئەو بپەرستى و تەنها پشتیش بهو بپەرستىت... (چیرۆکهکانیش هەمووی

له خزمه تی ئەم باسەدا بوون و هەریەکیان بەحیکمەت لەو شوینەدا دانراون و شتانیک لەو چیرۆکانە باسکراون کە پێویست بن لەم سوورەتەدا و لەگەڵ دەورووبەریدا بگۆنجین، ئەوەتا باسی (أَتَعْجِبِينَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ) ئالیرەدا هاتوو لە چیرۆکی حەزرتی ئیبراهیمدا، کە لە سوورەتەکانی تردا لە باسی ئیبراهیمدا نەهاتوو، چونکە پەروردگار مەبەستیتی کە جەخت بکاتە سەر تیگەیشتن لە (ئەمری خوا)....

ئەمەش دوای ئەوە کە سوورەتەکیە:

(وَكَلَّا نَقْصُ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الرُّسُلِ مَا نُثَبِّتُ بِهِ فُؤَادَكَ وَجَاءَكَ فِي هَذِهِ الْحَقُّ وَمَوْعِظَةٌ وَذِكْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ ، وَقُلْ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ اعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَانَتِكُمْ إِنَّا عَامِلُونَ ، وَانظُرُوا إِنَّا مُنْتَظِرُونَ ، وَاللَّهُ غَيْبُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَيْهِ يُرْجَعُ الْأُمُورُ كُلُّهَا فاعْبُدْهُ وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ) (هود:123)

دوا و ته

قورئان فەرموو دەی خوایە ، بەرنامەی بەرەمی ئادەمی یە تا ئەو پوژەیی کە خۆر لە خۆرئاو و هەلدی و ، دنیا و ئاخیرەتی هەموو کەس و هەستاو ته سەر پەپەرەیی ئەو پەراوە... بەسە بوگەرەیی قورئان کە خوا شایەتی بو دەدات و دەفەر مویت:

(رُسُلًا مُبْتَلِينَ وَ مُنذِرِينَ لِنَاسٍ لِّئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ، لَكِنَّ اللَّهَ يَشْهَدُ بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ أَنْزَلَهُ بِعِلْمِهِ وَالْمَلَائِكَةُ يَشْهَدُونَ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا ، الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ قَدْ ضَلُّوا ضَلَالًا بَعِيدًا) (النساء:167)

واتە/ پێغەمبەرانیان پەوانە کردوو کە مژدەدەرن و ترسینەرن ، تاخەکی هیچ بەلگە یەکیان بە دەستەو نەمیئیت و (بیانویان نەمیئیت) لە سەربێ دینی و یاخی بوون، دوا ی ئەوەی خوا پێغەمبەرانی بو پەوانە کردوون، بێگومان هەمیشە و بەردەوام خوا بالادەستی دانایە ..

خویندنی قورئان و په پره وی کردنی بازگانۍ په که هه میسه قازانچ دهکات

وما بهی خیرو بهر که تی نه پراوه یه ، قورئان ده فهرمویت :

(إِنَّ الَّذِينَ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً يَرْجُونَ تِجَارَةً لَّنْ تَبُورَ، لِيُؤْفِيَهُمْ أَجُورَهُمْ وَيَزِيدَهُمْ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّهُ غَفُورٌ شَكُورٌ) (فاطر: 30) واته/ بهراستی نه وانه ی که په یامی خوا ده خویننه وه و نو یژه کانیان

به چاکی نه نجام داوه و له و پزق و پوزی و سامانه ی پیمان به خشییون، به خشییوانه به نه یی و به ناشکرا، نه وانه به نومیدی بازگانۍ په که نه و کاره ده کهن که هه رگیز نا نومیدو زهره رهنه ند نابن، بو نه وه ی خوی میهره بانیش به لینی خوی بیاته سهر، به به خشینی پاداشت بو یان و، له خه لات و به خششی زیاتریش به هر هه ندیان بکات، بهراستی نه و خوی له لیخوش بووی سوپاسگوزاره... هه زه تیش (ص) له فهرمو ده که داسی فهزل و گه وره یی

قورئانمان بو دهکات و ده فهرمویت :

(تَعْلَمُوا سُورَةَ الْبَقَرَةِ ، فَإِنَّ أَخْذَهَا بَرْكََةٌ وَتَرْكُهَا حَسْرَةٌ وَلَا يَسْتَطِيعُهَا الْبَطُلَةُ، ثم سكت ساعة ثم قال: تعلموا سورة البقرة وآل عمران فإنهما الزهراوان وانهما تظلان صاحبهما يوم القيامة كأنهما غمامتان أو غيايتان أو فرقان من طير صواف ، وان القرآن يلقي صاحبه يوم القيامة حين ينشق عنه القبر كالرجل الشاحب فيقول له: هل تعرفني؟ فيقول ما أعرفك ، فيقول: أنا صاحبك القرآن الذي أظمتك في الهواجر وأسهرت ليلك، وان كل تاجر من وراء تجارته وانك اليوم من وراء كل تجارة ، فيعطي الملك بيمينه والخذ بشماله ، ويوضع على رأسه تاج الوقار ويكسى والداه حلتين لا يُقَوِّمُ لهما أهل الدنيا، فيقولان بم كُسِينَا هذه ، ويقال لهما: يأخذ ولدكما القرآن ، ثم يقال له : اقرأ واصعد في درج الجنة وغرفها ، فهو في صعود مادام يقرأ هذا كان أو ترتيلا) دارمی ریوایه تی

کردوه ژماره ی فهرمووده (3257)، نه حمه د ژماره ی فهرمووده (21872)..

واته/ فیبری سووره تی (البقره) ببن ، چونکه وه رگرتنی بهر که ته و از لیهینانی په شیمانی وحه سره ته و، جا دوو گه ره کانیش هیچیان بو نا کر ی بهرام بهری، نینجا ماو هیه که بی دهنگ بوو، پاشان فهرمووی: فیبری سووره تی

(البقرة) و(ال عمران) بىن، چونكى دوو نوورو پۇشناين وسىبەر بۇ
 خاوه نەكەيان دەكەن وەك دووپەلە ھەور يان دووشتى سىبەر كەريان پۇلىك
 بالندە، ،،، لەكاتىكىشدا مەروۇ لەگۆر دىتە دەرى، قورئان لە شىوہى پىاويكى
 رەنگ زەرد دىتە لاي و دەلى. دەمناسى؟ دەلى: ناتناسم! دەلى: من قورئانى
 ھاوئەتم، ئەو قورئانەى كەبەرۇژ گەرۆتم ووشك دەكرد و بەشەویش
 شەونخونىم پىدەكردىو، بەپاستى ھەموو بازىرگانىك چاوى لەدواى
 بازىرگانىيەكەيەتى كەشتىكى لىوہ دەست بەكەوى، بەپاستى ئەمپرو تۇش
 خاوهنى ئەو ھەموو بازىرگانىيەى كە لە دنيا دا ئەنجامت داوہ بۇ خوا، بۇيە
 بەدەستى راستى مولكى دەدرىتى و بەدەستى چەپى نەمرى دەدرىتىو، تاجى
 وەقار دەنرىتە سەرسەرى و، باوك ودايكىشى قاتيان دەكرىتەبەر كە ئەوئەندە
 بەنرخە ھەموو ئەھلى دنيا ناتوانن ھەقەكەى بدەن، دەلىن: بەچى ئەم بەرگەمان
 پىپۇشرا، پىيان دەوترى: بەوہى كە منالەكەتان قورئانى وەرگرتووەكارى
 پىكردووە، ئنجا بەقورئان خوینەكە دەوترىت: بخوینەو سەركەوہ بەقادرمەى
 بەھەشت و ژوورەكانيا (ھەرەك چوون لە دنيا دا دەتخوین)، بەو جوورە
 لەبەر زبوونەو دەئەبى، مادام بخوینى جا بەپەلە بخوینى يان بە تەرتىل....
 ئەمە بىجگە لەوہى كە قورئان وپۇژو شەفاعەت دەكەن وەزەرت دەفەرموى:
 (الصيام والقرآن يشفعان للعبد يوم القيامة) ئەھمەد ..

لەكۆتايىدا لەخوای گەورە دەپارپىنەوہ ھەرەك ھەزەرت (ص)، كە
 خوشەويستى خووى وھەموو ئەوشتانەمان بداتى كە خوشەويستىيەكەى
 سوودى ھەيە بۇمان لاي خوا، و دەپارپىنەوہ لىكى كەھەر شتىكى داينى
 كەھەزى پىدەكەين و خوشمان دەويت، بىتتە ھىزو توانا و ھاندەرمان بۇ ئەو
 شتانەى كەخوا خوشى دەوين، وە ھەرشتىكى نەداينى لەوہى كەھەزى

پی‌ده‌که‌ین و خوشمان دهوی بی‌کا به‌ده‌ست به‌تالی بومان تا خهریکی نهو شتانه
 بین که نهو چه‌زی پی‌ ده‌کات و خوشی ده‌وین.
 (اللهم ارزقنی حبّك وحبّ من ینفعلنی حبه عندک ، اللهم ما رزقتنی مما أحب
 فأجعله قوۃ لی فیما تحب ، اللهم وما زویت عنی مما أحب فأجعله فراغاً لی فیما
 تحب) الترمذی(3413)..

قورئان خوینی بون خوشی تام خوش

حه‌زرت -ص- ده‌فهرمویت ﴿ مثل المؤمن الذی یقرّ القرآن مثل الأترجة ریحها
 طیب و طعمها طیب ، ومثل المؤمن الذی لا یقرّ القرآن مثل التمرة لا یریح لها
 و طعمها خلو ﴾ بخاری .. واته : وینهی نهو موسلمان‌ه‌ی که قورئان ده‌خوینی و
 له‌ه‌مان کاتدا کاری پی‌ده‌کات وه‌ک لیمو وایه ه‌ه‌م بوئی خوشه‌و ه‌ه‌م تامی
 خوشه ، وینهی نهو موسلمان‌ه‌ش که قورئان نه‌خوینی‌و، به‌لام کاری پی‌بکات ،
 وه‌ک خورما وایه ه‌ه‌رچه‌ند بوئی نیه به‌لام تامی خوشه ..

پیاویک پرسپاری کرد له‌ ه‌ه‌زرت -ص- کام کرده‌ویه زور خوشه‌ویسته لای
 خوا ؟ فه‌رمووی ﴿ الحال المرتحل ﴾ واته نه‌وه‌ی که به‌رده‌وام قورئان
 ده‌خوینی‌و ه‌ه‌ر که خه‌تمی کرد سهر له‌نوئی ده‌ست پی‌ده‌کاته‌وه .. ترمذی ..
 به‌لی قورئان سه‌یرکردنی عیباده‌ته‌و خویندنی‌شی عیباده‌ته‌و مایه‌ی نزیک
 بوونه‌ویه له‌خواو مایه‌ی دابه‌زینی سه‌کینه‌ت و رحمه‌ته .. ه‌ه‌زرت -ص-
 ده‌فهرمویت : ﴿ وما تقرب العباد الی الله بمثل ما خرج منه ﴾ ترمذی ..
 واته : به‌هیچ شتی‌ک له‌ خوا نزیک نابنه‌وه وه‌ک قورئان که له‌لای خویه‌وه ه‌اتوه ..

هیممه‌ت به‌رزان

1 = زورجار خومان ده‌خه‌له‌تینین به‌وه‌ی که ده‌لین کاتمان نیه و خومان
 نه‌دزینه‌وه له‌قورئان خویندن ، یان به‌ه‌زارحال کاتیکی (ضائع) و سه‌قه‌تی
 نه‌ده‌ینی که هیچی تیا حالی نابین .. له‌کاتی‌کدا که سانی واش ه‌یه بو خوا

سولحاون وپهنگه له من و توش زور سهرقاآلتربن ، كه چي كاتي باشيش ئه دن به قورئان .. دوستي خوشه ويستم (كك ئه ديب) كه ئه ندازيار بوو له ده زگاي فرياكه وتني ئيسلامي جيهاني له شاري دهوك ، چه ند ساليك له مه و بهر به يازيه كيان له خه وه لئه ستايه وه و گياني سپارد به خوا ، دياره كوچكردي زور كاري تيكردين ، به لام ئه وه ي كه ئيمه نه مانده زاني له باره يه وه و زور بو مان بوو به دهرس ئه وه بوو كه هاوسه ره كه ي پاش وه فاتي وتي : په حمه تي له وه ته ي من ناسيومه و بوومه ته هاوسه ري پينج فه رزه به جه ماعت نوپزي ده كردو و هه موو شه ويك پيش نوپزي به ياني شه ونوپزي ده كردو و پوزي سي جزم قورئانيشي ده خوينا ..

(ئمه بيجگه له وه ي كه ئيمه ئه مان دي پياويكي رووخوش وه وشت به رزو خيره ومه ند بوو ، خوي گه وه به به هشتي به رين شادي بكات)
2=دايكي سه عد ژنيكي نابينا يه و ته مه ني هفتا ساله و ، خه لكي ئه سكه نده ري ه ي ولا تي ميسره و ، هه موو قورئاني له به ره و به هوت (قراءه) ده خوينا و ده ماو ده م قورئاني له ماموستا كه يه وه وه رگرتوو و به بيست و سي ماموستا ده كاته وه سه ر پيغه مبه ر (ص) ..

پوزانه قوتابي له هه موو جيهاني ئيسلامه وه سه رداني ده كهن و قورئانينان فيرده كات وله سه رده ستيا ئيجازه وه رده گرن ..

يه كي له قوتابيه كاني كه نابينا ده بي و پينج سال قورئاني فيرده كات ، داوي ليده كات كه شووي پي بكات و به مه ش خيزانيك پي كه وه دنين كه هه رچه ند نابينان ، بو سي سال به يه كه وه له خزمه تي نووري قورئاندا ده بن ..

پياوه كه ش ئه وه هوت ساله ئه م دنيا فانيه ي به جي هيشتوو و داويكي سه عد به ته نها هه ر خه ري كه و په حمه تي خويان ليبيت

(به رنامه ي الحيا حلوه / جاسم المطوع) 2003/4/30 .. كه نالي / اقرا ...